

T.C.
Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

**AİLE HEKİMLİĞİ BİRİMLERİNE
BAŞVURAN KADINLARIN EVLİLİK
HOŞNUTSUZLUĞU VE CİNSEL ÖZ-
YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN ARAŞTIRILMASI**

Dr. Zeynep Nur KARATAŞ

UZMANLIK TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Kenan TAŞTAN

ERZURUM-2022

İÇİNDEKİLER

TABLolar DİZİNİ	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Evlilik Olgusu	3
2.1.1. Evlilik Olgusunun Tarihsel Gelişim Süreci	5
2.1.2. Evliliğin Temel Motivasyon Unsurları, Amacı ve İşlevleri	6
2.1.3. Evlilik Türleri.....	8
2.1.4. Evlilikte Ortaya Çıkabilen Sorunlar.....	12
2.2. Evlilik Hoşnutsuzluğu.....	13
2.2.1. Evlilik Doyumu.....	15
2.2.2. Evlilik Doyumunun Boyutları.....	16
2.2.3. Kuramsal Açıdan Evlilik Doyumu ve Evlilik Hoşnutsuzluğu	17
2.2.4. Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler	22
2.3. Cinsellik	26
2.3.1. Evlilik ve Cinsellik.....	27
2.3.2. Cinsel Özgüven	28
2.3.3. Cinsel Öz-Yeterlik	29
2.4. Cinsellik ve Evlilik Hoşnutsuzluğu.....	31
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırma Tasarımı ve Yöntemi.....	33
3.2. Evren ve Örneklem	33
3.3. Etik Kurul Kararı ve İzinler	34
3.3.1. Çalışmaya dahil edilme kriterleri	34
3.3.2. Çalışmadan hariç bırakma kriterleri.....	34
3.4. Araştırma Modeli ve Hipotezlerin Oluşturulması.....	34
3.5. Veri Analiz Yöntemleri.....	36
3.6. Veri Toplama Araçları	39

3.6.1. Normal Dağılım Analizi.....	40
3.6.2. Korelasyon Analizi	41
4. BULGULAR.....	42
4.1. Sosyo-demografik Verilerin Analizi	42
4.1. Ölçeklerdeki Sorularının Analizi	45
4.2. Demografik Faktörler Açısından Evlilik Hoşnutsuzluğunun Farklılık Analizi	46
4.3. Cinsel Öz-yeterlik Algısının Evlilik Hoşnutsuzluğu Üzerine Etkisi.....	56
4.4. Demografik Değişkenlerin Düzenleyici (Ilımlaştırıcı, Moderatör) Etkileri.....	57
5. TARTIŞMA	65
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
7. KAYNAKLAR	76
8. EKLER	83
EK-1. Etik Kurul Kararı.....	83
EK-2. Erişkin Hastalar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	85
EK-3. Anket Formu	88
EK-4. Ölçekteki Her İfadenin Normal Dağılım Testi Sonuçları.....	90
EK-5. İntihal Raporu.....	91

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Ölçeklerin Normal Dağılım Analizi.....	41
Tablo 2. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri.....	43
Tablo 3. Ölçeklerdeki Sorularının Değerlendirilmesi	45
Tablo 4. Farklılık Analizleri Sonuçları.....	46
Tablo 5. Varyansları Eşit Olan Değişkenlerin Post-Hoc Analiz Sonuçları.....	49
Tablo 6. Varyansları Eşit Olmayan Değişkenlerin Post-Hoc Analiz Sonuçları.....	50
Tablo 7. H1 Hipotezi Ölçüm Modeli Uyum İndeksi Sonuçları.....	57
Tablo 8. Ilımlaştırıcı Etki Analizi Ölçüm Modellerinin Kestirim Sonuçları.....	63
Tablo 9. Ilımlaştırıcı Değişkenlere Göre Regresyon Analizi	64

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Evlilik Türleri	9
Şekil 2. Araştırmanın Modeli	35
Şekil 3. AMOS Yol Analizi Modeli Ölçüm Modeli	57
Şekil 4. Yaşın Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	58
Şekil 5. Evlilik Yaşının Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	59
Şekil 6. Evlilik Süresinin Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	59
Şekil 7. Öğrenim Durumunun Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	59
Şekil 8. Çalışma Durumunun Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	60
Şekil 9. Gelir Düzeyinin Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	60
Şekil 10. Çocuk Varlığının Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	61
Şekil 11. Çocuk Sayısının Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	61
Şekil 12. Çocuk Bakımına Desteğin Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	61
Şekil 13. Ev İşlerine Desteğin Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	62
Şekil 14. Cinsel İlişki Sıklığının Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	62
Şekil 15. Kronik Hastalığın Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli	63

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
AMOS	: Moment Yapılarının Analizi (Analysis of Moment Structures)
CÖY	: Cinsel Öz-yeterlik
DFA	: Doğrulamalı Faktör Analizi
EH	: Evlilik Hoşnutsuzluğu
LİSREL	: Lineer Yapısal İlişkiler (Linear Structural Relations)
N	: Frekans
p	: Anlamlılık Değeri
Sig.	: Anlamlılık Değeri (Significance)
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistical Package for the Social Sciences)
Std.	: Standart
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
α	: Güvenilirlik Katsayısı (Cronbach Alpha)
β	: İlişki Katsayısı, Regresyon Yüğü (Beta)

TEŞEKKÜR

Uzmanlık eğitimim sürecinde çok kıymetli bilgi ve birikimlerini bizlerle paylaşan yeni bakış açıları kazandıran ve bu tezin konu seçiminde ve hazırlanmasında değerli bilgi ve görüşleriyle bana rehberlik eden danışman hocam Doç. Dr. Kenan TAŞTAN'a,

Eğitim sürecimde ve bu tez çalışmasının hazırlanmasında desteğini esirgemeyen ve birçok konuda çok değerli bilgilerini ve tecrübelerini benimle paylaşan Aile Hekimliği Anabilim Dalı öğretim üyelerimiz; Prof. Dr. Yasemin ÇAYIR, Dr. Öğr. Üyesi Suat SİNCAN, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BAYRAKTAR ve Dr. Öğr. Üyesi İdeal Beraa YILMAZ KARTAL'a,

Uzmanlık eğitimim süresince birlikte çalışmaktan büyük mutluluk duyduğum birbirinden değerli doktor arkadaşlarıma, rotasyon eğitimlerimizde tanıştığım farklı anabilim dallarındaki saygıdeğer hocalarıma ve asistanlarına,

Tüm eğitim hayatım boyunca bana çok büyük emekleri olan, beni yetiştiren, her zaman yanımda olan, evlatları olmaktan gurur duyduğum ve tüm emekleri için minnettar olduğum canım annem Şükran KAYA'ya, canım babam Lütfi KAYA'ya ve biricik değerli kardeşim Mehmet Kayra KAYA'ya,

Son olarak hayatımın her aşamasında olduğu gibi uzmanlık eğitimim sürecinde ve bu tez çalışmasında büyük yardımları ve katkıları olan, beni her zaman destekleyen, varlığıyla bana güç veren, mutluluk kaynağım, sevgilim, hayat arkadaşım Adnan KARATAŞ'a ve hayatımıza neşe ve enerji katan, varlığına sonsuz şükrettiğim, en kıymetlim, canım kızım Ebrar KARATAŞ'a,

Sonsuz saygı, şükran ve teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Zeynep Nur KARATAŞ

ÖZET

Aile Hekimliği Birimlerine Başvuran Kadınların Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Cinsel Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması

Giriş ve Amaç: Aile hekimliği birimlerinin vermiş olduğu hizmetler sadece bireylerin sağlığına ilişkin olmayıp, bütün bir aileyi ve toplumu etkileyen bir hizmettir. Evlilik olgusunun hem aileyi oluşturması hem de toplumun temel yapı taşı olmasından dolayı, aile sağlığı birimleri tarafından üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur. Evliliklerinden hoşnut olmayan bireylerin hem kendisinin hem ailesinin hem de toplumun sağlığını ve huzurunu bozabileceği olasılığından dolayı üzerinde daha dikkatli durulmalıdır. Bu çalışma kapsamında evlilik hoşnutsuzluğu olgusu çalışmanın merkezine alınarak, bunu etkileyen faktörler ve durumların neler olduğu üzerinde kavramsal tartışmalar yapılarak bu kavramsal tartışmalar uygulamalı bir saha çalışması ile test edilmektedir. Evlilik hoşnutsuzluğu olgusunun sosyo-demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği, cinsel öz-yeterlik algısının evlilik hoşnutsuzluğunu nasıl etkilediği ve bu etki sürecine demografik faktörlerin etkisinin varlığı ve bu varlığın niteliği araştırılmaktadır.

Yöntem: Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı'na bağlı Eğitim Aile Sağlığı Merkezleri'ne kayıtlı kadın hastalar ile yapılan kesitsel özellikte bir araştırmadır. 05/11/2021-05/12/2021 tarihleri arasında bu araştırma yapılmıştır. Bu birimlere başvuran kadınlar üzerinde saha araştırması yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, cinsel öz-yeterlik algıları ve evlilik hoşnutsuzluklarına yönelik ölçeklerden faydalanılmaktadır. Toplanan verilerden yola çıkılarak ilk olarak sosyo-demografik faktörlerin evlilik hoşnutsuzluğu bakımından farklılığı belirlemek amacıyla SPSS ile T-testi, ANOVA ve Post-Hoc testleri yapılmıştır. Cinsel öz-yeterliğin evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkisini araştırmak için regresyon analizi ve AMOS ile yol analizleri yapılmıştır. Son olarak demografik faktörlerin, cinsel öz-yeterliğin evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkisine yönelik, bir etkisinin varlığı AMOS kullanılarak ılımlaştırıcı etki analiz yapılmıştır.

Bulgular: Ölçek uygulamasına dayalı saha araştırması sonucunda 430 katılımcının verileri üzerinde analizler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Katılımcıların EH puan ortalamaları $36,369 \pm 13,732$ (min:21, maks:84) ve CÖY ortalamaları $16,514 \pm 3,601$ (min:53, maks:20) şeklindedir. Farklılık analizleri sonuçlarına göre katılımcıların; yaşları ($p=0,001$), evlilik yaşları ($p=0,015$), evlilik süreleri ($p=0,001$), çocuklarının varlığı ($p=0,000$), çocuklarının sayısı ($p=0,000$), çocuklarının bakımından destek alma durumları ($p=0,000$), ev işlerinde destek

alma durumları ($p=0,000$) ve eşleriyle cinsel ilişki sıklıkları ($p=0,000$) bakımlarından evlilik hoşnutsuzluklarında farklılıklar meydana gelmektedir. Öğrenim durumu ($p=0,664$), gelir düzeyi ($p=0,801$), çalışma durumları ($p=0,216$) ve kronik hastalık durumları bakımlarından ($p_{1,2,3}=0,103-0,146-0,148$) ise farklılık tespit edilmemiştir. Cinsel öz-yeterlik ve evlilik hoşnutsuzluğu arasında anlamlı bir korelasyon olduğu belirlenmiş ($p=0,000$ ve $\beta=-0,323$) ve CÖY'ün EH üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir ($p=0,000$). Son olarak yapılan ılımlaştırıcı etki analizlerinde; yaş ($p=0,034$), evlilik süresi ($p=0,003$) ve kronik hastalık ($p=0,009$) durumlarının CÖY'ün EH üzerindeki etkisinde ılımlaştırıcı rollerinin olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Çalışma sonucunda aile hekimliği birimlere başvuran kadınların evlilik hoşnutsuzluklarını etkileyen faktörler ve durumlar ayrıntılı biçimde ortaya konulmuştur. Kadınların evlilik hoşnutsuzluklarını cinsel öz-yeterlikleri önemli düzeyde ($p=0,000$) etkilemektedir. Ayrıca evlilik hoşnutsuzluğu algısı, kadınları yaşları, evlilik yaşları, evlilik süreleri, çocuklarının varlığı, çocuklarının sayısı, çocuklarının bakımında destek alma durumları, ev işlerinde destek alma durumları ve cinsel ilişki durumlarına göre önemli ölçülerde etkilenmektedir. Evlilik ve aile hayatı konusunda hoşnutsuzlukların azaltılması amacıyla aile hekimliği birimlerinde daha aktif ve etkin bir aile danışmanlığı birimlerinin kurulması ve bu birimlerin aile hekimliğine kayıtlı vatandaşları periyodik olarak takip etmesi önerilmektedir. Böylelikle daha sağlıklı evlilikler ve daha huzurlu bir toplumsal yapı elde edilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Hoşnutsuzluğu, Evlilik Doyumu, Cinsel Öz-yeterlik, Aile Hekimliği, Evlilik Danışmanlığı

ABSTRACT

Investigation of the Relationship Between Perceptions of Marital Discontent and Sexual Self-Efficacy of Women Applying to Family Medicine Units

Background and Aim: The services provided by family medicine units are not only related to the health of individuals, but also affect the whole family and society. Since the phenomenon of marriage both constitutes the family and is the basis of the society, it is an issue that should be carefully considered by the family health units. Individuals who are dissatisfied with their marriages should be more careful because of the possibility that they may disrupt the health and peace of both themselves, their families and the society. Within the scope of this study, the phenomenon of marital dissatisfaction is taken into the center of the study, and conceptual discussions are made on the factors and situations that affect it, and these conceptual discussions are tested with an applied field study. Whether the phenomenon of marital dissatisfaction differs according to socio-demographic factors, how the perception of sexual self-efficacy affects marital dissatisfaction, the existence of demographic factors on this effect process and the nature of this entity are investigated.

Methods: This study is a cross-sectional study conducted with female patients registered in the Education Family Health Centers of Atatürk University, Department of Family Medicine. This research was conducted between 05/11/2021 – 05/12/2021. A survey was conducted on women who applied to these units. Within the scope of the survey, scales for the socio-demographic characteristics, sexual self-efficacy perceptions and marital dissatisfaction of the participants are used. Based on the collected data, first of all, the difference in marital dissatisfaction in terms of socio-demographic factors was performed with SPSS, T-test, ANOVA and Post-Hoc tests. Regression analysis with SPSS and pathway analysis with AMOS were performed to investigate the effect of sexual self-efficacy on marital dissatisfaction. Finally, a moderator effect analysis was conducted using AMOS for the existence of an effect of demographic factors on the effect of sexual self-efficacy on marital dissatisfaction.

Results: As a result of the survey, analyzes and evaluations were made on the data of 430 participants. The participants' mean MD scores were 36.369 ± 13.732 (min: 21, max: 84) and the mean of SSE was 16.514 ± 3.601 (min: 53, max: 20). According to the results of the difference analysis, the participants; age ($p=0.001$), marriage age ($p=0.015$), duration of marriage ($p=0.001$), presence of children ($p=0.000$), number of children ($p=0.000$), the status

of getting support for their children ($p=0.000$), the status of getting support in housework ($p=0.000$) and the frequency of sexual intercourse with their spouses ($p=0.000$), there are differences in marital dissatisfaction. In terms of educational status ($p=0.664$), income level ($p=0.801$), employment status ($p=0.216$) and chronic disease conditions ($p=0.103-0.146-0.148$), no difference was detected. It was determined that there was a significant correlation between sexual self-efficacy and marital dissatisfaction ($p=0.000$ and $\beta=-0.323$), and SSE had a significant effect on MD ($p=0.000$). Finally, in the moderating effect analysis; It was determined that age ($p=0.034$), duration of marriage ($p=0.003$) and chronic disease ($p=0.009$) had a moderating role in the effect of SSE on MD.

Conclusion: As a result of the study, the factors and situations affecting the marital dissatisfaction of women who applied to family medicine units were revealed in detail. Sexual self-efficacy of women significantly affects their marital dissatisfaction ($p=0.000$). In addition, the perception of dissatisfaction with marriage is significantly affected by the age of women, the age of marriage, the duration of marriage, the presence of children, the number of children, the status of receiving support in the care of their children, the status of receiving support in housework and sexual intercourse. In order to reduce dissatisfaction with marriage and family life, it is recommended to establish more active and effective family counseling units in family medicine units and to monitor citizens registered in family medicine periodically. Thus, it is thought that healthier marriages and a more peaceful social structure can be achieved.

Keywords: Marriage Discontent, Marriage Satisfaction, Sexual Self-efficacy, Family Medicine, Marital Counseling

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Evlilik müessesesi en geniş tanımıyla iki veya daha fazla bireyin hukuki, dini ya da toplumsal yasaların (bireylerin belli bir toplumun üyesi olabilmesi ve üye kalabilmesi için uymak zorunda olduğu yasalar) veya toplumsal örf ve adetlerin öngördüğü şekilde bir araya gelmesidir. Medeni kanunda evlilik birliğinin evlenme yoluyla kurulacağı, eşlerin bu birliğin mutluluğunu beraber sağlamak ve çocukların bakım, eğitim ve gözetiminden birlikte sorumlu oldukları ve eşlerin birlikte yaşamak, birbirlerine yardımcı olmak ve eşine karşı sadık olmak zorunluluklarının bulunduğu ifade edilmektedir (1). Evlilik, toplumun en küçük yapı taşı olarak kabul edilen aileyi oluşturduğu için toplumsal, ahlaki ve yasal bir yapıya haizdir.

Evlilik bütün topluluklarda geçmişten günümüze kadar varlığını sürdüren, bireysel ve toplumsal yaşama önemsenecek düzeyde etkileri olduğu bilinen bir olgudur. Bireylerin evlilik birlikteliği boyunca geliştirecekleri ilişkinin sağlıklı ve güçlü olması ailenin de sağlıklı ve güçlü olması anlamı taşımaktadır (2). Evlilik birlikteliği psikolojik, sosyal, ekonomik faydaları olan, yaşam kalitesini artırdığı düşünülen bir kurumdur. Evlilik birlikteliği içerisindeki bireylerin bu birliktelikten mutlu olması, genel olarak yaşamlarındaki mutluluğu ve doyumu aynı doğrultuda artırdığı söylenilebilir. Dolayısıyla bireylerin evlilik birlikteliğinden hoşnut olması genel olarak gündelik hayatlarında da hoşnut olmasını sağlayacaktır (3). Ancak evlilik ilişkilerinin kalitesi veya hoşnutsuzluk düzeyi bireylere ve bireyler arası diğer ilişkilere göre değişiklik gösterebilmektedir. Nitekim her evlilik birlikteliğinin yapısının kendine özgü olduğu ve bireylerin algıları ile ilişkili olduğu söylenilebilir (4).

İnsanların oluşturduğu her yapı veya birliktelik gibi evlilikte de zamanla yolunda gitmeyen, düzeltilmeye ihtiyaç duyulan ve bireylerde hoşnutsuzluğa sebep olan hususlar ortaya çıkabilir (5). Nitekim yetişme ortamları farklı olabilen ve farklı kişilik yapılarına sahip ve farklı kültürel değerlerle büyüyen iki ayrı bireyin birlikteliği anlamı taşıyan evlilik müessesesi; bireylerin farklı nitelik ve niceliklerdeki beklentilerinin karşılanamaması veya yaşanan/karşılaşılan sorunların bir sonucu olarak evlilik hoşnutsuzluğu ihtimalini her zaman beraberinde taşımaktadır. Dolayısıyla evlilikten hoşnut olmama durumu eşten memnun olunmaması ve eşle ilgili şikayetlerin olması şeklinde tanımlanabilir. Hoşnutsuzluk, evlilikteki şikayetlerin, mutsuzlukların veya tartışmaların birikimine ve duygusal bağlanmaların zayıflamasına bağlı olarak sevgi hissinin azalmasıyla ve ilgisizliğin ve duyarsızlığın artmasıyla oluşabilmektedir (6). Yani, hoşnutsuzluk durumu bireylerde ani şekilde ortaya çıkan bir duygu olmayıp, yaşanan olumsuz olaylara dayalı olarak oluşan bir duygudur.

Evlilik, bireyler arasında karşılıklı bağlılığa dayanan bir ortak yaşam düşüncesidir. İnsanlar mutlu olmak için yakın ilişkiler kurmak, nesillerini devamını sağlamak amaçlı çocuk sahibi olmak, cinsel arzularını tatmin etmek ve toplumsal taleplere karşılık verebilmek gibi çeşitli nedenlerle bir araya gelir ve evlenirler (7, 8). Dolayısıyla evli bireylerin uyum içinde olması sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde oldukça önemli bir faktördür. Sağlıklı nesiller elde etmek, birbirinden hoşnut olan anne babalar ve dolayısıyla mutlu evlilikler gerektirir (9).

Gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalarda erkeklerin %71'i, kadınların ise %79'u evli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (10). Bu sonuç evliliğin talep edilen ve birçok birey tarafından tüm koşullarına rağmen yürütülmeye çalışılan bir ilişki türü olduğunu doğrulamaktadır. Bireylerin bu birliktelikten kaynaklı olarak yaşamış oldukları hoşnutsuzluklar, doğrudan veya dolaylı olarak hem bireyleri hem de toplumu etkileyen farklı olaylara dönüşme ihtimali bulunmaktadır. Evlilik hoşnutsuzluğu bireyler arasında farklı ilişki problemlerinin doğmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle aralarında evlilik hoşnutsuzluğu oluşan çiftlerin evlilikleri doyumsuz, uyumsuz ve mutsuz şekilde sürebilir veya boşanmaya yol açabilir (11).

Bireylerin karşılaştıkları problemlerle başa çıkabilme konusunda yetersiz olmaları, evlilik hoşnutsuzluğunun en önemli nedeni olduğu kabul edilmektedir. Çiftler açısından en fazla problem çıkaran konuların para, iletişim, ve cinsellik olduğu düşünülmektedir (12). Dolayısıyla cinsel konularda eşler arasındaki ilişki ve bu konuyla ilgili olarak ortaya çıkabilecek durumlarda bireylerin yeterlilikleri ve başa çıkma potansiyellerinin varlığı evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyeceği savunulabilir. Nitekim literatürde evlilik doyumu, eşler arasındaki ilişkiler ve evlilik hoşnutsuzluğunun düzeyiyle ilgili çalışmalar olmasına karşın; bireylerin cinsel öz-yeterliliklerinin evlilik hoşnutsuzluğu üzerine etkili olduğu öne sürülebilir.

Bu çalışmanın temel amacı cinsel öz-yeterlilik algısının evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkisinin varlığını ve bu iki değişken arasındaki nedensel ilişkiye sosyo-demografik faktörlerin düzenleyici etkisini araştırmaktır. Çalışma kapsamında Atatürk Üniversitesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı'na bağlı Aziziye Saltuklu Eğitim Aile Sağlığı Merkezi ve Üniversite Kampüs Eğitim Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı (evli) kadınlar üzerinde kesitsel özellik ölçek çalışması yapılmıştır. Araştırma kapsamında yer alan kadınların evlilik hoşnutsuzluk algıları üzerinde cinsel öz-yeterlilik düzeylerinin etkisi incelenecektir. Ayrıca bu iki değişken arasındaki ilişki/etki (korelasyon ve regresyon) varlığı araştırılırken sosyo-demografik değişkenlerin hem bu ilişki özelinde (İlmlaştırıcı etkiler) hem de evlilik hoşnutsuzluğu değişkeni üzerinde farklılık meydana getirip getirmediği araştırılmaktadır. Dolayısıyla evlilik hoşnutsuzluğu olgusunun üzerindeki etkileri ayrıntılı biçimde analiz edilmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Evlilik Olgusu

Evlilik müessesesi, toplumun en küçük birimi şeklinde ifade edilen sosyal yapının oluşturulmasında ilk aşamadır. Aynı zamanda toplumu yeniden üreten bir olgu olmasından dolayı ailenin temeli olarak kabul edilmektedir (13). Evlilik müessesesiyle tesis edilen aile, bu birlikteliği meydana getiren bireyin yaşamlarını etkileyen sevgi, mutluluk, adanmışlık, aidiyet, bağlılık gibi çok çeşitli duyguları en içten ve en doyurucu seviyede barındıran bir sosyal yapıdır (14). Bu tür özelliklerinden dolayı evlilik olgusu bilimsel olarak çok farklı disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından araştırılan ve üzerinde çalışmalar yapılan bir olgudur.

Toplumsal yapıyı ilgilendiren ailenin kurulmasında etkili olduğu kadar bireylerin hayatları için oldukça önemli bir dönemecin başlangıcını da ifade etmektedir. Evlilik olgusu, iki bireyin ortak yaşam alanları ve ortak amaçlar içerisinde bulundukları bir süreçteki etkileşimlerini ifade etmektedir. Evlilik olgusunu bireysel açıdan değerlendirdiğimizde; bireyin psikolojik, biyolojik ve sosyal bakımdan hayatlarındaki konuları etkilemektedir.

Evliliğin tanımının yapılmasında kültürel değerlerin ve sosyolojik unsurların etkili olmasından dolayı her bir topluma göre veya aynı toplum içerisindeki gruplara göre ve hatta aynı gruplarda farklı zaman dilimlerinde bile evlilik olgusu farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bundan dolayı evliliğin tanımlanabilmesinde kültürel değerlerin göz önünde bulundurulması oldukça önemlidir. Taşıdığı anlamlar toplumlara ve zamana göre değişiklik gösterse de evlilik tarihsel süreç içerisinde değerini ve önemini devamlı koruyan bir kurum olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca evlilik, evrimsellik özelliği taşıyan toplumsal bir kurumdur (15).

Evlenme olgusu, tarihsel süreç içerisinde farklı kültürel değere sahip toplumlarda çok çeşitli şekillerde yer alan sosyal bir süreçtir. Evlilik müessesinin tesis edilmesine ilişkin nitelikler her toplumun sahip olduğu kültürel kalıplarına dayalı olarak çok farklı şekillerde tezahür edebilmektedir. Kendi toplumumuzdan örnekle, genel olarak evlilik aşamaları tanışma, söz, nişan, nikah veya düğün şeklinde aşamalardan oluşan bir süreç görünümüne sahiptir (16). Ancak evlilik, sadece bu süreçlerden ibaret değildir. Nitekim evliliğin tesis edilmesinden sonraki zamanda evliliğin devam ettirilmesi için geçirilen evreler, ilk baştaki süreçlerden daha önemlidir. Ancak evliliğin devam ettirilmesi süreçleri, evliliğin tesis edilmesi süreçlerine göre daha özel ve gizlilik taşıdığı düşünüldüğünden dolayı, toplum bakımından üzerinde fazla durulmamaktadır.

Evlilik, iki bireyin çeşitli ve farklı ilgi, istek ve ihtiyaçları olsa bile en temel ortak hedeflerde uzlaşarak; birlikte hayatlarını devam ettirmek, yaşamlarını paylaşmak, çocuk sahibi olmak ve onları büyütmek gibi ortak amaçlara dayanan bir ilişkiler yumağı, karşılıklı kabuller, destekler ve toplumsal kabullerle gerçekleşen bir sözleşme (hem zımni hem resmi) ve bireylerin cinsel ihtiyaçlarını karşılamaları dayanan bir yapıdır (17). Dolayısıyla evlilik belli ihtiyaçlar ve amaçlar çerçevesinde oluşturulmuş bir olgu olarak kabul edilebilir.

Bireyin ihtiyaçlarını sağlayabileceği en olağan ve doğal ilişki biçimi evliliktir. Bireyin manevi ve maddi olarak tatmin olabilmesinde, topluma uyum sağlayarak toplum için faydalı birey olabilmesinde ve toplumun bireylere yüklemiş olduğu sorumlulukları iyi bir biçimde yerine getirebilmesinde, içinde bulunulan evlilik müessesinin pozitif yönlü etkileri olmaktadır (18). Aynı zamanda evlilik, kurumsallaşmış bir yapı, bir ilişkiler sistemi, bireyleri “karı-koca” şeklinde birbirine bağlayan, dünyaya gelecek çocuklara belli bir statü ve toplumsal pozisyon sağlayan, toplumsal açıdan devletin kontrol, sorumluluk, yükümlülük, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki türüdür (19). Başka bir ifadeyle evlilik olgusu iki bireyin yasal bir biçimde birliktelik kurmasıdır.

Evlilik olgusu kültürel bakımdan farklılıklar gösterse bile tüm toplumlarda resmi olarak onaylanan tek birliktelik şeklidir ve toplumların yaşamlarını devam ettirmesinde ve değerlerini gelecek nesillere aktarabilmesinde gerekli olan en temel unsur olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte evlilik saygı, sevgi ve güven bağları ile kurulmakta ve ayakta kalabilmektedir ve bu temel bağların ise evlilik ilişkisi içerisinde yer alan bireylerin duygularına göre şekillenmektedir (20). Diğer bir tanımla evlilik; birbirlerine karşı sorumluluk duygusu olan, birinin diğerini sosyal ve psikolojik açılardan desteklediği ve karşılaştıkları problemlere yönelik birlikte hareket edebilen, duygu, düşünce ve beklentilerini birbirlerine açık ve net biçimde ifade edebilen ve olumsuz durumlarla birbirlerine daha sıkı dayanışma içerisine giren bireylerin oluşturduğu bir sistemdir (21).

Diğer bir bakış açısıyla evlilik, iki birey arasında hukuksal veya toplumsal (ahlaki veya dini) açılardan kabul gören ve toplumun benimsediği ve genellikle içerisinde cinsellik taşıyan bir ilişki türüdür (13). Evlilik, bireylerin cinsel ihtiyaçlarını gidermesini sağlayan ve daha da önemlisi toplumdaki nesillerin devamlılığında etkili olan oldukça önemli bir ilişki türüdür. Bunun yanı sıra evlilik, her bir toplumda farklı biçimlerde gerçekleşen, aile oluşumu ve nesillerin devamını sağlayacak bireylerin bir araya gelerek kalıcı bir birliktelik meydana getirdikleri, birbirlerine ve çocuklarına karşı sorumluluklarını ve görevlerini yerine getirmek konusunda söz verdiği, iç içe geçmiş farklı sistemlerden oluşan evrensel bir kurumdur (22).

Evlilik, yukarıdaki tanımlardan da yola çıkarak, bireylerin hayatlarından hoşnut olmalarını sağlayan sosyal bir müessesedir (23). Bundan dolayı bireylerin evliliklerinden hoşnut olmaları veya doyum yaşamaları, evlilikle ilgili olarak üzerinde durulması gereken en önemli unsurlardan biridir. Nitekim bu çalışma kapsamında da evlilik hoşnutsuzluğu olgusu üzerinde durularak konuyla ilgili olarak ampirik bir çalışma yapılmaktadır.

2.1.1. Evlilik Olgusunun Tarihsel Gelişim Süreci

Toplumsal yapının oluşmasını sağlayan evlilik, binlerce yıllık süreçte gelişerek ve değişerek günümüze gelen bir olgudur. Evlilik günümüzde değişim süreçlerini tamamlamış bir yapı olarak düşünülse bile hala çeşitli değişimlere maruz kalmaktadır. Gerçekleşen bu değişimin asıl nedeni sosyal ve kültürel farklılıkları olan toplumların bu kültürel ve sosyolojik bakış açılarının değişmesine bağlı olarak evliliğe yönelik bakış açılarının da değişmesidir. Nitekim bu durum toplumların evliliği farklı biçimlerde nitelendirmesine, uygulamasına ve değerlendirmesine neden olmaktadır. Bugün bilinen anlamıyla evlilik müessesesinin M.Ö. 2000 yıllarında Mısır'da başladığı ve yaklaşık olarak 4000 yıldan fazla bir geçmişi olduğu ifade edilmektedir (24).

İlk çağlardan günümüze kadar bireyler güvenlik, yiyecek bulma, tarım yapma ve nesillerini devam ettirebilme gibi amaçlar dolayısıyla birlikte yaşama ihtiyacı duymuşlardır. Bununla birlikte ilk çağlarda toplumsal yaşamın bir gereği olarak ortaya çıkan avcılık ve toplayıcılıkla birlikte kadınların ve erkeklerin cinsiyet rolleri ve iş bölümleri belirginleşmeye başlamıştır. Yeni nesilleri doğurabilme yeteneğinin kadınlarda olmasından ötürü toplayıcılık görevi kadınlara; uzak bölgelere gidilmesi gereken bir görev olan avcılık görevi ise erkeklere düşmüştür (25). Dolayısıyla kadın ve erkek arasında ortaya çıkan bu iş bölümüne dayalı olarak toplumsal yapı içerisinde kendi iş bölümü olan yeni bir yapıyı (aile) ortaya çıkarmıştır. Tarihsel süreçte toplumların yerleşik hayata geçmesi ve nüfus artışlarına bağlı olarak devletler (şehir devletleri gibi) oluşmaya başlamıştır. Bu devletler toplumsal yapısının devamı ve toplumsal düzenin sağlanabilmesi için ailelere ve ailelerin oluşturulması biçimlerine büyük önem vermişlerdir. Bu durum ailenin meşrulaştırılmasını ve kayıt altına alınmasını, soy karmaşıklığının önüne geçebilmek için tarihin en eski kurumlarından biri olan evlilik kurumunu ortaya çıkarmıştır (26).

Tarihi olarak ilk evlilik evrakının Mezopotamya'da bulunduğu öne sürülmektedir. Bu belgenin M.Ö. 5.yy'a ait olan Yahudilerden kalma Aramca (Aramice) dilinde yazılmış bir papirüs olarak kabul edilmektedir. Bu Papirüs'e göre 14 yaşında sağlıklı bir genç kızın altı

inek karşılığında evlilik akdi yapılmıştır (27). Tarihsel süreç içerisinde her bir toplumun kendi tarihi içerisinde evlilik müessesinin niteliği ve süreçleriyle ilgili olarak çok ayrıntılı tarihsel analizlerin yapıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında bu tarz bir tarihsel analiz sürecine girmek yerine evlilik olgusunun tarihinin çok eskilere dayandığı ve bunun sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişim sürecinde olduğunun vurgulanmak gibi bir amacı bulunmaktadır.

Özellikle 20. yüzyılla birlikte bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan gelişme; aile yapısında yaşanan değişim ve dönüşümlere bağlı olarak evlilik müessesesi de zaman içerisinde değişimlere maruz kalmıştır. Evlilik oranının toplumdaki azalışı, evlenme yaşının artışı ve boşanma oranlarının artışı gibi durumlar, bunlara verilebilecek örneklerden bazılarıdır. Yaşanan tüm bu değişimler bireylerin evliliğe olan bakış açılarında ve evlilikten beklentilerinde değişimlere neden olmuştur (28). Evlilikten beklentilerin değişmesi ise bireylerin evlilik süreçlerinde hayatlarının memnuniyet algılarını etkilemektedir. Nitekim bu çalışma kapsamında evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyen unsurlar üzerinde durulmaktadır.

2.1.2. Evliliğin Temel Motivasyon Unsurları, Amacı ve İşlevleri

Evlilik olgusuna yönelik olarak zaman içerisinde toplumların bireylerin bakış açılarında çeşitli değişimler yaşandığı kabul edilmektedir. Yaşanan bu değişimlere bağlı olarak bireyleri evliliğe yönlendiren ya da evliliklerini sürdürmeye yönlendiren temel unsurların neler olduğu üzerinde de durulması gerekmektedir.

Maslow'un (29) ihtiyaçlar hiyerarşisi yaklaşımında evlilik yada birlikte yaşama olgusunun hangi ihtiyaçlar kapsamında yer aldığı açıkça görülmektedir. Bu ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinin üçüncü sırasında ait olma ve sevgi ihtiyacı yer almaktadır. Buna göre bireylerin diğerleriyle ilişki içerisinde olması ve aidiyet duygusu bu ihtiyacının özünü teşkil etmektedir. Buna göre evlilik olgusu bireyleri hem bir aileye ait olma duygusu hem de toplumsal yapıya eklemlenme fırsatı ortaya koyduğu için ve ayrıca aile bağından kaynaklı sevginin oluşmasını sağlamasından dolayı evliliği insan ihtiyaçlarının bu pozisyonunda değerlendirebiliriz. Diğer taraftan ihtiyaçlar hiyerarşisinde birinci sıradan itibaren ihtiyaçların giderilmesi durumunda diğer ihtiyaçlar için isteklerin doğacağı kabulü bulunmaktadır. Yani temel fizyolojik ihtiyaçların karşılanması durumunda ikinci sırada güvenlik ihtiyacı gelmektedir. Güvenlik ihtiyacının karşılanması durumunda ise sevgi ve aidiyet ihtiyacı gündeme gelmektedir. Ancak evlilik bağıyla oluşan aile ve bunun oluşturduğu toplumsal yapı bireylere doğrudan ilk iki sıradaki ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir ortam sunmaktadır.

Daha ayrıntılı biçimde düşünüldüğünde bireylerin her bir ihtiyacına göre evlilik olgusu ve ailenin çeşitli işlevleri oluşmakta ve bunlar bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Böylelikle evlilik bireyleri sosyal anlamda geliştirmekte ve mutlu etmektedir. Etkileşimli olarak bireylerin evliliklerinde mutlu olması, bireysel olarak daha mutlu olmasına yol açmaktadır (3). Bireylerin cinsel ihtiyaçları, evliliğin birey doyumu ve neslin devamlılığı işlevi vasıtasıyla karşılanmaktadır. Sevgi, korunma ve güven ihtiyacı, Ekonomik işlev; Ekonomik ve maddi ihtiyaçlar, Psikolojik işlev; Çocukların korunması ve büyütülmesi yetiştirilmesi ihtiyacı, Eğitim işlevi; Kültürün yeni nesillere aktarılması ihtiyacı, Sosyalleştirme işlevi; Yakın insan ilişkilerinin kurulması ve bunların sürdürülmesi ihtiyacı, Akraba ve komşuluk işlevi; Boş zamanlarını insanlarla yakın ilişkiler geliştirerek geçirilmesi ihtiyacı, Boş zaman değerlendirme işlevi; Toplumsal hayatta kendisine bir yer edinebilmesi ihtiyacı, Statü sağlama işlevi; Toplum hayatına katılma ihtiyacı, Sosyal ve kültürel işlevler olarak tasniflenir (30).

Evliliğin amaçları bireylere, gruplara ve toplumlara göre değişse bile genel kabullere göre evliliğin amaçları şu şekildedir (31):

- Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin üçüncü basamağında ifade ettiği üzere bireylerin sevgi ihtiyacının olması,
- Bireylerin biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını giderme isteği,
- Nesillerini devam ettirmek amacıyla çocuk sahibi olma isteği,
- Toplum nazarında belirli bir statüye gelme isteği,
- Güvenlik ve korunma ihtiyacını karşılama isteği,
- Bir başka birey ile dayanışma ve ortak hareket etme isteği,
- Geleceğe yönelik planlar yapma ve geleceğe pozitif yönlü bakma ihtiyacı,
- Eşinden onur ve gurur duyabilme isteği,
- Cinsel bakımdan istek ve ihtiyaçlarını sağlıklı ve düzenli biçimde karşılama isteğidir.

Evliliğin motivasyon unsurları ise dört farklı boyutta incelenmektedir. Bunlar biyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik şeklinde sıralanmaktadır (32). İlk olarak evliliğin biyolojik motivasyon unsuru toplumun ve neslin devamına ilişkindir. Özü itibarıyla evliliğin biyolojik motivasyonu, bireylerin karşı cinsle birlikte yaşama isteği ve neslini devam ettirme ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Evliliğin en temel işlevlerinden birisi cinsiyet bütünleşmesidir. Evlilik yoluyla bir araya gelen bireyler, üreme, çocuk büyütme, güvenli cinsel yaşam, insan ilişkileri geliştirme gibi evliliğin bir takım özel amaçlarını yerine getirebilirler (33). Bireylerin cinsel dürtüleri de bu kapsamda değerlendirilebilir (34).

İkinci olarak evliliğin psikolojik motivasyonu bireylerin sevmeye, sevilme, beğenilme gibi ihtiyaçları, eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşayarak mutlu olması isteğiyle ilgilidir. Evlilik zaten başlı başına bireylerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen en önemli faktörlerden biridir (35). Nitekim evlilik, bireylere sevmeye, sevilme, güven hissi, yalnızlıktan kurtulma, sosyal destek gibi bireylerin psikolojik iyiliklerine destek sağlayan manevi duyguları tatmin edebilme olanağı vermektedir. Evlilik yoluyla bir araya geldiği birey tarafından sevilme, değer görme gibi durumlardan kaynaklı olarak psikolojik tatmin sağlanmaktadır. Ayrıca bu birlikteliğin toplumsal olarak kabul görmesi ve takdir edilmesi de psikolojik olarak motivasyon sağlar.

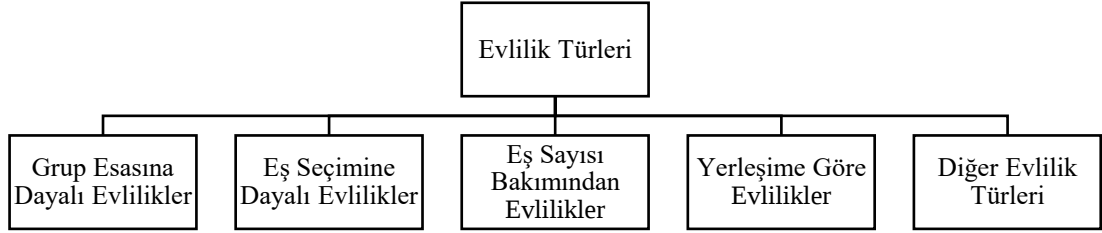
Üçüncü olarak evliliğin sosyal motivasyonu, bireylerin toplumun genel geçer olarak kabul ettiği yaşam tarzını kendisi için de kabul ederek bundan duyulan mutluluğu hissetme ihtiyacıdır. Toplumsal devamlılık sadece bireylerin üremesi ve nesillerin doğmasıyla ilgili değildir. Bu durum toplumsal değerlerin ve kültürün yeni nesillere aktarılmasıyla mümkün olabilmektedir (36). Dolayısıyla evlilik sadece bireylere için değil; toplumun geneli için bir iyilik hali oluşturmaktadır. Bundan dolayı evlilik ilişkisi toplumun geneli olarak kabul görmekte ve toplumsal devamlılık için bir ön koşul olarak kabul edilmektedir. Bireyleri evliliğe yönlendiren bir diğer motivasyon unsuru sosyal bir unsur olarak sayılabilen dindir. Bireyin sahip oldukları dini görüşleri bireyin kendisini ve toplumu anlamlandırmada oldukça önemli bir unsurdur. Dini inanışlar bireysel ve toplumsal düzeylerde kabul görerek, bireylerin bilişsel ve duygusal algılarıyla toplumsal hayata yönelik tutumlarında ve davranışlarında etkili olmaktadır (37). Dolayısıyla bireyin sahip olduğu dini görüşler kendisini evlenmeye yönlendiriyorsa; evlenme motivasyonlarından birisinin din olduğu söylenilebilir (38).

Dördüncü olarak ekonomik motivasyona göre evlilik yoluyla kurulan bir aile, maddi olarak bu evliliği yürütebiliyorsa, toplum tarafından kabul görmekte ve belli bir statüye konumlandırılmaktadır (36). Dolayısıyla toplumsal olarak bir statüde yer alabilmek için ekonomik bir pozisyona sahip olabilmek kadar, evlilik durumu içerisinde bu ekonomik pozisyonu yakalamak gerekmektedir.

2.1.3. Evlilik Türleri

Evlilik müessesesi, bu sürecinin başlangıcından itibaren bütün evlilik aşamalarında görülebilecek olan çeşitli davranış ve duygular kaynaklı olarak farklı biçimleri olabilmektedir. Bireylerin eş seçimleri, evliliğin gerçekleşme yöntemi ve bireylerin evlendikten sonraki süreçte yaşayacakları yer, aileleriyle ilişkisi gibi konulara bağlı olarak toplumlara, kültürlere ve geleneklere göre değişiklikler göstermektedir (39). Evliliğin tüm süreçlerinde farklı

yöntemlerin veya kriterlerin kabul edilmesine bağlı olarak evlilik türlerinin olduğu ve sosyoloji, antropoloji gibi bilim dallarında bu evlilik türleri üzerinde çalışmalar yapıldığı görülmektedir (40). Sezen'in (41) araştırmasına göre ülkemizde 33 evlilik türünün olduğu bilinmektedir. Literatürde yaygın şekilde kullanılan evlilik türleri sınıflandırması Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Evlilik Türleri

Kaynak: (40)

İlk olarak Grup Esasına Dayalı Evlilikler genellikle iki farklı kategoride ele alınmaktadır. Egzogami (dıştan evlilik) ve endogami (içten evlilik) şeklindeki ayrım eşin seçildiği gruba göre bir ayrımı temel almaktadır (42). Egzogami, bireylerin içerisinde bulunduğu grup veya toplumun dışından biriyle evlenmesidir. Bu evlenme türüne göre farklı aileler, gruplar veya toplumlar etkileşime geçerler. Modern toplumlarda genellikle bu evlilik türü görülmektedir. Endogami ise bireyin mensubu olduğu grup veya toplumun içerisinde birisiyle evlenmesidir. Daha geleneksel toplumlarda bu tür evlilikler görülmektedir (43). Nitekim geleneksel toplumlarda sosyal hareketliliğin az olması, farklı kesimlere karşı modern toplumlara göre daha dar bir bakış açısının olması ve toplumsal üyeliğin veya aile bağlarının çok güçlü olmasından dolayı bu türden evlilikler daha fazla görülmektedir. Genellikle geleneksel toplum olarak ifade edilebilen tarım toplumlarında, bireylerin sahip oldukları toprağın farklı ailelere veya gruplara bölünmesini önlemek için tercih edilen bir evlilik türüdür. Diğer taraftan modern toplumdaki şirket ortaklıklarında sermayenin ve yönetimin bölünmemesi için ortak olan ailelerden bireylerin evlenmesi de bu türden bir evlilik sayılabilir. Akraba evlilikleri de bu kapsamda düşünülebilir (44).

İkinci olarak eş seçimine dayalı evlilikler ise bireylerin eşleri bulma konusunda tercihleri üzerinde durulmaktadır. Literatürde de genellikle evlilik türleri sadece bu eş seçimlerine dayalı evlilik sınıflandırmasıymış gibi değerlendirilmektedir (41). Eş seçimine göre evlilikler görücü usulüyle evlilik ve tanışarak evlilik olarak iki kategoride incelenmektedir. Literatürdeki genel kabule göre tanışarak evlilikler modern toplumlarda, görücü usulü ile evlilikler ise geleneksel toplumlarda daha fazla görülmektedir. Nitekim

modern toplumlarda bireyselliğin ön plana çıkmasına bağlı olarak bireyler kendileriyle ilgili kararları kendi başlarına alabilmekte ve eş seçiminde kendi tercihlerini ön planda tutabilmektedir (45). Bireylerin eş seçimlerinde tanışarak evlenme biçimini daha fazla tercih etmesine bağlı olarak günümüzde yapılan bazı akademik çalışmalarda seçilmiş olan belli bir kitlede yer alan bireylerin eş seçimlerinde hangi kriterlere daha fazla önem verildiği araştırılmaktadır. Yapılan bu çalışmada bireylerin eş seçimlerinde en fazla “sevgi” unsuruna önem verdiği görülmektedir. Diğer taraftan ikinci sırada ise “aile” unsurunun eş seçiminde önemli olduğu görülmüştür (46). Bu sonuçlara göre ailenin ikinci en önemli faktör olması görücü usulündeki ailelerin uzlaşabilmesi durumuna karşılık gelebilmektedir. Kültürel beklentilere ve ekonomik kaygılara bağlı olarak gerçekleşen bu evlilik türünde bireylerden ziyade aile veya grupların tercihleri daha önemli görülmektedir (47). Görücü usulü ile evliliklerin daha uzun sürme olasılığı olmasına karşın, aile içi şiddet açısından bakıldığında görücü usulüyle yapılan evliliklerde aile içi şiddetin anlaşılarak evliliklere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (48).

Üçüncü evlilik sınıflandırması türü olan eş sayısı bakımından evlilikler iki farklı kategoride değerlendirilmektedir. Buna göre Monogami evlilik türü kadınların ve erkeklerin tek bir kişiyle gerçekleştirdikleri evliliktir. Poligami evlilik türü ise bireylerin aynı anda birden çok eşe sahip olduğu durumu ifade etmektedir (34). Poligaminin iki farklı türü vardır. Bunlarda ilki olan Polijini (çok kadınla evlilik) bir erkeğin aynı anda birden fazla kadınla evli olması durumudur. Günümüzde ülkemizde de rastlanılan bir evlilik türüdür. Diğer çok eşli evlilik türü olan Poliandri (çok erkekle evlilik); bir kadının, aynı zaman içerisinde birden fazla erkekle evli olması durumudur. Örneğine oldukça az rastlanılan bir evlilik çeşididir ve Tibet’te ve Alaska’da görülebilmektedir (49).

Dördüncü evlilik türü olan yerleşim yerine göre evlilikler, bireylerin evlendikten sonra yaşayacakları yere göre değişmektedir. Buna göre beş farklı evlilik türü bulunmaktadır. İlk olarak Matrilokal (ana çevresi) evlilik türü bireylerin evlendikten sonra kadının ailesiyle birlikte yaşaması ve erkeğin bu aileye dahil olmasını ifade etmektedir. Türk toplumunda içgüveysi olarak ifade edilen durumdur. İkinci olarak Patrilokal (baba çevresi) evlilik türü, evlenen bireylerin, erkeğin ailesiyle birlikte ve kadının erkeğin ailesine dahil olarak yaşamasıdır. Ataerkil ailelerde ve erkek egemen topluluklarda daha fazla görülmektedir. Üçüncü olarak Neolokal (ev açma) evlilik türü evlenen bireylerin her iki aileden de ayrı bir evde yaşamasını ifade etmektedir. Toplumlardaki çekirdek ailelerin oluşması bu şekilde evliliklere dayalı olarak gerçekleşmektedir. Dördüncü olarak Bilokal (iki yerlilik) evlilik türünde göre evlenen bireyler her iki ailenin yanında evliliklerini sürdürmektedirler. Bu tür

evlilikler genellikle göçebe topluluklarda görülmektedir. Beşinci olarak Ambilokal evlilik türünde bireyler evlendikten sonra hangi bireyin ailesinin yanında yaşayacaklarına kendilerinin karar verdikleri durumu ifade etmektedir (40, 42).

Beşinci kategoride ise yukarıda ifade edilen evlilik türleri dışındaki evlilik biçimleri ele alınmaktadır. Bunlarda ilki olan Levirat (kayın alma), kadının kocası vefat etmesi durumunda kocasının erkek kardeşiyle evlenmesi durumudur. Geniş ailenin bütünlüğünü sürdürmek ve erkeğin geride bıraktığı karısı ve çocuklarının geçimlerini sağlamayı hedefleyen bu evlilik biçimi, bireylerden ziyade geniş aileyi oluşturan aile büyüklerinin isteğiyle gerçekleşmektedir. Bir diğer evlilik türü olan Sororat (baldız alma), karısı ölen erkeğin, karısının kız kardeşiyle evlenmesini ifade etmektedir. Bu evlilikler ölen kadının çocuklarına en iyi anneliği yapacak bireyin çocukların teyzesi olabileceği kabulünden yola çıkılarak yapılır. Bu evliliğin amaçları aileler arasındaki akrabalık ilişkisinin sürdürülmesi ve / veya mirasın bölünmesini önlenmek şeklindedir. Bu tür evliliklerde de çiftlerin bireysel isteklerinden ziyade aile büyüklerinin kararları evliliğin yapılmasında etkilidir (40). Dolayısıyla hem Sororat hem de Levirat türünden evliliklerde evliliğin bireysel işlevinden çok toplumsal işlevi üzerinde durulmasından dolayı, bireysel taleplere göre değil aile meclislerinin kararlarıyla hareket edilir.

Yukarıda ifade edilen evlilik türleri sınıflandırmasına ek olarak literatürde kabul gören bir diğer evlilik türü sınıflandırmasına göre evli bireylerin kendi aralarındaki ilişkinin niteliğine göre evlilik biçimleri değişmektedir. Bunlar; geleneksel tip evlilik, ilişki özerk tip evlilik ve özerk tip evlilik şeklinde üç farklı şekilde incelenmektedir (50, 51).

İlk olarak Geleneksel Tip Evlilik, geleneksel toplum değerlerinin egemen olduğu evliliktir. Kadının ve erkeğin rollerinin (geleneksel olarak cinsiyete bağlı roller) belirli olduğu sistem bulunmaktadır. Kadın ve erkeğin birbirlerine olan bağlılığı ve etkileşimi yüksektir ve aralarındaki iletişim oldukça sıklıdır. Bireylerde yüksek düzeyde paylaşımcı ve fedakâr bir tutum sergilenir. Eşlerin kendi özel alanlarının olması bu evlilik türünde görülmemektedir. Evlilik ilişkisindeki bireyler kişisel özgürlüklerinden taviz vererek çatışmaya girmezler (52, 53).

İkinci olarak İlişkili Özerk Tip Evlilik; kadın ve erkeğin eşitliğine inanılan, kararların ortak olarak alındığı ve her iki bireyin birbirlerinin fikirlerini önemseydiği evlilik tipidir. Geleneksel evlilik tipine göre göre bireyler daha özerk oldukları ve bireylerin eşlerinden ayrı özerk alanları olduğu için aralarındaki etkileşim sınırlı düzeydedir. Çatışma yoğun şekildeki bir evlilik biçimidir ve aralarındaki iletişim atılgan tarzdadır (50, 52, 53)

Üçüncü olarak Özerk Tip Evlilik; bireyler arasındaki romantik ilişkiden ziyade aralarındaki anlaşmaya (zımni ve gerçek bir sözleşme olabilir) bağlı olarak oluşan evlilik türüdür. Mantık evliliği ya da sözleşmeli evlilik olarak da nitelendirilebilir. Çiftler evlilik öncesi mutabakata bağlı kalarak, kişisel amaçlarını evlilikten daha önemli kabul etmektedirler. Çiftler arasında paylaşımcılık, fedakârlık ve bağımlılık oldukça düşük seviyededir. Bu evlilik ilişkisi içerisindeki bireyler iş ve aile yaşamları için daha planlı hareket ederken ortak zaman geçirmek için belirli programlara uyarlar (50, 52, 53).

2.1.4. Evlilikte Ortaya Çıkabilen Sorunlar

Evlilik ilişkisi içerisine giren bireylerin evlilik ilişkisinden kaynaklı olarak sağladıkları tatmin duygusunun azalması, farklı sorunlara da yol açabilmektedir. Aynı şekilde evlilik sürecinde ortaya çıkabilecek problemleri çözebilme yeteneği konusunda yaşanan eksiklikler ise problemlerin daha fazla büyümesine ve evlilik hoşnutsuzluğuna yol açabilmektedir. Nitekim her evlilikte birtakım problemlerin ortaya çıkması oldukça olağan bir durumdur. Ancak evliliklerde ortaya çıkabilecek bazı problemler evliliğin sağlıklı işleyişine zarar verebilmektedir. Daha da kötüsü bu sorunların çözülemediği, aile içi şiddete, boşanmalara ve bireylerin intiharına sebebiyet verebilmektedir (54).

Evlilikte problem yaşanmasına neden olan faktörler şu şekilde sıralayabiliriz (31):

- Çiftlerin yaşanabilecek çatışmaları ve problemleri çözebilecek becerilerinde ve yetkinliklerinde eksikliklerin varlığı,
- Bireylerin eşlerinden karşılanma olanağı olmayan beklentilere sahip olması,
- Eşlerin aile içerisindeki sorumlulukları kabullenme ve yerine getirme hususlarında farklı düşüncelerinin olması,
- Çiftlerin farklı alışkanlık ve ilgi alanlarına sahip olması,
- Aile içerisinde maddi sorunları varlığı,
- Çiftler arasında ilişkinin sağlıklı olmayışı ya da eksikliği,
- Çiftlerin aile ve akrabalarıyla ilgili sorunlarının olması,
- Çiftler arasında ya da çiftlerden birinde cinsel sorunların varlığı,
- Çocuklarla ilgili ortak kararların alınamaması,
- Çiftlerin farklı dünya görüşleri, yaşam felsefeleri ve dini inanışlarının olması,
- Çiftlerin birlikte yeterli düzeyde zaman geçirmemesi,
- Çiftlerden birinin zararlı alışkanlıklara (kumar vb.) veya bağımlılıklara (alkol, uyuşturucu madde vb.) sahip olması,

- Çiftlerden birinin psikolojik problemlerinin varlığı,
- Çiftlerin çocuk sahibi olamaması,
- Çiftlerden birinin aşırı fazla çalışması veya iş kolik olması,
- Çiftler arasında aldatma vb. durumların yaşanmasıdır.

2.2. Evlilik Hoşnutsuzluğu

Evlilik birlikteliği, iki birey arasında gerçekleşen sosyal ve duygusal yoğunlukta bir birlikteliktir. Evliliğin odağında bireyler arasında paylaşım, etkileşim, iletişim, cinsel hayat gibi çok çeşitli ve farklı bakış açılarını bir arada bulunduran konular yer almaktadır. Dolayısıyla her türden evlilikte bireyler arasında anlaşmazlıklar, çatışmalar, iletişim kopuklukları ve stres yaşanabilmektedir. Evlilik birlikteliği içerisinde bulunan bireylerin bu odak noktalarda çıkabilecek sorunları çözebilme yeteneklerinin varlığı, bu türden olumsuz dışsallıkların ortadan kaldırılmasına yardımcı olacaktır. Nitekim sorunlarını çözemeyen veya çok farklı sorunları bir arada taşıyan bireylerin evliliklerinin hoşnutsuz olacağı kabul edilmektedir (55).

Kavramsal olarak evlilik hoşnutsuzluğu, bir bireyin eşinden dolayı memnuniyetsizliğinin olması ve bu konuda çeşitli yakınmalara sahip olması durumunu ifade etmektedir. Genel anlamıyla evlilik birlikteliğindeki eşler arası duygusal bağda olumsuz gelişmelerin yaşanması olarak tanımlanabilen evlilik hoşnutsuzluğu, eşler arasındaki sevginin ve duygusal yönden bağlılığın azalması, eşlerin birbirlerine karşı ilgisizliğinin artması ve eşlerin birbirlerinin sorunlarına veya önem verdiği değerlere veya konulara karşı duyarsızlaşması şeklinde tanımlanmaktadır. Evlilikteki duygusal bağın bozulması olarak tanımlanan evlilik hoşnutsuzluğu, sevgi ve duygusal bağlanmada artan azalma, eş ilişkilerindeki ilgi ve duyarsızlıkta artış olarak tanımlanmaktadır (6, 56). Başka bir ifadeyle evlilik hoşnutsuzluğu bireyin evliliğe ve eşine karşı bakış açısının olumlu yönden olumsuz yöne dönmesi yada olumsuz durumları olumlu durumlara göre daha fazla önemsemesidir (9)

Evlilik hoşnutsuzluğu olgusu evlilik doyumuyla oldukça yakın bir konu olup, evlilik birlikteliğindeki doyumun azalması veya yok olması şeklinde ifade edilmektedir. Daha açık ifadesiyle evlilik doyumunun olmayışı evlilik hoşnutsuzluğu şeklinde ifade edilmektedir. Evlilik doyumundaki azalma yada evlilik hoşnutsuzluğu durumu, evliliklerin çok farklı aşamalara geçmesine ve hatta evliliğin sonlandırılmasına neden olabilecek ve dolayısıyla sosyolojik, psikolojik ve birey sağlığına ilişkin çok önemli sonuçları olan bir olgudur (57).

Evliliklerde sevginin azalması, duygusal bağlanma konusunda eksikliklerin yaşanması ve eşlerin birbirlerine karşı ilgisizliğine neden olan evlilik hoşnutsuzluğu, evliliklerde sorunların oluşmasına, bireylerin psikolojik ve sağlık yönünden etkilenmesine yol açabilmektedir. Hoşnutsuzluk durumu her zaman evliliklerin bitirilmesine sebep olmadığı gibi her iki eşte de aynı anda görülmeyebilir (6, 58). Evlilikten memnuniyetsizlikler genellikle bir anda meydana gelen durumlar olmayıp, memnuniyetsizliklerin birikimine bağlı sevgi hislerindeki ve duygusal bağlardaki zayıflamanın neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu tarz memnuniyetsizlikler her zaman evliliklerin sonlandırılmasına yol açmayacağı gibi evliliği bitirme, ayrılma düşünceleri genellikle hoşnutsuzluk yaşayan bireylerde görülmektedir (11).

Genel olarak hoşnutsuzluk durumu, belli durum, olay veya kişiyle ilgili olarak olumlu görüşlerin olumsuzla dönmesiyle ilgilidir. Nitekim evlilik hoşnutsuzluğunda da evli bireyler arasında evlilik öncesinde ve /veya evlilik başlangıç dönemlerinde aşk, güven, sevgi, hoşgörü, ilgi, romantizm gibi duygular zamanla azaldığından dolayı oluşmaktadır (56). Bu tarz duygular evlilik sürecinde zamanla azalmakta ve dolayısıyla hoşnutsuzluk kademeli olarak gelişmektedir. Kimi durumda ise ani gelişen bir olay veya sonradan öğrenilen durumdan kaynaklı hoşnutsuzluklar oluşabilmektedir (59). Çiftler evlilik süreçlerinden ilişki durumlarıyla ilgili olarak farklı durumlara veya aşamalara geçebilmektedirler. Bu durumlar eşler arasındaki iletişim veya sevginin çoğu zaman geçici olarak bazen artmasına veya bazen azalmasına yol açabilmektedir. Ancak hoşnutsuzluk durumu böyle bir aşama değildir ve çoğunlukla geçici de değildir. Hoşnutsuzluk evlilik ilişkisinde farklı sebeplere bağlı olarak oluşabileceği gibi farklı durumlarında oluşmasına yol açabilmektedir. Eşler arasında yabancılaşma, ilgi azalması sonuçlardan bazılarıdır (60).

Literatürde evlilik hoşnutsuzluğunun üç aşamalı şekilde geliştiği öne sürülmektedir. İlk aşamada bireyler eşlerine karşı hayal kırıklığı yaşamakta ve kimi zaman kendilerini suçlamaktadırlar. İkinci aşamada hoşnutsuzluk yaşayan birey eşine karşı öfke ve incinme duygusu artmakta, hoşnutsuzluklar ifade edilmekte ve eşler arasında iletişim kurma azalmaktadır. Üçüncü ve son aşamada ise eşler arasında sevgi azalmakta, ilgisizlik ve kayıtsızlık artmakta ve eşlerin birlerinden duygusal ve fiziksel olarak uzak durmayı tercih etmektedirler (61). Evlilik hoşnutsuzluğuyla ilgili olarak yukarıda yapılan açıklamalardan yola çıkarak iki tür hoşnutsuzluktan söz edilebilir. İlk olarak doğrudan evlilik hoşnutsuzluğu çiftlerden birinin yaşadığı hoşnutsuzluğun diğer eş üzerinde etki yaratarak, onun da hoşnutsuzluğunu yaratması durumudur. İkinci olarak dolaylı evlilik hoşnutsuzluğu ise çiftlerden birinin evlilik birlikteliğine zarar verecek, yıpratıcı şekilde davranışlar sergilemesi sonucu diğer eşte evlilik hoşnutsuzluğu yaratması durumudur (62).

2.2.1. Evlilik Doyumu

Evlilik hoşnutsuzluğu kavramı tanımlanırken ve üzerinde bilimsel araştırmalar yapılırken genellikle evlilik doyumu olgusundan hareket edilmektedir. Nitekim literatürde de evlilik hoşnutsuzluğu, evlilik doyumunun olmadığı veya azaldığı durumlarda ortaya çıktığı kabul edilmektedir (55). Bu sebepten dolayı evlilik hoşnutsuzluğu olgusunu daha derinlemesine incelemek ve bu tez çalışması kapsamında yapılacak saha çalışmasının sonuçlarını literatüre katkı sunacak şekilde değerlendirmek için evlilik doyumu olgusu ve bu olguya ilişkin literatürde tartışılan konulara yer verilmektedir.

Evlilik doyumu, evlilik ve aile konularıyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda, en temel araştırma konularından biri olarak kabul edilmektedir (63, 64). TDK sözlüğünde kelime anlamı olarak “doym”; “Eldekinden hoşnut olma durumu, doyma işi, yetinme, kanma, kanaat.” şeklinde tanımlanmaktadır (65). Evlilik doyumuyla ilgili olarak literatürde çok sayıda çalışma yer almaktadır. Bu çalışmalarda “evlilik doyumu”, “evlilik mutluluğu” ve “evlilik uyumu” gibi benzer kavramlar üzerinde çalışmalar yapılmaktadır (66).

Evlilik uyumu; evli bireyler arasındaki ilişkinin niteliğine vurgu yaparak, ortak noktalar ve benzerlikler üzerinde durulmaktadır. Evlilik mutluluğu ise, evlilik ilişkisindeki duygusal doym üzerinde durmaktadır. Evlilik doyumu ise, evli bireylerin evliliklerinden ve eşlerinden duyduğu memnuniyetlerini ifade etmektedir (67). Evlilik doyumu; bireyin evliliğe yönelik algısı veya tutumu üzerinden değerlendirilmektedir. Evlilikte doym eşlerin içerisinde bulundukları zamana ve şartlarına bağlı olarak yükselebilen veya azalabilen bir tutumdur (68).

Diğer bir tanımla evlilik doyumu, evlilik kalitesinin öznel bir değerlendirmesi olarak eşlerin ihtiyaçlarının, isteklerinin ve beklentilerinin karşılanma düzeyi (66) ve eşlerin evlilik ilişkisinde birbirleriyle olan etkileşimlerinden, paylaşımlarından, deneyimlerinden ve beklentilerinden memnuniyet duymasının oluşturduğu duygusal durum şeklinde tanımlanabilir (64). Evlilik doyumu, evlilik hayatı içerisinde yer alan bireysel özelliklere dayalı olan; kişilik özellikleri, fiziksel özellikler, finansal mevzular, çocuk büyütme biçimleri ve cinsel ilişki durumu gibi çok farklı konuları içeren çok boyutlu bir kavramdır (69). Bireyleri evliliğe yönlendiren unsurlar ve evlilik amaçları (ait olma, sevmeye ve sevilme ihtiyacı gibi) da evlilik doyumunu etkilemektedir (20). Evlilik doyumu üzerinde çeşitli unsurların etkili olduğu gibi; evlilik doyumu da farklı unsurları etkilemektedir. Nitekim evlilik doyumu genel olarak yaşam doyumunu etkileyebilecek seviyede bir etki gücüne sahiptir. Evlilik doyumuna sahip olan bireylerin evlilik ilişkisini sürdürme konusunda daha başarılı olduğu ve evlilik ilişkisi

dışındaki diğer sosyal ilişkilerinde de daha mutlu olduğu düşünülmektedir (43). Hatta evlilik doyumunun yükselmesi durumunda bireylerin stres düzeylerinin azalabileceği ve olumsuzluklar karşısında daha sağlam ve mücadeleci olabileceği düşünülmektedir (70).

2.2.2. Evlilik Doyumunun Boyutları

Evlilik doyumunun; (1) Diyadik (Karşılıklı) Uzlaşma (Dyadic Consensus), (2) Diyadik Memnuniyet (Dyadic Satisfaction), (3) Hissi İfade (Affectional Expression), (4) Diyadik Uyum (Dyadic Cohesion) şeklinde dört farklı boyutu bulunmaktadır (71).

İlk olarak Diyadik (Karşılıklı) Uzlaşma boyutu kapsamında, çiftlerin evlilikleriyle ilgili almış oldukları önemli kararlar, birliktelikleri, ekonomik konular, işleriyle ve çalışma hayatlarıyla ilgili durumlar, dini görüşleri ve yaşayışları, iş dışı sosyal faaliyetler ve eğlenceli zaman geçirme, hayat görüşü, geniş (ebeveynler ve kardeşler) aileyle olan ilişkiler, ev ve yaşantılarıyla ilgili sorumlulukların paylaşımı, beraber vakit geçirme gibi çeşitli konulardaki birliktelik ve uzlaşma yer almaktadır (72). Dolayısıyla evlilik doyumunun bu boyutuna göre eşler arasındaki; ev, iş, evlilik ve diğer birçok konuyla ilgili uzlaşma, paylaşma ve birliktelik, evlilik doyumunda karşılıklı uzlaşma için oldukça önemlidir.

İkinci olarak Diyadik Memnuniyet boyutu kapsamında ise evlilik süreçlerinde çiftler arasında çatışmaların, anlaşmazlıkların ve iletişim kopukluklarının yaşanmasının olağan bir durum olduğu kabul edilmektedir. Ancak bu olağan kabul edilen konularda uyuşmazlıkların sıklıklarının ve düzeylerinin karşılıklı memnuniyete zarar vermeyecek biçimde olması beklenmektedir. Dolayısıyla çatışma veya anlaşmazlık düzeylerinin değerlendirilmesi ve en optimal düzeyde olması evlilik doyumunun bu boyutuyla ilgilidir (72).

Üçüncü olarak Hissi İfade boyutu, evlilik sürecinde eşlerin birbirlerinden ilgi, aşk ve sevgi duygularını alabilmesi ve eşine karşı bu duyguları hissettirebilmesiyle ilgilidir. Ayrıca bu duygulara bağlı olarak cinselliğin de yeterli düzeyde yaşanabilmesi evlilik doyumunu sağlamaktadır. Eşler arasındaki yakınlaşma düzeyi, duygusal bağlılık seviyeleri, düzenli cinsel hayatlar gibi konular bu boyuta göre evlilik doyumunu çok fazla etkileyen hususlardır (72).

Dördüncü olarak Diyadik (Karşılıklı) Uyum boyutu, çiftlerin birlikte hareket ederek aynı sosyal aktivitelere katılım göstermesi ve beraber kaliteli vakit geçirmesi düzeyiyle ilgilidir. Nitekim her bireyin farklı hobileri veya eğlence anlayışları olabilmektedir. Özellikle erkek ve kadınların görüşleri cinsiyet faktörüne bağlı olarak daha fazla farklılaşabilmektedir.

Ancak evlilik sürecinde kadın ve erkeğin birlikte vakit geçirmesi ve ortak noktalarda buluşarak aynı aktiviteleri yapması evlilik doyumları açısından oldukça önemlidir (72).

2.2.3. Kuramsal Açıdan Evlilik Doyumu ve Evlilik Hoşnutsuzluğu

Evlilik doyumu ve evlilik hoşnutsuzluğuyla ilgili olarak literatürde çok çeşitli kuramlar ve modeller yer almaktadır. Her birinin evlilik doyumu konusunda farklı görüşleri ve önerileri olmasından dolayı bu yaklaşımların değerlendirilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Bu yaklaşımlardan yola çıkarak bu tez çalışmasının uygulamasından elde edilen bulgular, kuramsal olarak tartışılabilecektir.

2.2.3.1. Psiko-Dinamik Kuram (Psikanalitik Model)

Bu kuramın evliliğe ve evlilikte uyuma olan temel görüşleri narsisizm kökenlidir (73). Kuramın temelinde Freud'un ego ve nesne odaklı görüşleri vardır. Bu görüş ise bireylerin kendi benliklerine yönelik olarak karşı konulamayacak nitelikteki haz duygularını tatmin edebilmesinde içe veya dışa yönelimi vurgular. Evlilik konusunda ise bu bireyler, romantik ilişkileri ve eş olma durumunu kişisel narsisizmini doyuma ulaştırmak, tatmin etmek amacıyla başka bir bireye yöneltmektedir. Diğer yönüyle bu bireyler, karşısındaki bireyi çok severek ve romantizm yaşatarak kendi içsel hazlarını sağlamaktadırlar (74). Bireyler bu noktada bilinçli ya da bilinçsiz biçimde narsistik ihtiyaçlarını karşılayabilecek eşler aramaktadır. Bu tarz evliliklerde eşlerden biri baskın diğer eş ise boyun eğen, itaat eden pozisyonda olabilir. Narsist duygularla evlilik planlayan bireyler ise hangi pozisyon ego ideallerini daha fazla tatmin ediyorsa, o tarz kişileri eş olarak seçerek, egolarını doyuma ulaştırmayı hedeflerler (75). Dolayısıyla evliliğin başlangıcında ve süreçlerinde evlilik uyumunun ve doyumunun tanımlanabilmesinde ve analiz edilebilmesinde eşler arasındaki narsistik uyum göz önünde bulundurulur (76).

2.2.3.2. Bilişsel Model

Bu modele göre çiftlerin kendi aralarında yaşamış oldukları olayların ve gerçekleşen durumlara yönelik kendi bilişsel süreçlerinin ve bakış açılarının evlilik doyumu üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Daha açık ifadesiyle evlilik doyumu veya evlilik hoşnutsuzluğu sağlayan şeyler, gerçekleşen olaylar ya da durumlar değil; eşlerin buna bakış açısıdır. Olay ve durumları algılama biçimleri tüm bireylere göre farklılık gösterdiğinden dolayı yaklaşım tarzları, düşünce stilleri de farklılık göstermektedir (73). Dolayısıyla gerçekleşen bir olayı

farklı şekillerde yorumlama veya çarpıtma gibi durumlar söz konusu olabilir. Farklı yorumlamalar ve farklı bilişsel süreçler sonucu olayları çarpıtmalar evlilik sürecinde doyum alınmasını azaltıcı etmen olarak kabul edilmektedir. Bilişsel model, çiftlerin birbirlerine olan yaklaşım biçimlerine ve bilişsel durumlarına atıfta bulunurlar (77).

2.2.3.3. Sosyal Mübadele Kuramı/Modeli

Bu yaklaşım temelinde Hedonizmin (hazcılık) izlerine rastlanılmaktadır. Bireyler için acıdan, olumsuzluklardan kaçmak ve hazzı ulaşmak istemesi şeklinde temel amaçları bulunmaktadır. Mutlak olarak hazzı yakalamak isteyen bireylerin ödül endeksli olarak hareket etmesi ve kendisi açısından negatif unsurlar barındıran durum veya olaylardan kaçınması şeklinde ifade edilebilir. Bu düşünce etrafında bireyler kendilerini mutlu hissettirecek veya doyuma ulaştıracak ilişkileri devam ettirme niyetinde olurlarken; mutsuzluk veren veya daha az doyum sağlayan kişi veya ilişkilerden uzak durma niyetinde olurlar (78). Bireyler arası tüm ilişkilerde olduğu gibi evlilik ilişkisinde de bireylerin aynı duygu ve düşünceleri paylaşıyor olmaları, olayları ve durumları bilişsel olarak anlamlandırmalarının ortak noktaları olması ilişkilerden doyum elde etme seviyelerini artırmaktadır. Aksi yönde bireylerin evlilik ilişkisini anlamlandırma biçimleri değiştiğinde veya tam olarak ne istediklerinin farkında olmadıklarında aralarındaki ilişki olumsuz yönde etkilenmektedir. Dolayısıyla eşlerin her ikisi için de olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (79).

Bu yaklaşıma göre evlilik doyumu, bireyin mevcut evliliğini, eşinden başka bir bireyle sürdürmesi durumuyla karşılaştırmasına dayanmaktadır (73). Birey mevcut evliliğinin, başka biriyle evlenmesi durumuna göre daha kötü olarak düşünüyorsa, evlilik doyumunun düşüklüğünden söz edilmektedir. Tam tersine başka bir bireyle ilişkisini mevcut evliliğine göre daha negatif olarak değerlendiriyorsa evlilik doyumunun yüksekliğinden söz edilmektedir. Daha açık ifadeyle bu yaklaşım kişinin düşünsel olarak eşini başka bir eş ile değiştirmesi durumunda oluşan duygu farklılığına göre evlilik doyumunu açıklamaktadır (80). Dolayısıyla kişiler böyle bir karşılaştırma sonucunda daha fazla haz alacağı durumu tercih edeceklerinden dolayı, evliliğine ilişkin olarak evlilik doyum düzeyi belirlenebilecektir (75).

2.2.3.4. Bağlanma Modeli

Bağlanma olgusu bireylerin ikili ilişkiler kurmak ve geliştirmek amacıyla kullandıkları duygusal aidiyet hissi olarak tanımlanabilir. Bireylerin birbirlerine karşı tutum ve davranışları bağlanmanın niteliğini teşkil etmektedir (73). Bowlby (81) tarafından ortaya

atılan ve biyolojik bir kökeni olan bu kurama göre, bireylerin psiko-seksüel gelişimi evlilik uyumunda önemli rol oynamaktadır. Bu gelişim evresinde yaşanabilecek herhangi bir yetersizlik, evliliğin ilerleyen aşamalarında kendini göstermekte ve evlilikteki uyumu bozabilmektedir. Dolayısıyla hayatlarının ilk aşamalarından itibaren sağlıklı bir çocukluk gelişim süreci yaşayan, psiko-seksüel süreçlerini sağlıklı şekilde geçiren ve çatışmaları çözebilme yeteneği olan bireylerin daha yüksek evlilik uyumlarının ve evlilik doyumlarının olduğu kabul edilmektedir (74). Kuramı geliştiren kişi olan Bowlby (81) bağlanma duygusunun bebeklik döneminden itibaren oldukça önemli olduğunu ve bireylerin yetişkinlik dönemlerinde kuracakları ilişkilerde bu bağlanma duygusunun çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (75). Dolayısıyla evlilik sürecinde de bağlanma duygusunun gelişmesi evlilik doyumunu artıracığı kabul edilmektedir (31).

2.2.3.5. Bağlamsal Model

Bu model evliliklerde eşlerin davranışlarının temelindeki düşünceleri ve duyguları konu etmektedir. Eşlerin birbirlerine olan davranışlarını ve tutumlarını etkileyen unsurlar yakın ve uzak bağlamlarda ele alınmaktadır. Yakın bağlam bireylerin belli bir olay veya durumdan hemen önce sahip olduğu duygu ve düşünceler iken; uzak bağlam ise eşlerin davranışlarını etkileyen psikolojik etmenlerdir (75). Yakın bağlam kişinin mevcut psikolojik durum ve duygu durumuyla ilgilidir ve olay veya durumla ilgili olarak tepkileri üzerinden analiz edilebilmektedir. Uzak bağlam bireylerin kalıcı nitelikteki özellikleri, duygu ve düşünceleri ile ifade edilmektedir (73). Yakın bağlam belli bir hızla değişen ve geçici nitelikteki duygu ve düşünceleri ifade ederken; uzak bağlam daha az değişime uğrayan ve geçici özelliği nispeten az olan duygu, tutum ve davranışları kapsamaktadır (82).

2.2.3.6. Üçgen Sevgi Kuramı

Bu kurama göre sevginin üç farklı bileşeni bulunmaktadır. Bunlar: 1) Yakınlık, bağlılık, samimiyet ve sevgi dönemi. 2) Tutku, fiziksel çekicilik ve cinsellik dönemi. 3) Birbirlerini sevme kararı ve uzun süreçte bu kararı devam ettirme sözü (83). Evlilik ilişkisi içerisindeki bireylerin sevgi miktarları bu bileşenlerin gücüne bağlıdır. Aynı evlilik ilişkisi süreçlerinde zamana bağlı olarak bu üç bileşenin seviyeleri değişmektedir. Genellemenin yapılması olursa, bireyler ilk tanıştığında ihtirasları yüksek iken; evliliğe yaklaştıklarında yakınlık ve bağlılıkları daha yüksek olmaktadır. Evlilikten uzunca süreler sonrasında ihtiras daha fazla düşerken; eşler arası bağlılığın daha fazla olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşım farklı ilişkilerin zaman içerisindeki dönüşümlerini ortaya koymaktadır (75).

2.2.3.7. Yatırım Modeli

Bu yaklaşım çiftler arasındaki ilişkilerin karşılıklı bağlılık ve bağımlılıkları üzerinde durmaktadır. Bu modele göre iki farklı düzeyde ikili ilişkiler açıklanabilmektedir. İlki olan karşılaştırma düzeyinde eşler içerisinde bulundukları ilişkiye katkılarını, yatırımlarını ve çabalarını ortaya koyarak bunlar sonucu elde ettiği kazançlarıyla karşılaştırmaktadır. Böyle bir karşılaştırma sonucunda her bir bireyin kendince ilişkiye katkıları yüksek ise ancak kazanımları düşük ise evlilik doyumlarının daha düşük olacağı kabul edilmektedir. Tersine bir durum olması durumunda ise evlilik doyumlarının yüksek olması beklenmektedir. İkinci düzey olan seçeneklerin karşılaştırılması modelinde ise bireyler evliliklerini evli olmama durumuna göre kıyaslamaktadır (84). Bireyler evliliğinin olmadığı durumdaki olası kazançları hesap etmektedir. Böylece evli olma durumu ile evlenmemiş olduğu durumu kıyaslayarak evlilik hoşnutsuzluğu düzeyi belirlenebilmektedir. Dolayısıyla evlilik ilişkisine kar-zarar modeliyle yaklaşan ve evlilik doyumunu bu karşılaştırmaya bağlayan bir modeldir (73).

2.2.3.8. Evlilik Kalitesi Modeli

Bu modele göre evlilik doyumu, evliliğin kalitesinin değerlendirilmesinden yola çıkılarak belirlenmektedir. Evlilik kalitesinin düzeyinin belirlenmesi ise eşlerin her birinin evlilikten ve eşinden memnuniyeti ve olumlu duygularıyla aynı doğrultudadır. Eşlerin memnuniyetlerini ve olumlu yönlü duygularını ise üç temel kategorideki unsurların etkilediği düşünülmektedir. İlk olarak kişisel ve sosyal kaynaklar; kişisel özellikler, kültürel düzeyler, statüler gibi unsurları kapsamaktadır. Dolayısıyla eşler arasında bu unsurlar açısından uyumun olması memnuniyetin ve olumlu duyguların gelişmesini sağlamaktadır. İkinci kategori olan yaşam tarzına göre maddi durum, aile yapısının niteliği, gelecek planları gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Üçüncü kategori olan etkileşim durumuna göre ise eşler arasındaki iletişimin aktif ve sağlıklı olması, sorunları çözebilme yetkinliği, cinsel yaşantının doyum sağlayacak nitelikte olması ve duygusal yakınlık gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Sonuç olarak bu üç kategori ve bunların alt unsurlarında memnuniyet ve doyum seviyeleri evlilik doyumu üzerinde etki yaratmaktadır (73, 85).

2.2.3.9. Sevginin Evrimi Modeli

Bu modele göre eşler arasındaki sevgi duygusu üç farklı unsur tarafından etkilenmektedir. Bunlardan ilki eşlerin birbirlerine olan bağlılığıdır, ikincisi eşinin korunma ihtiyacının karşılanması, üçüncüsü ise cinsel hayatın kalitesidir. Eşler arası bağlılık, duygusal

yönden olabileceği gibi belli ihtiyaçların karşılanabilmesine yönelik olarak maddi de olabilmektedir. Korunma ihtiyacı da benzer şekilde eşlerden birinin çevresel kaynaklı tehlikelerden korunmasını içermektedir. Diğer taraftan cinsel hayata ilişkin isteklere göre ise eşlerin her biri biyolojik ve evrimsel olarak üreme ve cinsel yönden tatmin olma ihtiyaçlarını karşılamak istemektedir. Dolayısıyla cinsellik hem bir arzu hem de bir ihtiyaç olma özelliği vardır. Evlilik müessesesi bireylerin sayılan bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kurum olma özelliği taşımaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması ve bu süreçte eşlerin etkileşimleri; aralarındaki sevginin ve olumlu duyguların gelişmesini ve dolayısıyla evlilik doyumunun artmasını sağlamaktadır (73).

2.2.3.10. Sistem Modeli

Bu modele göre evlilikler bir takım basit ve karmaşık sistemlerden oluşan bir yapıdadır. Evliliğin başlı başına bir sistem olduğu kabul edilmekle birlikte bu sistemin altında ve üstünde çeşitli sistemler bulunmaktadır. Evlilik içerisindeki sistemler; eş olma, anne-baba olma, aile olma gibi evlilikle ilgili sistemlerdir. Bunlarında dışında sosyal çevrenin getirdiği; arkadaşlık, akrabalık, komşuluk, iş arkadaşlığı gibi sistemlerde bulunmaktadır. Bu modele göre evlilik doyumu sayılan bu sistemlerdeki olumsuzlukların evliliğe yansması veya diğer sistemlere de yansarak evliliğe daha fazla olumsuzluk getirmesiyle ilgilidir. Dolayısıyla her bir sistemde oluşabilecek sorunların diğer sistemleri bozmasına müsaade edilmeden çözülmesi ve böylelikle tüm sistemlerin olumlu biçimde işlemesi durumunda evlilik doyumunun oluşacağı öngörülmektedir. Aksi durumda sistemlerde oluşabilecek sorunlar, evlilik içi veya evlilik dışı sistemlerin bütününe etkileyerek evlilik hoşnutsuzluğuna yol açabilmektedir (73).

2.2.3.11. Kişilerarası Sosyal Biliş Modeli

Bu yaklaşımın özünde evlilik ilişkisi içerisindeki eşlerin birbirlerini kabullenme veya sahip oldukları özelliklerini, düşüncelerini ve davranışlarını değiştirmeye çalışma isteklerini baz alarak evlilik doyumlarıyla ilgili çıkarımlar yapılması yer almaktadır (73). Elbette her insanın başka insanlarda sevmediği özellikler olabilir. Eşler arasında da böyle bir durum oluşabilmekte ve bu durum ikili ilişkilerde kısmen sorunlara neden olabilmektedir. Evliliğin toplumsal yapıdaki diğer ilişkilere göre daha uzun bir ilişki olmasından dolayı, bireyler eşlerinde sevmediği özellikleri, davranışları değiştirmeye yönelik tutum gösterebilirler. Böyle bir durumda ise eşler arasında anlaşmazlıklar ya da çatışmalar doğabilmektedir. Bu modele göre bireylerin eşini olduğu gibi kabullenmesi ve bununla barışık olmasının evlilik doyumunu artıracığı öne sürülmektedir (86).

2.2.3.12. Yükleme Modeli

Evlilik hoşnutsuzluğu ve evlilik doyumu olgularına ilişkin olarak yukarıda yapılan değerlendirmelerin genelinde bu olguların temel belirleyicisinin evlilikte yaşanan sorunlara çözüm bulabilme ve sorunlarla mücadele edebilme yetkinliğinin varlığı yer almaktadır. Yükleme modeline göre çiftlerin sorunları çözme girişimlerine göre iki farklı yüklenme yaklaşımı bulunmaktadır. İlk olarak nedensellik yüklenmesine göre sorunların nedenleri üzerinde durulmaktadır. İkinci olarak sorumluluk yüklenmesine göre ise mevcut sorundan kimin sorumlu olduğu üzerinde durulmaktadır. Davey vd. (87) nedensel yükleme girişimlerinin sorumluluk yüklemelerini peşinden getirdiğini ve bunun evlilik doyumunu negatif yönde etkilediğini öne sürmektedirler. Dolayısıyla her ikisinin de evlilik doyumunu negatif olarak etkilediği öne sürülmektedir.

Bu yaklaşıma göre eşler, evlilikteki sorunların gerçekten çözülmesi yerine sorunların etrafından dolaşmaktadırlar. Yükleme tutumlarını sergileyen eş/ler sorunların çözümü için girişimde bulunmamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum sorunları daha fazla büyötmektedir. Nitekim eşler sorunları çözmek yerine karşısındakini suçlayarak sorunları farklı noktalara taşımaktadırlar. Bundan dolayı eşlerin birbirlerini suçlamak yerine ortaya çıkan sorunda her ikisinin de paylarının olduğu kabul ederek akılcı bir çözüme ulaşmaya çalışmaları beklenmektedir (73).

2.2.4. Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik hoşnutsuzluğu konusu literatürde sadece kavramsal ve kuramsal olarak tartışılmamakta, aynı zamanda bu olguyu etkileyen unsurlar üzerinden hareketle araştırmalar yapılmakta veya tartışmalar yürütölmektedir. Literatürde çok sayıda faktörün evlilik hoşnutsuzluğu üzerinde etkisinin olduğu öne sürölmektedir.

Evlilik hoşnutsuzluğu olgusu evlilikte eşlerin duygu, düşünce ve isteklerini paylaşabilmeleri, eşlerin sorumluluk alma miktarı, rol dağılımı(3), var olan öncelikleri, ortak karar alabilme, evliliğe hazır oluş (43), boş zaman aktivite geliştirme becerileri, kök aile ilişkileri, eşler arasındaki benzerlik, sorunla baş etme becerileri ve iletişim (88), temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması aile yaşam döngüleri ve bireylerin bağlanma biçimleri (82) gibi faktörlerden de etkilenmektedir. Bu faktörlerdeki olumlu gelişimlerin veya artışların evlilik doyumunu da arttırdığı kabul edilmektedir (89)

Spanier ve Lewis (90) evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyen değişkenleri; evlilik öncesi, sosyo-ekonomik ve kişilerarası faktörler olarak üçe ayırmaktadır. Evlilik öncesi faktörler; eşlerin birbirleriyle uyumu, ailelerindeki anne-baba ilişkileri, rol model olarak benimsedikleri bireylerin tutumları, çevrelerindeki bireylerin evliliğe karşı tutumları gibi hususları içermektedir. Sosyo-ekonomik faktörler; gelir durumunun yüksekliği, kadınların çalışması, ailedeki birey sayısı gibi unsurları içermektedir. Kişilerarası faktörler ise eşler arasında iletişimin sağlıklı olması, eşlerin rolleri, duygusal durumları gibi unsurları içermektedir.

Bu değişkenleri; (1) Sosyo-demografik Değişkenler, (2) İçsel Değişkenler ve (3) Kişilerarası Değişkenler şeklinde üç farklı kategoride inceleyebiliriz.

2.2.4.1. Evlilik Hoşnutsuzluğunu Etkileyen Sosyo-Demografik Değişkenler

Evlilik doyumuyla ilgili olarak literatüre bakıldığında, bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile evlilik hoşnutsuzlukları arasındaki ilişkiler; cinsiyet, çocuk sahibi olma, evlilik süresi gibi değişkenler baz alınarak yapılmaktadır. İlk olarak cinsiyet değişkeniyle ilgili olarak yapılan araştırmalarda, kadınların evlilik doyumlarının erkeklere oranla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (91-93). Ancak bu sonuçların aksine Jackson ve diğerinin (94) meta-analiz çalışmasına göre evlilik terapisindeki klinik örneklemin önemi üzerinde durularak; araştırma yapılan popülasyona bu klinik grup dahil edilmediğinde cinsiyet değişkeni açısından evlilik doyumunda farklılığının oluşmadığı görülmektedir. Bu çalışma kapsamında evlilik hoşnutsuzluğu olgusu sadece kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmayla değerlendirileceği için, farklı sosyo-demografik değişkenler açısından analizler ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

İkinci olarak, evlilikte çocuk sahibi olunmasının evlilik doyumunu/mutluluğu veya hoşnutsuzluğu açısından farklılığa neden olup olmadığı çalışmalar incelenmiştir. Bu sonuçların genelinde çocuk sahibi olunmasının evlilik doyumuyla arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğu görülmektedir (92, 95, 96). Farklı çalışmalarda çocuk sayısının evlilik doyumunu üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (97). Nitekim çocuk sayısı ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkide kültürel değerler oldukça önemlidir (98). Türkiye örnekleminde yapılan bir çalışmada çocuk sayısının evlilik doyumunu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (96). Bu çalışma kapsamında da evlilik hoşnutsuzluğu olgusunun çocuk sahibi olunması ve çocuk sayısı bakımından bir farklılık yaratıp yaratmadığına bakılacaktır. Dolayısıyla evlilik hoşnutsuzluğu açısından çocuk sahibi olunması ve çocuk sayısı bakımlarından iki farklı farklılık analizi yapılarak konu daha ayrıntılı şekilde değerlendirilmektedir.

Üçüncü olarak evlilik süresinin, evlilik doyumu üzerinde bir farklılık oluşturup oluşturmadığına yönelik yapılan araştırmaların sonuçlarında da kültürel bakımdan farklılıklara dikkat çekilerek farklı sonuçlar yarattığını öne sürmektedir. Anderson, Russell ve Schumm (99) yapmış oldukları kesitsel çalışmada evlilik hoşnutsuzluğunun evlilik süreci içerisinde dalgalı bir seyir izlediği ve bir parabol oluşturacak biçimde evlilik doyumunun zamana göre değiştiği sonucuna ulaşmaktadırlar. Bu çalışmaya göre evlilik ilk dönemlerinde yüksek olan evlilik doyumu zamanla azalmakta ve belli bir aşamadan sonra tekrar artışa geçmektedir. Bazı boylamsal nitelikli çalışmalarda ise evlilik doyumunun böyle bir parabol şeklinde olmadığını, evliliğin ilk başlarında yüksek olan evlilik doyumunun zamanla azalarak belli bir aşamadan sonra sabit kaldığı sonuçlarına ulaşılmaktadır (100). Bu tez çalışması kapsamında da araştırma evrenini oluşturan kadınların evlilik süreleri bakımında evlilik hoşnutsuzluklarının farklılıkları analiz edilmektedir. Kesitsel bir çalışma olmasından dolayı bu çalışmanın sonucunda da yaşlara göre farklılığın oluşması beklenmektedir. Ayrıca bireylerin evlendikleri yaşların da evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkilerine bakılmaktadır. Nitekim bireylerin evlendikleri yaş, evlilikten beklentileri, sorunlarla başa çıkabilme potansiyelleri, kendilerini tanımaları ve özgüvenleri bakımından önemli bir olgudur. Dolayısıyla evlilik hoşnutsuzlukları bakımından da algılarında değişiklik yapabileceği öne sürülebilir. Ayrıca mevcut yaşın da evlilik hoşnutsuzluğu üzerinde etkili olduğu kabul edildiğinden (101) dolayı, bu çalışma kapsamında da yaş faktörünün evlilik hoşnutsuzluğu açısından farklılık oluşturup oluşturmadığı araştırılmaktadır.

Bunlarında dışında eğitim düzeyi (3), cinsel doyum (88, 102), ve ekonomik (gelir) durum (103) gibi faktörlerin de evlilik doyumu üzerinde etkili olduğu öne sürülmektedir. Nitekim gelir durumu bireylerin farklı ilgi ve iş yüklerinin olmasına neden olmaktadır. Bu durum ise bireylerde stres ve anksiyete durumlarını ortaya çıkarmakta ve bunlar evliliğe yansımaktadır. Bu tez çalışması kapsamında da hem eğitim durumu hem de ekonomik durumun evlilik hoşnutsuzluğu bakımından farklılık yaratma durumu araştırılmaktadır.

Son olarak kültürel farklılıkların da evlilik doyumu üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere kültürel değerler dolaylı olarak (çocuk sayısı değişkeni gibi) da evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyebilmektedir. Eşlerin farklı kültürel değerlere sahip topluluklarda yetişmesi evlilik hoşnutsuzluğunu negatif yönde etkileyeceği öne sürülmektedir. Bu bireylerin evliliğe olan bakış açıları ve beklentileri değişik olmasından dolayı eşler arasında uyumsuzlukları ve çatışmaların doğabileceği düşünülmektedir (53).

2.2.4.2. Evlilik Hoşnutsuzluğunu Etkileyen İçsel Değişkenler

Eşler arasındaki evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyen içsel değişkenlerden biri bağlılık duygusudur. Evlilik ilişkisi içerisindeki bağlılık duygusu eşlerin evliliği devam ettirmeye yönelik istek ve kararlılıkları şeklinde tanımlanmaktadır. Literatürdeki yapılan çalışmalar incelendiğinde evlilik doyumu ve bağlılık duyguları arasında hem erkek hem de kadın katılımcılar açısından pozitif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir (104). Ayrıca bağlılığın evlilik kalitesini de önemli ölçüde etkilediği ifade edilmektedir (105).

Evlilik doyumunu etkilediği öne sürülen bir diğer içsel değişken nevrotizmdir. Duygusal olarak istikrarsızlık ve olumsuz duyguların fazlaca yaşandığı bir durumu ifade eden nevrotizm'in eşler arasındaki ilişkileri önemli düzeyde etkilediği kabul edilmektedir (106). Konuyla ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda nevrotizmin evlilik doyumu ve cinsel doyumu negatif yönde etkilediği ve evlilik hoşnutsuzluğu yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca nevrotizmin cinsel doyum üzerinden dolaylı olarak da evlilik hoşnutsuzluğu yaratabileceği kabul edilmektedir. (107).

2.2.4.3. Evlilik Hoşnutsuzluğunu Etkileyen Kişilerarası Değişkenler

Evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyen kişilerarası değişkenlerden en önemlileri, kişiler arası iletişim, kendini ifade edebilme ve eş desteği gibi konulardır (104). Evlilik ilişkisindeki kaliteli iletişim, evliliğin sürdürülebilirliğini artıran, zaman içerisinde gelişen ve eşlerin birbirlerini anlamalarını sağlayan bir unsurdur. Evliliklerde genellikle iletişimdeki kopuklukların ve birbirlerini anlamama durumlarının zaman içerisinde azaldığı kabul edilmektedir. Eşler arasındaki iletişimin artması ve bu iletişim dolayısıyla paylaşılan duygu ve düşüncelerin artması sonucunda evlilik doyumunun artacağı öne sürülmektedir (12). Ayrıca literatürdeki çalışmalarda cinsel doyum ve evlilik hoşnutsuzluğu olgusu üzerinde durulmaktadır. Litzinger ve Gordon (88) cinsel doyumun evlilik doyumuyla olumlu yönde bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üstelik iletişim konusunda zorluk yaşayan çiftlerde bile cinsel doyumun evlilik hoşnutsuzluğunu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir çalışmada bireylerin cinsel arzularının ve eşler arası yakınlığının artması durumunda evlilik doyumlarının arttığı ve dolayısıyla hoşnutsuzluğun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (108).

2.3. Cinsellik

İnsanların cinsiyetlerine ilişkin olarak doğuştan gelen özellikleri bütünü olarak tanımlanan cinsellik, psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik birçok faktörü kapsamaktadır. Cinsellik; olgusu kültürler arası farklılıklar gösterdiği gibi aynı kültür içerisinde bile farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Cinsellik insanların üreme niyetiyle gerçekleştirdikleri bir olgu olmasının yanı sıra insanları birbirine bağlayan duygusal ve biyolojik gereklerin bir sonucudur (109). Cinselliğe yönelik farklı tanımlar olmakla birlikte insanlığın varoluşundan günümüze kadar hem fizyolojik hem de sosyolojik olarak önemini korumaktadır (110).

Cinsellik, bireylerin toplumsal rolleri ve kimliklerini, cinsel istek ve arzularını, sevgilerini, yakınlıklarını, zevk ve üremelerini kapsayan hayatlarının en temel ve doğal yönlerinden biri şeklinde tanımlanmaktadır (111). Mustapa ve diğ. (112) ise cinselliği, insan hayatının en hassas konusu ve samimi özelliği şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca cinselliğin, bireylerin hem psikolojik hem de fizyolojik olarak erkek veya kadın olduklarını belirleyebileceğini ifade etmektedirler.

Cinsellik olgusu, bireyler açısından yaşamsal bir önemi olmamakla birlikte, bireylerin yaşam kalitesini önemli düzeyde etkilemektedir (110). Cinsellik olgusu ve eylemleri bireylerin yaşamsal alışkanlıkları, yaşam şekillerine ve hayat tecrübelerine bağlı olarak değişim göstermektedir. Cinsellik bazı kişilerde ve zamanlarda zorunluluk sebebiyle, bazılarında nefret veya cani hislerle, bazılarında ise romantik bir ilişki olarak yaşanabilmektedir. Kişilerin psikolojik, sosyal ve fizyolojik koşulları cinsellik algılarını ve cinselliğe yönelik eylemlerini etkileyebilmektedir (113). Bireylerin cinsel hayatlarının fizyolojik, psikolojik ve hormonal yönlerden tanımlı olan cinsellik olgusu, bireylerin cinsel hayata sahip olup olmama durumu ve cinsel duygu ve düşüncelerinin önemli bir parçasını ifade etmektedir. Diğer bir ifadesiyle cinsellik bireylerin uyumlu birlikteliklerini ve cinsel anlamdaki tatminlerini kapsayan, kültürel değerler, sosyal ilişkiler ve dini değerler ile belirlenen kişisel nitelikteki özel zaman geçirilmesidir (110).

Genellikle yoğun romantik duygularla ilgili olarak düşünülen cinsellik, yalnızca zevk almakla ilgili davranışları kapsamamaktadır. Dolayısıyla cinsellik bireylerin fiziksel olarak cinsel faaliyetlerinden (cinsel ilişki) daha fazla bir anlam ifade eder. Nitekim cinsellik, insani duygular ile aklın birlikteliğiyle gerçek anlamına kavuşmaktadır. Böylece insanların cinselliğe yönelik bakış açıları hayvanlara ait davranışlardan farklılaşarak, duygularını ve akıllarını birlikte hareket ettirebilmektedir.

Yoğun zevk duyguları ile ilgili olan cinsellik yalnızca zevk almayı ilgilendiren davranışları içermemektedir. Cinsellik aslında fiziksel anlamda seksten öte bir anlama sahiptir. Cinsellik duygu ve aklın birlikte kullanılması ile gerçek anlamını bulmaktadır. Böylelikle birey cinselliğe dönük düşüncelerinde hayvanlara ait özelliklerinden farklılaşarak duygularını ve düşüncelerini birlikte kullanabilmektedir. Cinsellik, sosyal, ekonomik, sanatsal, dinsel boyut içeren hayatın tüm alanlarında karşılaşılan bir durumdur (114). Cinsellik bireylerin kendi ruhsal sağlıklarını etkilediği gibi, evlilik müessesesi yoluyla toplumsal yaşamı da ilgilendiren bir olgudur.

2.3.1. Evlilik ve Cinsellik

Cinsellik olgusuna evliliği ilgilendiren yönüyle bakıldığında, toplumsal olarak kabul edilmiş mitlerin, kuralların, yasakların sınırlandığı toplumsal olarak kutsanmışlığın bir sembolü olarak bakılmaktadır. Dolayısıyla toplumsal düzeni sağlamak adına oluşturulan bu kuralları (çoğu zaman zımni kurallar) dikkate almayacak şekilde yapılan cinsellik, toplumsal ahengi bozan ve bu düzene yönelik başkaldırı, kutsal değerleri saldırı olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla evlilik olgusu toplumsal kuralların gereği olarak cinselliği kendi içerisinde barındırarak, toplumsal düzenin korunmasında bir araç olmaktadır. Nitekim toplumsal bakış açısı itibarıyla cinsellik, hazzı içeren yönüyle olumsuz, nesillerin ve dolayısıyla toplumun devamını ilgilendiren yönüyle ise olumlu karşılanmaktadır. Evlilik olgusuyla cinselliğin hazzı içeren yönü toplumdan ayrılarak daha özel bir alana girmektedir (111).

Evliliğin yukarıda belirtildiği gibi cinselliği toplumsal olarak kabullenilmesini sağlayan araçsal bir yönü olmakla birlikte, cinsellik aynı zamanda evliliğin en temel unsurlarından biridir. Cinsellik evlilik süreçlerinin ve genel olarak evliliğin yaşamsal kalitesi üzerinde belirleyicidir. Bu kapsamda yapılan araştırmalarda bireyler arasındaki cinsel istekliliğin, cinsel aktivitelerin ve sıklığının evliliğin kalitesi ve memnuniyeti üzerinde pozitif yönlü etkisinin olduğu tespit edilmiştir. (115). Dolayısıyla cinsel açıdan mutlu olan çiftlerin, evliliklerinde de memnuniyetlerinin yüksek olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca yapılan çalışmaların genelinde cinsel tatminin evlilik uyumunu ve evlilik istikrarını olumlu yönde etkilediği dolayısıyla evlilik hoşnutsuzluğunu azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel olarak memnuniyet evlilik hoşnutsuzluğunu azalttığı için evliliklerin daha sağlıklı ve istikrarlı olmasını da sağlamaktadır (116).

2.3.2. Cinsel Özgüven

İnsanların hayatları açısından yaşamsal ihtiyaçlarından sonra gelen önemli bir olgu olan cinsellik, bireylerin yaşamlarından mutluluk duymaları ve ruh sağlıkları açısından önemli bir ihtiyaçtır. Bireylerin hayatlarını bedeni ve ruhsal olarak olumlu biçimde etkileyen cinsel ihtiyaçlarının karşılanabilmesinde bireylerin özgüvenlerinin gelişmiş olması beklenmektedir.

Cinsel özgün kavramını ele alınırken hem cinsellik hem de özgüven kavramları ayrı ayrı ele alınmalıdır. Özgüven duygusu bireylerin kendi yeteneklerine ve yetkinliklerine olan inancıdır. Bu inanç ve güvenme duyguları kişileri değerli hissettirir. Kendine güvenleri olan bireylerin olumsuz bir durumla karşılaşmaları durumunda bununla daha kolay başa çıkabilirler (117). Özgüven nihai olarak bireylerin kendisinden memnuniyetleriyle ilgilidir. Özgüven duygusu bireylerin yaşamlarında oldukça önemli bir yer sahiptir ve hayatlarını çok farklı yönlerden etkilemektedir. Bunlardan biri de bireylerin cinsel hayatlarıdır. Bireylerin özgüvenlerinin yeterli seviyede olması durumu bireylerin cinsel ihtiyaçlarını karşılamaları için gerekli faktörlerden biridir. Özgüven düzeyleri yüksek olan bireylerin eşleriyle ya da karşı cinsten bireylerle daha rahat şekilde konuşabilmesi ve cinsel taleplerini rahatlıkla söyleyebilmesi beklenmektedir. Nitekim bireylerin bu şekilde kendilerini ifade edebilmesi kendilerinin daha özgür ve tatmin olmuş bir cinsel hayata sahip olabilmelerine olanak sağlar (118). Bireylerin cinsellikle ilgili olarak kendilerini rahat hissetmeleri ve bunu ifade etmeleri, cinsel birliktelik için kendi isteklerini ifade etme cesaretinin olması, cinsel farkındalıklarının olması cinsel özgüven için oldukça önemlidir. Dolayısıyla bireylerin cinsel özgüvenleri, eşleriyle cinsel ilişki konusunda rahatlıkla konuşabilmesi, taleplerini ifade edebilmesi ve istediği şekilde cinsel yaşamını sürdürme cesaretiyle ilgilidir. Eşlerin birbirleriyle olan bu tarz iletişimlerinin açık ve net olması durumunda cinsel uyumun ve dolayısıyla kişiler arası uyumun geliştiği kabul edilmektedir (118).

Eşlerin cinsel yaşantılarıyla ilgili olarak kendi isteklerini, taleplerini, duygu ve düşüncelerini açık ve net biçimde birbirlerine ifade etmeleri cinsel birlikteliklerinin uyumlu olmasını sağlamaktadır (119). Dolayısıyla bireylerin cinsel özgüven düzeylerinin düşüklüğü, cinsel ilişkilerini ve davranışlarını olumsuz biçimde etkileyeceği için cinsel ilişkilerinden memnuniyetlerini ve haz olma durumlarını azaltacaktır. Bu durum ise dolaylı olarak evliliklerinden memnuniyetlerini etkilemektedir.

2.3.3. Cinsel Öz-Yeterlik

Bireyler yaşamsal süreçleri içerisinde ve özellikle insan ilişkilerinde içerisinde bulundukları şartları kontrol altında alma duyguları, kendi hayatlarıyla ilgili kararlara kendisinin müdahale etmesi, etkin biçimde davranması, kendi geleceklerine yön vermeye çalışması şeklinde kendisini göstermektedir (120). Bireylerin kendileriyle ilgili konuları kendi kontrolleri altına alma duyguları, genellikle öz-yeterlilik olgusuyla ifade edilmekte ve literatürde bu şekilde çalışmalar yapılmaktadır.

Genel bir tanımla öz-yeterlik, bireylerin bir olay ve durumla ilgili olarak yapmaları gerekenleri başarılı biçimde yapabileceklerine yönelik inancı ifade eder (121). Nitekim öz yeterliği yüksek olan bireylerin birtakım görevlerinde ya da faaliyetlerinde başarılı olma hususunda kendilerine daha fazla güven hissettikleri öne sürülmektedir (122). Bandura (123) bireylerin bir görevi ya da faaliyeti yapmakla ilgili olarak kaçınma veya bu faaliyeti gerçekleştirme motivasyonlarının bireylerin öz-yeterlikleriyle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla bireylerin öz-yeterlik seviyeleri, herhangi bir konuyla ilgili faaliyetlere girişme güdülerini (motivasyonlarını) artırabilir ya da engelleyebilir.

Öz-yeterlik olgusu bireylerin sıradan yaşamsal olaylarıyla ilgili olabildiği gibi önemli kararları alması noktasında kendisini daha fazla göstermektedir. Meslek seçimi, yatırım girişimi gibi konularda öz-yeterlik duygusu yüksek olan bireylerin kendilerine koydukları hedeflerin yüksek olmasından dolayı karmaşık ve risk içeren tercihlerde bulunabilirler. Bu bireyler yüksek olan bu hedeflerine ulaşmak amacıyla çok azimli ve sıkı çalışmalar yaparlar. Dolayısıyla öz-yeterlik duygusu iyimserlik veya hayallerle ilgili değildir. Bireyin kendini tanıma ve ona göre hedefler belirlemesiyle ilgilidir. Üstelik öz-yeterlik bireylerin deneyimlerine de dayanmasından dolayı alınan riskler bireylerin başarılı olabileceğini düşündüğü mantıklı düzeydedir. Böyle bir karar sürecinde bireyler kendilerinin sahip olduğu yetenekleri, yetkinlikleri ve kapasitelerini nesnel biçimde değerlendirmektedir (124).

Aynı zamanda öz-yeterlik duygusu, kişilerin nasıl hissedeceği, düşüneceği ve davranacağını belirlenmesini sağlayan önemli bir özelliktir. Bireylerde görülebilecek olan düşük öz-yeterlik algısı, depresyon, çaresizlik ve anksiyete duygularıyla birlikte yer alabilmektedir. Bu bireylerin öz-güvenlerinin de düşük olduğu ve kendilerinin girebilecekleri faaliyetlerle ilgili pesimist düşüncelerinin olduğu kabul edilmektedir (125).

Bandura (123) etkileşim içerisinde yer alan dört farklı bilgi kaynağına dayalı olarak öz-yeterlik duygusunu açıklamaktadır. Öz-yeterlik inancının ilk dayanağı, bireyin geçmiş başarılarından yola çıkarak gelecekteki işlerinde de başarılı olacağına yönelik inançlarını geliştiren başarılı olma durumu ve duygusudur. Bireylerin geçmişte yaşadığı başarılar bir tür ödül etkisi yaratma ve bireyleri de gelecekte benzer biçimde hareket etmesi yönünde güdülemektedir. İkinci bilgi kaynağı, bireylerin kendilerinin yaşamamasına rağmen başkalarının yaşantılarında yola çıkarak hareket etmesidir. Bu noktada bireyler başkalarının benzer olay veya konularla ilgili olarak faaliyetlerini, başarılarını ve başarısızlıklarını gözlemleyerek, kendisine dersler çıkarmakta ve buradan hareketle başarılı olabileceği beklentisine girmektedirler. Kısaca diğer insanların deneyimlerinden faydalanılarak kendilerinin de başarılı olabileceğine inanılmasıdır. Üçüncü bilgi kaynağı, bireyin bir faaliyetle ilgili olarak başarılı olabileceğine yönelik teşvik ve öğütlerle bireyin cesaretlendirilmesidir. Sözlü ikna olarak da adlandırılabilen bu bilgi kaynağı, bireyleri cesaretlendirilmesini ve öncesinde yapmış olduğu ve başarılı olma yolunda giden ilerlemelerini içeren ikna edici sözleri içermektedir. Dördüncü bilgi kaynağı ise duygusal durum olarak ifade edilmektedir. Bireylerin bir işe başlamadan önce duygusal olarak pozitif bir enerjiye sahip olması, o işi başarmak için gayret gösterme ve çabalama olasılığını artırır.

Bireylerin herhangi bir faaliyete başlamadan önceki öz-yeterliklerine bağlı olarak iyimser ya da kötümser düşüncelere sahip olabileceği ve bunların da girişecekleri faaliyet için duygusal olarak hazırlanmalarını etkilemektedir. Diğer taraftan yüksek öz-güven seviyelerine sahip bireylerin, düşük öz-güvene sahip bireylere göre, herhangi bir davranışı gerçekleştirme ve bunu uzun soluklu olarak devam ettirebilme konusunda çok daha başarılı olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla öz-yeterlikleri yüksek olan bireylerin, faaliyetleri sırasında karşılaşılabilecekleri olumsuzluklarda daha hızlı tepki verebildiği ve hedeflerine ulaşmak için çaba göstermeye devam ettiği düşünülmektedir (123). Bireylerin sahip olduğu öz-yeterlik duygularının, farklı durum ve konularla ilgili davranışlarını etkilediği ve dolayısıyla cinsellikle ilgili konularda da bireylerin davranışları üzerinde etkili olduğu kabul edilmektedir (126). Bireylerin cinsellikle ilgili davranışlarını yönetebilmesinde ve karşılaştıkları sorunu çözebilmesinde öz-yeterliğin önemli olduğu savunulmaktadır (123).

Cinsel öz-yeterlik olgusu, öz-yeterlik kavramından yola çıkarak, bireylerin cinsellikle ilgili bir konuda davranışlarında başarılı olabilmeyi ve bu tür durumda istekleri doğrultusunda diğer bireyleri yönlendirebilmeyi ya da istemediği durumlarda, eylemleri bitirebilecek tepkiler verebilme konularında kendilerine olan inancı ifade etmektedir (127). Dolayısıyla cinsel öz-

yeterliği yüksek olan bireylerin eşleriyle olan cinsel ilişkilerinde yönetme ve yönlendirebilme yetenekleri bulunmakta ve bunlara yönelik yüksek inançları bulunmaktadır.

Cinsel öz-yeterlik duygusunun kadınlarda veya erkeklerde olması, cinsel hayatları açısından daha uyumlu olmalarına ve cinsel ilişki sıklığında artışın olabileceği düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle cinsel öz-yeterliği yüksek olan bireylerin cinsel hayatlarının daha aktif ve cinsel doyumlarının daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Cinsellikle ilgili konuları daha rahat konuşabilmesi, istediği ve istemediği konuları rahatlıkla ifade etmesi ve tüm bunları yönlendirebileceğine yönelik inançlarının olması, bireylerin cinsel yaşamlarının daha kaliteli olmasını sağlamaktadır. Diğer taraftan cinsellikle ilgili olarak eşlerin birbirlerine olan olumlu veya olumsuz geri dönüşleri, eşlerin cinsel öz-yeterliklerini etkilemektedir. Nitekim cinsel öz-yeterlik cinsellikle ilgili olay veya durumlarda bireylerin duygularını ve davranışlarını gerçekleştirirken başarılı olacaklarına ve kendi istekleri doğrultusunda bu olay ve durumları yönetebileceklerine olan inançlarını ifade eder (127).

Öz-yeterlik konusunda deneyimlerin önemli olduğu yukarıda ifade edilmişti. Benzer şekilde bireylerin cinsel ilişkilerinde yaşadığı deneyimlerin niteliğe bağlı olarak cinsel öz-yeterlikleri değişebilmektedir. Riskli cinsel ilişki deneyimi olanların güvenli cinsel ilişki deneyimi olanlara göre cinsel öz-yeterliklerinin daha düşük olabileceği kabul edilir (128).

Bireylerin cinsel öz-yeterliklerinin yüksek olması duygusal olarak kendilerine güven duygusuna katkı sağlamaktadır. Ayrıca ekonomik, sosyal ve kültürel açılarından katkılarının olduğu ve eşler arasındaki cinsel uyumun, cinsel yaşamlarını ve evlilik doyumlarını olumlu biçimde etkilemektedir (69). Buradan hareketle bireylerin cinsel öz-yeterliğinin yüksek olması durumunda cinsel hayatlarından memnuniyetin artacağını ve dolayısıyla eşler arasındaki ilişkinin daha sağlam şekilde kurulabileceğini öne sürebiliriz. Dolayısıyla cinsel öz-yeterliğin eşlerin evliliklerinden haz duymalarına ve doyum yaşamalarına yol açabilecek, evlilik hoşnutsuzluğu durumunu azaltacaktır. Nitekim bu tez çalışması kapsamında öne sürülen en önemli iddia, bireylerin cinsel öz-yeterliklerinin yüksek olması, bireylerin evlilik hoşnutsuzluğu algılarını azaltacağı yönündedir. Bu temel iddiaya dayalı olarak yapılan alan araştırmasının sonuçlarının da bu yönde olması beklenmektedir.

2.4. Cinsellik ve Evlilik Hoşnutsuzluğu

Evlilik doyumu konusuyla ilgili yapılan araştırmalarda cinselliğin evlilik yaşamı üzerinde etkili olduğu bahsedilmektedir. Cinsellik olgusu hem doğrudan hem de dolaylı olarak

bireylerin evlilik yaşamları üzerinde çok önemli etkilere sahiptir. Cinsellik eşlerin kendi aralarında duygusal bir bağ kurmalarını da kolaylaştırmaktadır. Cinselliğin bireylerin talep ettiği ya da kendilerini tatmin edecek şekilde yaşanması durumlarında, eşleri birbirlerine yakınlaştıran, aralarındaki sevgi duygusunu artıran ve bireylerin psikolojik iyi oluşlarına katkı sağlayan bir etkisi vardır. Diğer yönüyle cinsel hayatla ilgili yaşanabilecek sıkıntılarda ise eşler arasında uyumsuzluklar, çatışmalar, tatminsizlik, anksiyete, sevilme korkusu, stres gibi sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (129).

Eşler arasındaki cinsel ilişkinin sağlıklı, kaliteli ve beklentileri karşılayacak düzeyde olması durumunda, cinselliğin, evlilik doyumunu artıran ve hoşnutsuzluğu azaltan bir etkisinden bahsedilebilmektedir. Bireylerin cinsel ilişkilerden doyumsuzluk hissetmesi, cinsel ilişki isteksizlikleri ve cinsel beklentilerin eşi tarafından karşılanmaması evlilikte hoşnutsuzluk durumuna neden olabilmektedir. Dahası eşler arasında cinselliğin kalitesi ve sıklığının yetersiz olarak algılanması, eşlerin birbirlerini reddettiğini ya da uyum sağlayamadığını gösteren bir unsur olarak da kabul edilmektedir (130).

Cinsellik eşler arasında duygusal olarak etkileri kadar davranışsal etkiler de yaratmaktadır. Eşler arasındaki tartışmaların ve çatışmaların bazıları cinsel hayatlarıyla ilgili sorunlar kaynaklı olabilmektedir. Cinsel ilişkileri ve bu konudaki uyumsuzlukları eşler arasındaki genel ilişki ve etkileşimleri ile birlikte ele almak gerekmektedir. Cinsellikle ilgili konulardaki eşlerin davranışları ve tutumları, diğer konulardaki tutum ve davranışlarıyla paralellik göstermektedir. Dolayısıyla cinsellik konusundaki anlaşmazlıklar, bir bütün olarak eşler arasındaki anlaşmazlıklara neden olabilmektedir. Cinsellikle ilgili olan anlaşmazlıklar farklı içeriklere sahip çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Eşler bu anlaşmazlıklarda taleplerini birbirlerine kolayca ifade edebiliyorsa ve bu konularda öz-yeterliklere sahip ise anlaşmazlıkların çözümü kolaylaşmaktadır. Eşlerin taleplerini, beklentilerini ve istemedikleri davranışları eşlerine karşı rahatlıkla ve kendilerine güvenecek biçimde söylemeleri durumunda, evliliklerinden alacakları doyumun artacağı kabul edilmektedir (129).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

Bu çalışma prospektif, kesitsel ve tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırmaya Atatürk Üniversitesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı'na bağlı altı eğitim aile sağlığı merkezi nüfusuna kayıtlı 18 yaşın üzerindeki kayıtlı ve misafir hasta olarak muayene amaçlı birimlere başvuran kadınlar dahil edilmiştir. ASM'ye gelen kadınlara bu çalışmanın amacı ve içeriğinden bahsedilerek, kendilerinden yazılı onam formu alındıktan sonra Sosyo-demografik özellikler formu, Evlilik hoşnutsuzluğu ölçeği ve Cinsel öz-yeterlik ölçeğini içeren anket formu uygulanmıştır. Ayrıca kâğıt üzerinden bu formu doldurmak için ASM'de beklemek istemeyen hastalara online olarak ölçek formu gönderilerek, çalışmaya katılımları sağlanmıştır.

Bu ölçeğe dayalı saha çalışmasından elde edilen veriler, SPSS 20 istatistiksel paket programı ile analiz edilmiştir. Bu çalışma kapsamında araştırılan evlilik hoşnutsuzluğu ve cinsel öz-yeterlik değişkenleri arasında korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Ayrıca evlilik hoşnutsuzluğu algısı bakımından demografik faktörlerin farklılık oluşturup oluşturmadığı farklılık analizleri yapılarak araştırılmıştır. Son olarak cinsel öz-yeterlik algısının evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkisinde demografik değişkenlerin Düzenleyici (İlmlaştırıcı, Moderator) etkilerinin varlığı araştırılmıştır. Yapılacak olan bu istatistiksel analizlerde genel olarak istatistiksel anlamlılık düzeyi ise $p < 0,05$ (%95 güven düzeyi) kabul edilmekte ve %99 güven düzeyindeki ($p < 0,01$) sonuçlar ayrıca belirtilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu altı aile hekimliği birimine kayıtlı yaklaşık 5.984 kadın, araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır. Evrenin büyüklüğü yukarıda ifade edilen altı aile hekimliği birimlerindeki istatistiklerinden elde edilmiştir. Bu evrenden %95 güvenilirlik seviyesi sınırları içerisinde %5 oranında hata payı öngörülerek örneklem büyüklüğü 361 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmanın örneklem sayısı hesaplanırken kullanılan formül aşağıdaki gibidir. Bu formüle göre “n”; örneklem sayısı, “N”; evrendeki birey sayısı, “t”; %95 anlamlılık düzeyinde serbestlik derecesine göre t tablosu kritik değeri, “p”; ilgilenilen olayın görülme olasılığı, “q”; 1-p (veya ilgilenilen olayın görülme olasılığı), “d”; kabul edilen örnekleme hata oranıdır. Bu çalışma kapsamında $N=5000$, $t=1,96$ ($p \leq 0,05$), $p=0,5$, $q=0,5$ ve $d=0,05$ olarak alınmıştır (131).

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q} = \frac{5984 \cdot (1,96)^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5}{(0,05)^2 \cdot 5983 + (1,96)^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5} = \frac{4802}{12,4975} = 361,04$$

Evreni temsil gücünün yüksek olması amacıyla bu hesaplanan örneklem sayısının üzerine çıkılarak 430 katılımcıdan veri elde edilmiştir.

3.3. Etik Kurul Kararı ve İzinler

Bu saha araştırmasına başlanmadan önce Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 04/11/2021 tarihinde, bu çalışmanın bilimsel ve etik açıdan sakıncalı olmadığına dair karar alınmıştır (Ek-1). Anket çalışması 05/11/2021 – 05/12/2021 tarihleri arasında yapılmıştır. Aşağıda belirtilen çalışmaya dâhil edilme kriterlerini taşıyan katılımcılara çalışmanın amacı ve yöntemi anlatılarak, çalışmaya katılmayı kabul edenlerden sözlü ve yazılı onam alınmıştır. Yazılı onam formunun örneği Ek-2'de verilmektedir. Ayrıca Ek-5'de bu tez çalışmasının nihai halinin intihal raporu verilmektedir.

3.3.1. Çalışmaya dahil edilme kriterleri

- Kadınlar,
- 18 yaşından büyük olan,
- Türkçe dilinde okuma yazma bilen,
- Araştırmaya katılmayı kabul eden ve aydınlatılmış onam formunu dolduran,
- Eğitim Aile Sağlığı Merkezindeki Aile Hekimliği Polikliniğine başvuran kişiler çalışmaya dâhil edilecektir.

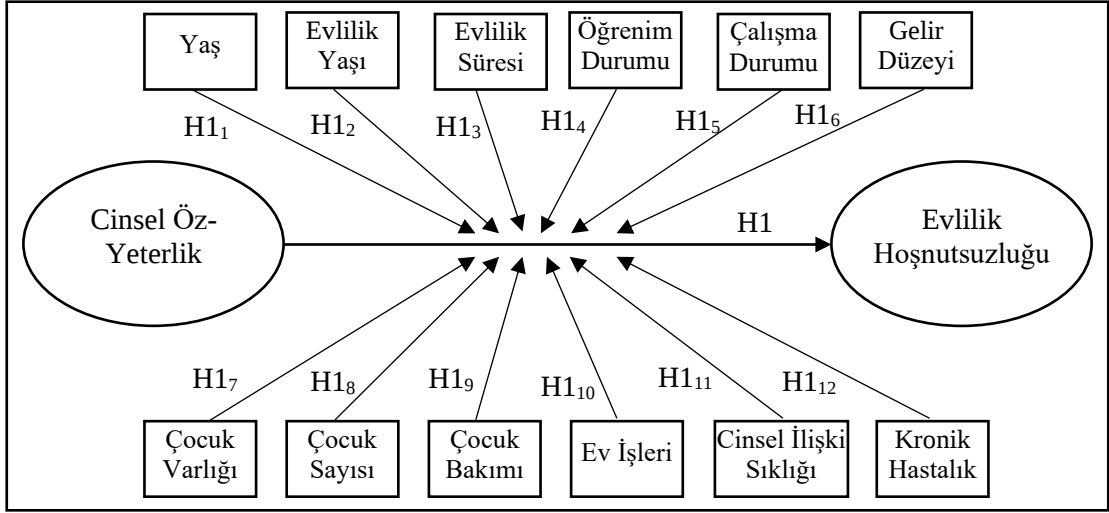
3.3.2. Çalışmadan hariç bırakma kriterleri

- Psikiyatrik hastalığı olan,
- İletişim kurma zorluğu olan (konuşma, anlama problemi gibi),
- Oryantasyon ve kooperasyon bozukluğu olan,
- Görme ve/veya işitme kaybı olan,
- Eşiyle herhangi bir sebepten dolayı (ölüm, boşanma vs.) ayrılmış olan kişiler araştırmaya dâhil edilmeyecektir.

3.4. Araştırma Modeli ve Hipotezlerin Oluşturulması

Şekil 2'de gösterilen araştırmanın modelinde, bu çalışma kapsamında analiz edilmesi amaçlanan nedensel ilişki (H1) ve bu ilişkiye etkileyebileceğini öne sürdüğümüz Ilımlaştırıcı etki (H1₁₋₁₂) hipotezleri gösterilmektedir. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında analiz edilecek olan bir ana hipotez ve bu hipotezdeki ilişkiyi araştıran 12 farklı alt hipotez test edilecektir.

Ayrıca bu modelin analizinden önce şekilde gösterilen sosyo-demografik değişkenler bakımından evlilik hoşnutsuzluğu algısındaki farklılıklar uygun analiz yöntemleriyle test edilerek bu hipotezlerin testinden önce değişkenler hakkında ön bilgi sağlanabilecek, ayrıca hipotez testleri sonucunda elde edilen bulgular daha kapsamlı değerlendirilebilecektir.

Şekil 2. Araştırmanın Modeli

Sonuç olarak tez çalışmasının birinci bölümünde yer alan genel bilgiler kısmındaki teorik açıklamalardan yola çıkılarak oluşturulan ve Şekil 2’deki araştırma modelinden yola çıkarak çalışmanın hipotezleri şu şekilde sıralanabilir:

H1: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.

H1₁: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde yaş değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₂: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde evlilik yaşı değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₃: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde evlilik süresi değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₄: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde öğrenim durumu değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₅: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde çalışma durumu değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₆: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde gelir düzeyi değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₇: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde çocuk varlığı değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₈: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde çocuk sayısı değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₉: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde çocuk bakımı değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₁₀: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde ev işleri değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₁₁: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde cinsel ilişki sıklığının ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

H1₁₂: Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde kronik hastalık değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.

3.5. Veri Analiz Yöntemleri

Bu çalışma kapsamında araştırmanın temel amaçlarını test edebilmek amacıyla farklılık analizi, korelasyon analizi, regresyon analizi (yol analizi) ve ılımlaştırıcı etki analizleri yapılmıştır. Bu analizler yapılmadan önce ise her bir analizde hangi yöntemin tercih edilmesi gerektiğinin bilimsel dayanağını tespit edebilmek için elde edilen verilerin normal dağılımları incelenmiştir. Bu yöntemleri kısaca şu şekilde ifade edebiliriz:

İlk olarak normallik testi ya da normal dağılım testi, yapılacak analiz sonuçlarının doğru çıkması açısından hangi yöntem grubunun (parametrik veya nan-parametrik testler) tercih edilmesi gerektiğini belirleyen oldukça önemli bir analiz yöntemidir. Normal dağılıma uyan veri setleri üzerinde parametrik testlerin, normal dağılım göstermeyen veri setlerinde ise nan-parametrik testlerin yapılması gerekir. Bunun aksine bir tercihin olması durumunda analiz

parametre değerleri değişkenler arasındaki ilişkiler veya etkiler konusunda yanlış karar verilmesine yol açabilmektedir. Bu analiz için çok çeşitli yöntemler vardır. Verilerin normal dağılımlarını test etmek için ilk olarak SPSS programıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk analizlerinin yapılması onerilir. Bu testlerin sonuçlarının anlamlılık düzeyi olan $p \leq 0,05$ değeri altında yer alması durumunda verilerin normal dağılım göstermediği kabul edilir. Yapılan bu testlerin sonuçlarının 0,05 değerinden yüksek bir anlamlılık seviyesine sahip olması durumunda normal dağıldığı kabul edilir (132-134). Bu testlerin sonuçlarının normal dağılım göstermemesi durumunda kullanılan iki farklı yöntem daha bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde göre her bir ölçek veya ölçekteki ifadelerin arpıklık ve basıklık değerleri incelenebilir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin her birinin kendi standart hata değerine bölünerek Z değerlerinin belirlenmesi ve bu değerlerin -1,96 ile +1,96 arasında kalması, mevcut arpıklık ve basıklığın normal dağılımdan istatistiksel olarak sapmadığını göstermektedir (132, 135). İkinci yöntem ise ilkinde benzer şekilde verilerin basıklık ve arpıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 değerleri arasında yer alması durumuna bakılır ve böyle bir durum var ise verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilir (136). Bu analiz sonuçlarına göre veriler normal dağılıyorsa parametrik testler, normal dağılım göstermiyorsa nan-parametrik testler uygulanmalıdır.

Bu çalışmada kullanılacak olan ikinci veri analiz yöntemi korelasyon analizidir. İki farklı değişkenin nedensel ilişkilerini incelemekten (regresyon analizi) nce aralarında ilişkinin varlığının araştırılması gerekmektedir. Değişkenler arasındaki ilişkinin kuvvetini ve yönünü korelasyon katsayısı belirlemektedir. Bu alışma kapsamında normal dağılım gösteren verilerin korelasyonlarını incelemek için tercih edilen Pearson korelasyon analizi yapılacaktır. Normal dağılıma uyum göstermeyen veri setlerinde ise Spearman korelasyon analizi tercih edilmesi gerekmektedir (137).

Bu alışma kapsamında yapılacak olan üçüncü veri analiz yöntemi farklılık analizidir. Farklılık analizleri parametrik ve nan-parametrik olarak, verilerin normal dağılımına göre iki farklı grupta incelenmektedir. Bu alışma kapsamında toplanan verilerin normal dağılıma uygun olmasından dolayı parametrik testler kullanılacaktır. Farklılık analizleri iki veya daha fazla grup arasında belli bir değişken açısından farklılık olup olmadığının test edilmesinde kullanılmaktadır (138). İki farklı örneklem grubu olması durumunda parametrik testlerden t-testi (nan-parametrik karşılığı: Mann-Whitney U) ve ikiden fazla örneklem grubu olması durumunda ise ANOVA analizinin (nan-parametrik karşılığı: Kruskal-Wallis) kullanılması gerekmektedir. Yani demografik özellikler iki ayrı grupta toplanmış ise (kronik hastalık var-yok gibi) t-testi, daha fazla grupta toplanmış ise (yaş grupları gibi) ANOVA testi yapılır. Ayrıca gruplar arasındaki farklılıkları belirlemek için Post-Hoc testleri de yapılmaktadır

Kullanılacak olan dördüncü veri analiz yöntemi araştırmanın temel hipotezini (H1) test etmek için tercih edilen regresyon analizidir. Regresyon analizi herhangi bir değişkenin bir ya da birden fazla değişkenler arasındaki ilişkinin matematiksel fonksiyonudur. Regresyon analizi bağımsız değişken sayısına göre basit veya çoklu regresyon analizi olarak ikiye ayrılır. Basit regresyonda bir tane bağımsız değişken varken, çoklu regresyonda birden fazla bağımsız değişken vardır (138). Regresyon analizi genellikle SPSS paket programı kullanılarak yapılmaktadır. AMOS ile yol analizi (path analysis) yapılması da SPSS’de yapılan regresyonla benzer sonuçları vermektedir. Ancak AMOS’un güçlü yanı, kurulan nedensel ilişkiyi test etmesinin yanında bu test işleminin de doğruluğunu test etmektedir. Oldukça güçlü ve sonuçları kabul edilebilir olmasından dolayı AMOS ile yol analizi yapılarak bu çalışmadaki iki değişken arasındaki nedensel ilişki (etki analizi) test edilmiştir.

Beşinci olarak literatürde çok fazla başvurulmayan ancak ortaya koyabileceği sonuçlar bakımından teorik varsayımları dahi değiştirebilen ılımlaştırıcı (moderatör) etki analizi yapılmıştır. Bu analiz SPSS ya da AMOS ile yapılabilmektedir ve her iki program ile yapılan sonuçlar birebir aynı olmaktadır. AMOS ise yapılan analizlerin daha görsel ve daha fazla doğrulayıcı kriteri gerektirmesine karşın, SPSS’i ulusal literatürümüz daha çok benimsemektedir. Bu tez çalışması kapsamında AMOS programından faydalanılarak ılımlaştırıcı etki analizleri yapılmaktadır. Bu analiz yöntemine (moderatör etki) göre değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyinin, farklı bir değişken tarafından etkilenmesi/değişmesidir. Moderatör değişken ise bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü veya düzeyini etkileyen nitel ya da nicel üçüncü bir değişken olarak ifade edilmektedir. Bu çalışma kapsamında moderatör etkinin analiz edilebilmesi için Baron ve Kenny’nin analiz yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemle göre analiz yapmadan önce veri setini düzenlemek gerekmektedir. İlk olarak modelde yer alan bağımlı değişkenin, bağımsız değişkenlerin ve moderatör değişkenlerin değerlerinin standardize edilmesi gerekmektedir. Verilerin standardize edilmesinin nedeni çoklu doğrusallık sorunun (multicollinearity) oluşmasını önlemektir. Yani üç farklı değişkenin de standardize edilmesi gerekmektedir. İkinci aşamada bağımsız değişkenin standardize değeri ve moderatör değişkenin standardize değerleri SPSS’de çarpılarak yeni bir değişken elde edilir. Bu yeni değişken genellikle “etkileşim terimi” (interaction term) olarak isimlendirilir. Bu çalışma kapsamında sonuçların daha kolay anlaşılabilmesi için etkileşim terimleri moderatör olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü aşamada ise çoklu regresyon analizi yapılmaktadır (139). Çoklu regresyon analizinde; bağımlı değişken: bağımlı değişkenin standardize edilmiş hali kabul edilir. Bağımsız değişkenler ise ilk modeldeki bağımsız değişkenin (bizim çalışmamız açısından CÖY) standardize değeri,

moderatör değişken olarak ele alacağımız değişkenin standardize değeri ve yeni oluşturduğumuz etkileşim terimi kullanılır (140). Çoklu regresyon analizi neticesinde, etkileşim teriminin/değişkeninin anlamlılık düzeyinin kabul edilen değerlerde olması ($p \leq 0,05$) durumunda moderatör etkinin varlığından söz edilmektedir. Bu çalışma kapsamında 12 farklı değişken için moderatör etki analizi yapılmaktadır. Bahsi geçen çoklu regresyon analizi yöntemi, AMOS'da ise aynı değişkenlerin yer aldığı modelde yol analizi yapılarak sonuçlar elde edilmektedir. Yani bağımlı değişken üzerinde hem bağımsız değişkenin standardize edilmiş halinin, hem moderatör değişkenin standardize edilmiş halinin, hem de etkileşim teriminin etkileri analiz edilmektedir. Bu yol analizinde etkileşim teriminin bağımlı değişken üzerinde anlamlı ($p \leq 0,05$) etkiye sahip olması durumunda ılımlaştırıcı etkinin varlığından söz edilmektedir (141).

3.6. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma kapsamında üç farklı değerlendirme formu tek bir anket formu üzerinden uygulanmıştır. İlk olarak katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla 12 sorudan oluşan Sosyo-demografik Özellikler Formu uygulanmıştır. Bu formda yer alan sorular tez araştırmacısı tarafından evlilik hoşnutsuzluğu ve cinsel öz-yeterlik literatürleri taranılarak oluşturulmuştur. Bu demografik özellikler, çalışmanın temelini oluşturan iki temel değişkenin arasındaki nedensel ilişkide etkili (moderatör etki) olabileceği düşünülen özellikler olmasından dolayı tercih edilmiştir.

İkinci olarak bu çalışmada kullanılmış olan Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeği, Kayser (1996) tarafından geliştirilmiştir (6). Ölçek 21 maddeden oluşan 4'lü (1=doğru değil, 2=çok doğru değil, 3=biraz doğru, 4=çok doğru) likert tipi şeklinde bir ölçektir. Ölçeğin orijinal hali dörtlü likert türünde olduğu için literatürde yaygın şekilde kullanılan beşli likert tipi ölçeğe uyarlamasının yapılmaması tercih edilmiştir. Böylelikle verilerden elde edilebilecek bulgulara literatür desteğinin sağlanması hedeflenmiştir. Ölçekte kullanılan bazı maddeler reverse (ters kodlama) soru şeklinde düzenlenmiştir. Ek.3'de verilen ölçekte yer alan 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 14,16,21. maddeleri ters kodlanmıştır. Ancak analiz sürecinde bu ters kodlamalar düzenlenerek ölçekler analize hazır hale getirilmiştir. Ölçekte yer alan tüm maddelere verilen puanlar toplanarak evlilik hoşnutsuzluğu düzeyi elde edilmektedir. Ölçekteki puanların yüksekliği evlilik hoşnutsuzluğunun ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten elde edilebilecek puan aralığı 21-84 arasında değişmektedir. Bu ölçek Çelik (2013) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (11). Bu çalışma kapsamında da Türkçeye uyarlanmış olan ölçekten faydalanılmaktadır.

Son olarak Humphreys ve Kennett (2010) tarafından cinsel öz-yeterliği ölçmek için geliştirilmiş ve Çelik (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan ve beş ifadeden oluşan Cinsel Öz-yeterlik Ölçeği (142) kullanılmıştır. Ölçekteki puanların yüksekliği cinsel öz-yeterlik düzeyinin yükseklik düzeyini göstermektedir (143). Aynı şekilde bu ölçeğin de Türkçeye uyarlanmış versiyonları çalışmaya dahil edilmiştir. Ek.3'de gösterilen bu ölçeğin 3 ve 4. maddeleri ters kodlanmıştır. Analizler yapılmadan önce bu maddelerin düzeltilmesi yapılmıştır. Evlilik hoşnutsuzluğu ölçeğiyle uyumlu olması ve analizlerin sonuçlarının tutarlı olabilmesi açısından bu ölçek de dörtlü likert biçiminde hazırlanmıştır.

Ölçeklerin güvenilirliğine ilişkin olarak literatürdeki yapılan çalışmalarda evlilik hoşnutsuzluğu ölçeğinin Cronbach-alpha katsayısı, İngilizce orijinal halinde 0,97; Türkçeye uyarlanmış halinde ise 0,89 olarak bulunmuştur (6, 11). Ayrıca bu çalışmalarda yapılan açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizlerde (DFA) ölçeğin geçerliliğine ilişkin olarak herhangi bir sorun olmadığı görülmektedir ($KMO=0,91$; $X^2=3208,92$ ve $p<0,001$). Cinsel öz-yeterlik ölçeğinin orijinal İngilizce formunda güvenilirliğini tespit etmeye yönelik yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach-alpha katsayısının 0,83 olduğu bulunmuştur (143). Bu ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliğine ilişkin yapılan çalışmada ise Cronbach alpha katsayısının 0,71 olduğu görülmektedir (142). Genel olarak Cronbach alpha değerinin 0,70 ve üzerinde olması durumunda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (132). Bu ölçeğin de AFA ve DFA sonuçlarına göre geçerlilik ve güvenilirliklerine ilişkin herhangi bir sorun olmadığı görülmektedir ($KMO=0,64$; $X^2=397,16$ ve $p<0,001$).

Her iki ölçeğin de geçerlilik ve güvenilirlikleri literatürde yer alan daha önceki çalışmalarda yapılmış olmasından (11, 142) dolayı bu çalışma kapsamında ölçekler için yeniden geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Çalışmada kullanılan ölçeklerin yer aldığı anket formu Ek.3'de verilmektedir. Ek.3'de verilen anket formu üç bölümden oluşmaktadır, ilk bölümde sosyo-demografik özellikler formu, ikinci bölümde evlilik hoşnutsuzluğu formu ve üçüncü bölümde ise cinsel öz-yeterlik formu yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında toplamda 38 soru katılımcılara yöneltilmiştir.

3.6.1. Normal Dağılım Analizi

Elde edilen verilerin normal dağılıma uygun olup olmadıkları SPSS kullanılarak test edilmiştir. Veriler üzerinde ilk olarak Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapılarak normal dağılımları incelenmiştir. Ancak her iki test sonucunda da verilerin normal dağılıma uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p=0,000$). Bu durum, çalışma açısından öngörülen bir

durumdur. Nitekim bireylerin tutumlarına ilişkin araştırmaların yapıldığı çalışmalarda normal dağılıma katı şekilde uyan verilerin elde edilmesi oldukça zordur. Nitekim sosyal hayat içerisindeki birçok olgu normal dağılıma uygun biçimde gerçekleşmemektedir (144). Bu iki testin sonuçlarının normal dağılıma uygun olmaması, kesin bir sonuç değildir. Bu testlerin sonuçlarının normal dağılım göstermemesi durumunda kullanılan bir başka yöntem daha bulunmaktadır. Bundan dolayı ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve Tabachnick ve Fidell'in (2001) önerdiği üzere basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 değerleri arasında yer aldığı görülmüştür. Tablo 1'de her iki ölçeğin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri sonuçları ve çarpıklık, basıklık değerleri ve bunların standart hata değerleri verilmektedir. Ölçekte yer alan her bir ifadenin aynı şekilde analiz edildiği sonuçlar ise Ek.4'de verilmektedir. Bu sonuçlara bağlı olarak ilerleyen çalışmalarda parametrik testlerin yapılmasının daha güvenilir sonuçlar elde etmeye yarayacağı kanaatine varılmıştır.

Tablo 1. Ölçeklerin Normal Dağılım Analizi

	Çarpıklık		Basıklık		Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
	İstatistik	Std. hata	İstatistik	Std. hata	İstatistik	Sig.	İstatistik	Sig.
EH	1,095	,118	,422	,235	,150	,000	,882	,000
CÖY	-1,394	,118	,736	0,235	,172	,000	,844	,000

3.6.2. Korelasyon Analizi

Bu çalışma kapsamında üzerinde araştırma yapılan iki değişkenin aralarında ilişkinin analizi, veriler normal dağılıma uygun olduğu için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analiz sonuçlarına göre iki değişken arasındaki ilişki katsayısı $\beta = -0,323$ ve $p = 0,000$ (%99 anlamlılık) bulunmuştur. Dolayısıyla iki değişken arasında orta dereceli negatif yönlü bir korelasyonun varlığı belirlenmiştir. Negatif yönlü olması, çalışma kapsamında beklenen bir durumdur. Nitekim cinsel öz-yeterlik algısı ile evlilik hoşnutsuzluğu ters yönlü ilişkilidirler. Bu çalışma kapsamında yapılan korelasyon analizi sonucunun anlamlı ($p = 0,000$) çıkması, hipotezlerin test edilebilmesi için gerekli ön koşulların sağlanmış olduğunu göstermektedir (141). Nitekim aralarında ilişki olmayan değişkenler arası etki analizi yapılamaması gerekir. CÖY ve EH arasında anlamlı ilişkinin varlığı etki analizi yapılabileceğini göstermektedir.

4. BULGULAR

4.1. Sosyo-demografik Verilerin Analizi

Bu çalışmaya katılan katılımcılarından formda yer alan ölçekleri tam olarak doldurmayanlar (yaklaşık 20 kişi) ve istatistiksel olarak yapılan kontrollerde, sorulara mantıklı bir şekilde cevaplar vermediği anlaşılan katılımcıların (yaklaşık 10 kişi) analizden çıkarılması sonucunda 430 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde analizler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma yapılan evrenin özelliklerini öğrenebilmek ve bu evren üzerinde genellemeler yapabilmek amacıyla yaptığımız örnekleme sayısı hesaplamasının devamında, ilgili aile hekimliği birimlerine başvuran kadınlardan bu çalışmaya katılmak isteyenler üzerinde çalışma yapılmıştır. Bundan dolayı evreni homojen bir şekilde yansıtabilecek katmanlı örnekleme yöntemleri yerine basit tesadüfi örnekleme ile belirlenen katılımcılardan veri toplanmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu %62,1 (n=267) 25-35 yaş aralığında, %24,4’ü (n=105) 36-45 yaş aralığında, %8,4’ü (n=36) 46-55 yaş aralığında, %4,4’ü (n=19) 24 yaş altında ve %0,7’si (n=3) 56 yaş üzerindeydi (Tablo 2).

Katılımcıların %49,5’i (n=213) 25-29 yaş arasında evlenmiş, %35,1’i (n=151) 20-24 yaş arasında evlenmiş, %11,4’ü (n=49) 15-19 yaş arasında evlenmiş, %3,3’ü (n=14) 30-34 yaş aralığında evlenmiş, %0,7’si (n=3) 35 yaş ve üzeri bir yaşta evlenmiştir (Tablo 2).

Katılımcıların evlilik süreleri %44’ünün (n=189) 0-5 yıl arasında, %19,5’inin (n=84) 6-10 yıl arasında, %14,7’sinin (n=63) 11-15 yıl arasında, %12,3’ünün (n=53) 21 yıl ve üzeri, %9,5’inin (n=41) 16-20 yıl arasında olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 2).

Katılımcıların eğitim düzeyleri itibariyle; %50,7’si (n=218) üniversite mezunu, %23’ü (n=99) lisansüstü mezunu, %14’ünün (n=60) lise mezunu, %11,4’ü (n=49) ilköğretim mezunu, %0,9’u (n=49) okuma-yazma bilen şeklindedir (Tablo 2).

Katılımcıların çalışma durumları itibariyle; %66’sı (n=284) çalışıyor, %34’ü (n=146) çalışmıyor şeklinde olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Katılımcıların aylık ailedeki toplam gelir düzeyleri itibariyle; %40,2’si (n=173) 10.000 TL ve üzerinde, %23’ü (n=99) 5000-8000 TL arasında, %16,7’si (n=72) 3000-5000 TL arasında, %13,5’i (n=58) 8000-10000 TL arasında, %6,5’i (n=28) 3000 TL veya altındadır.

Katılımcıların %77,2'sinin (n=332) çocuğunun olduğu, %22,8'inin (n=98) ise çocuğunun olmadığı görülmektedir (Tablo 2).

Katılımcıların çocuk sayıları itibariyle %32,1'inin (n=138) 2 çocuğunun olduğu, %27'sinin (n=116) 1 çocuğunun olduğu, %22,8'inin (n=98) çocuğunun olmadığı, %14,9'unun (n=64) 3 çocuğunun olduğu, %3,3'ünün (n=14) 4 veya daha fazla çocuğunun olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Katılımcıların çocuklarının bakımına destek almaları konusu itibariyle; %40,5'inin (n=174) çocuğuna eşiyile birlikte baktığı, %22,8'inin (n=98) çocuğunun olmadığı, %18,1'inin (n=78) bakıcısının olduğu, %17,4'ünün (n=75) kadının tek başına çocuğa baktığı, %1,2 (n=5) ise eşinin tek başına çocuğa baktığı görülmektedir (Tablo 2).

Katılımcıların ev işlerine destek konusunda; %50,7'si (n=218) ev işlerini eşiyile birlikte yaptığı, %35,3'ü (n=152) kadının tek başına yaptığı, %12,6'sı (n=54) yardımcı bir çalışanın olduğu, %1,4'ü (n=6) eşinin tek başına yaptığı şeklindedir (Tablo 2).

Katılımcıların aylık cinsel ilişki sıklıkları itibariyle; %40,7'si (n=175) aylık 4-7 arasında ilişki yaşamakta, %34'ü (n=146) aylık 8-12 arasında ilişki yaşamakta, %17'si (n=73) aylık en fazla 3 kez ilişki yaşamakta, %8,4'ü (n=36) aylık 13 veya daha fazla cinsel ilişki yaşamaktadır.

Kronik hastalık bakımından eşlerden en az birinin kronik hastalık durumu itibariyle; %80,9'unun (n=348) kronik hastalığının olmadığı, %19,1'inin (n=82) kronik hastalığının olduğu görülmektedir. Ayrıca kadınların %86,5'nin (n=372) kronik hastalığının olmadığı, %13,5'inin (n=58) kronik hastalığının olduğu görülmektedir. Son olarak erkeklerin %91,2'sinin (n=392) kronik hastalığının olmadığı, %8,8'inin (n=38) kronik hastalığının olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Frekans (N)	Yüzdesi (%)
Yaş		
24 yaş ve altı	19	4,4
25-35 yaş arası	267	62,1
36-45 yaş arası	105	24,4
46-55 yaş arası	36	8,4
56 yaş üzeri	3	0,7
Evlilik Yaşı		
15-19 yaş arası	49	11,4
20-24 yaş arası	151	35,1
25-29 yaş arası	213	49,5

30-34 yaş arası	14	3,3
35 yaş ve üzeri	3	0,7
<i>Evlilik Süresi</i>		
0-5 yıl	189	44,0
6-10 yıl	84	19,5
11-15 yıl	63	14,7
16-20 yıl	41	9,5
21 yıl ve üzeri	53	12,3
<i>Öğrenim Durumu</i>		
Okuma-Yazma Bilen	4	0,9
İlköğretim Mezunu	49	11,4
Lise Mezunu	60	14,0
Üniversite Mezunu	218	50,7
Lisansüstü Mezun	99	23,0
<i>Çalışma Durumu</i>		
Çalışıyor	284	66,0
Çalışmıyor	146	34,0
<i>Aylık Gelir Düzeyi</i>		
3.000 TL ve altı	28	6,5
3.000 - 5.000 TL arası	72	16,7
5.000 - 8.000 TL arası	99	23,0
8.000 - 10.000 TL arası	58	13,5
10.000 TL ve üzeri	173	40,2
<i>Çocuk Varlığı</i>		
Yok	98	22,8
Var	332	77,2
<i>Çocuk Sayısı</i>		
Çocuk yok	98	22,8
1 Çocuk	116	27,0
2 Çocuk	138	32,1
3 Çocuk	64	14,9
4 ve üzeri çocuk	14	3,3
<i>Çocuğa Bakma Konusunda Destek</i>		
Çocuk yok	98	22,8
Tek başına ben	75	17,4
Eşimle birlikte	174	40,5
Eşim tek başına	5	1,2
Bakıcımız var	78	18,1
<i>Ev İşleri Konusunda Destek</i>		
Tek başına ben	152	35,3
Eşimle birlikte	218	50,7
Eşim tek başına	6	1,4
Yardımcımız var	54	12,6
<i>Cinsel İlişki Sıklığı (Aylık)</i>		
En fazla 3	73	17,0
4-7 arası	175	40,7
8-12 arası	146	34,0
13 ve üzeri	36	8,4
<i>Eşlerden Birinin veya İkisinin Kronik Hastalığı</i>		
Yok	348	80,9
Var	82	19,1
<i>Kadının Kronik Hastalığı</i>		
Yok	372	86,5
Var	58	13,5
<i>Erkeğin Kronik Hastalığı</i>		
Yok	392	91,2
Var	38	8,8

4.1. Ölçeklerdeki Sorularının Analizi

Evlilik hoşnutsuzluğu ölçeğinde ve cinsel öz-yeterlik ölçeğinde yer alan ifadelerin her birine katılımcıların vermiş oldukları cevapların sayıları ve bunların yüzdelik oranları Tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3. Ölçeklerdeki Sorularının Değerlendirilmesi

Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeği Soruları	1-Doğru Değil N (%)	2-Çok Doğru Değil N (%)	3-Biraz Doğru N (%)	4-Çok Doğru N (%)
1. Eğer eşimle hiç tanışmasaydım kendimi çok mutsuz hissederdim.	125 (29,1)	112 (26,0)	77 (17,9)	116 (27,0)
2. Eşime birçok konuda güvenmekte çok zorlanırım.	311 (72,3)	47 (10,9)	48 (11,2)	24 (5,6)
3. Eşimle birlikte vakit geçirmekten hoşlanıyorum.	284 (66)	89 (20,7)	43 (10,0)	14 (3,3)
4. Eşimle olduğum zaman bile kendimi genellikle yalnız hissederim.	251 (58,4)	86 (20,0)	49 (11,4)	44 (10,2)
5. Eşimle birkaç gün ayrı kalsak bile onu özlerim.	264 (61,4)	79 (18,4)	53 (12,3)	34 (7,9)
6. Çoğu zaman eşime kendimi çok yakın hissederim.	233 (54,2)	109 (25,3)	50 (11,6)	38 (8,8)
7. Sadece eşimle olmuş olmaktan bile zevk duyarım.	230 (53,5)	116 (27)	51 (11,9)	33 (7,7)
8. Gün sonunda eşimi görmeyi dört gözle bekliyorum.	229 (53,3)	110 (25,6)	56 (13)	35 (8,1)
9. Zaman geçtikçe eşime olan aşkım gittikçe artıyor.	187 (43,5)	128 (29,8)	61 (14,2)	54 (12,6)
10. Gün geçtikçe kendimi eşimden uzaklaşmış gibi hissediyorum.	280 (65,1)	63 (14,7)	43 (10,0)	44 (10,2)
11. Kişisel bir problemim olduğu zaman ilk başvuracağım kişi eşimdir.	251 (58,4)	93 (21,6)	41 (9,5)	45 (10,5)
12. Eşime karşı duygularımı en iyi ifade eden kelimeler ilgisizlik ve duyarsızlıktır.	271 (63)	63 (14,7)	42 (9,8)	54 (12,6)
13. Eşimle cinsel ilişkiye girmeyi çok az isterim.	227 (52,8)	90 (20,9)	68 (15,8)	45 (10,5)
14. Eşime ihtiyacım olduğu zamanlarda o hep yanımdadır.	222 (51,6)	119 (27,7)	55 (12,8)	34 (7,9)
15. Eşimle daha az vakit geçirmek isterdim.	334 (77,7)	50 (11,6)	23 (5,3)	23 (5,3)
16. Eşimle ilgili olumlu düşüncelerim, olumsuz düşüncelerimden daha fazladır.	275 (64,0)	81 (18,8)	36 (8,4)	38 (8,8)
17. Eşime karşı çok fazla öfkeliyim.	254 (59,1)	90 (20,9)	40 (9,3)	46 (10,7)
18. Evliliğimde sorumluluk ve yükümlülüklerimi yerine getirme konusunda evlilik öncesi kadar ilgili değilim.	275 (64)	74 (17,2)	46 (10,7)	35 (8,1)
19. Eşimle vakit geçirmekten kaçınırım.	339 (78,8)	55 (12,8)	23 (5,3)	13 (3,0)
20. Eşime karşı çok büyük etkileşim ve aşk hissetmediğim zamanlar olur.	145 (33,7)	107 (24,9)	88 (20,5)	90 (20,9)
21. Eşimle duygularımı paylaşmaktan zevk alırım.	259 (60,2)	88 (20,5)	52 (12,1)	31 (7,2)

Cinsel Öz-Yeterlik Ölçeği Soruları	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
1. Beni rahatsız eden cinsel davranışlarla başa çıkabilirim	26 (6,0)	51 (11,9)	105 (24,4)	248 (57,7)
2. Benim istemediğim cinsel yaklaşımlarda kontrol tamamen bendedir	24 (5,6)	47 (10,9)	121 (28,1)	238 (55,3)
3. İstemediğim cinsel davranışlarla başa çıkarken kendimi rahat hissederim	24 (5,6)	62 (14,4)	131 (30,5)	213 (49,5)
4. İstemediğim cinsel davranışlara karşı hiçbir kontrolüm yoktur	15 (3,5)	37 (8,6)	62 (14,4)	316 (73,5)
5. İstemediğim cinsel davranışlar karşısında çok kötü hissederim	31 (7,2)	102 (23,7)	122 (28,4)	175 (40,7)

4.2. Demografik Faktörler Açısından Evlilik Hoşnutsuzluğunun Farklılık Analizi

Evlilik hoşnutsuzluğu algısının demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği ve farklılık var ise buna yol açan anakütlenin (her bir demografik faktör içerisindeki gruplar) belirlenmesi amacıyla farklılık testleri yapılmıştır. Toplanan verilerin normal dağılıma uygun olmasından dolayı, farklılık analizleri yapılırken parametrik testler olan T-testi ve ANOVA testleri yapılmıştır. ANOVA analizlerinde farklılıkların olduğu sonucuna ulaşılır ise ilk olarak Levene testi (Varyans homojenlik testi) yapılmış ve bu test sonucuna bağlı olarak Post-Hoc testlerinden hangisinin yapılmasının daha doğru olacağına karar verilmiştir (145). Ayrıca varyansların eşit olup olmamasının yanı sıra farklılık analizi yapılan gruplar arasında örneklemelerin eşit olup olmamasına göre de bir tercih yapılması gerekmektedir (134, 138). Dolayısıyla 19 farklı Post-Hoc testlerinden hangisinin veri setine uygun olacağı ANOVA ve Levene testlerinin yanı sıra Tablo 2’de gösterilen sosyo-demografik özelliklerin gruplarının sayısal olarak eşitliklerine veya yakın sayıda olmalarına bakılacaktır. Bu analizlerin sonuçları Tablo 4’de gösterilmektedir.

Tablo 4. Farklılık Analizleri Sonuçları

	Değişkenler	N	Ort.	Std. Sapma	Sig. (p)	Levene
Yaş	24 yaş ve altı	19	1,43	,515	0,001**	0,141
	25-35 yaş arası	267	1,65	,633		
	36-45 yaş arası	105	1,89	,689		
	46-55 yaş arası	36	1,90	,626		
	56 yaş üzeri	3	2,33	,459		
Evlilik Yaşı	15-19 yaş arası	49	1,73	,558	0,015*	0,229
	20-24 yaş arası	151	1,83	,683		
	25-29 yaş arası	213	1,64	,637		
	30-34 yaş arası	14	1,71	,659		
	35 yaş ve üzeri	3	2,58	,765		
Evlilik Süresi	0-5 yıl	189	1,57	,612	0,001**	0,034
	6-10 yıl	84	1,86	,709		
	11-15 yıl	63	1,86	,701		
	16-20 yıl	41	1,79	,607		
	21 yıl ve üzeri	53	1,85	,588		

Öğrenim Durumu	Okuma-Yazma Bilen	4	1,90	,805	0,664	0,014
	İlköğretim Mezunu	49	1,61	,446		
	Lise Mezunu	60	1,73	,654		
	Üniversite Mezunu	218	1,76	,661		
	Lisansüstü Mezun	99	1,71	,718		
Çalışma Durumu	Çalışıyor	284	1,75	,677	0,216	0,072
	Çalışmıyor	146	1,67	,603		
Aylık Gelir Düzeyi	3.000 TL ve altı	28	1,82	,720	0,801	0,121
	3.000-5.000 TL	72	1,71	,539		
	5.000-8.000 TL	99	1,77	,658		
	8.000-10.000 TL	58	1,66	,681		
	10.000 TL ve üzeri	173	1,71	,678		
Çocuk Varlığı	Yok	98	1,46	,590	0,000**	0,002
	Var	332	1,80	,652		
Çocuk Sayısı	Çocuk yok	98	1,46	,590	0,000**	0,000
	1 Çocuk	116	1,84	,718		
	2 Çocuk	138	1,81	,651		
	3 Çocuk	64	1,74	,564		
	4 ve üzeri çocuk	14	1,74	,480		
Çocuğa Bakma Konusunda Destek	Çocuk yok	98	1,47	,591	0,000**	0,002
	Tek başına ben	75	2,05	,710		
	Eşimle birlikte	174	1,72	,605		
	Eşim tek başına	5	1,42	,295		
	Bakıcımız var	78	1,76	,660		
Ev İşleri Konusunda Destek	Tek başına ben	152	1,91	,667	0,000**	0,003
	Eşimle birlikte	218	1,56	,585		
	Eşim tek başına	6	1,92	,948		
	Yardımcımız var	54	1,85	,690		
Cinsel İlişki Sıklığı (Aylık)	En fazla 3	73	2,10	,702	0,000**	0,002
	4-7 arası	175	1,65	,539		
	8-12 arası	146	1,68	,690		
	13 ve üzeri	36	1,52	,660		
En Az Birinde Kronik Hastalığı	Yok	348	1,70	,633	0,103	0,030
	Var	82	1,83	,727		
Kadının Kronik Hastalığı	Yok	372	1,71	,639	0,146	0,061
	Var	58	1,84	,736		
Erkeğin Kronik Hastalığı	Yok	392	1,71	,645	0,148	0,141
	Var	38	1,87	,730		

*: $p \leq 0,05$ (%95 güven düzeyi) anlamlılık seviyesinde farklılığa işaret eder.

***: $p \leq 0,001$ (%99 güven düzeyi) anlamlılık seviyesinde farklılığa işaret eder.

Tablo 4’de gösterilen ANOVA ve T-test sonuçları Evlilik Hoşnutsuzluğu ölçeğindeki ifade ortalamaları alınarak test edilmiştir. Çalışma durumu, çocuk varlığı ve kronik hastalık ile ilgili üç değişken için T-testi, diğer değişkenler için ANOVA testi yapılmıştır. ANOVA sonuçlarını Levene testi ve örneklem eşitliği durumuna bağlı olarak tercih edilecek olan Post-Hoc testi sonucunda yorumlamak daha doğru olacaktır. ANOVA sonuçlarına göre yedi faktör (yaş, evlilik yaşı, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuk bakımına destek, ev işlerine destek, cinsel ilişki sıklığı) evlilik hoşnutsuzluğu bakımından farklılık oluşturmakta, iki faktör ise herhangi bir farklılığa neden olmamaktadır.

Elde edilen bu sonuçlar sadece t-testi için net bir yorum yapabilmemize olanak sağlamaktadır. Tablo 4’de verilen sonuçlara göre; kronik hastalığa ilişkin olarak evlilik hoşnutsuzluğunda herhangi bir değişimin yaşanmadığı görülmektedir ($p=0,103/0,146/0,148$). Dolayısıyla bu değişken(ler) evlilik hoşnutsuzluğu bakımından herhangi bir farklılık oluşturmamaktadır(lar). Aynı şekilde kadınların çalışma durumlarının evlilik hoşnutsuzluklarını etkileyen bir durum olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p=0,216$). Ancak hem kronik hastalık durumlarının hem de çalışma durumunun evlilik hoşnutsuzluğu üzerinde ılımlaştırıcı bir etkisinin olabileceği düşünüldüğünden çalışmanın ilerleyen aşamalarında bu değişkenlerin CÖY ve EH ilişkisindeki ılımlaştırıcı rolleri araştırılmaktadır. Bu aşamada t-testi sonucunda ortaya çıkan tek anlamlı farklılık çocuk varlığının evlilik hoşnutsuzluğu açısından farklılık oluşturduğudur ($p=0,000$). Bu sonuçlara göre çocuk sahibi olan kadınların çocuğu olmayanlara göre evlilik hoşnutsuzlukları daha yüksektir.

Levene testi sonuçları incelendiğinde sig.(p) değerlerinin 0,05 değerinden büyük olması durumunda varyansların eşit dağıldığı aksi durumda ise varyansların eşit dağılmadığı anlaşılmaktadır. Tablo 4’deki sonuçlara göre ANOVA testi sonucunda anlamlı farklılık sonucu bulunanlardan “yaş” ve “evlilik yaşı” değişkenlerinde varyanslar eşit dağılmaktadır. Ayrıca örneklem dağılımlarına bakıldığında ise değişkenlerin alt gruplarındaki dağılımın hiçbir değişken açısından eşit olmadığı görülmektedir. Bazı grupların sayılarının yakın olması bu durumu değiştirmemektedir. Buna göre “yaş” ve “evlilik yaşı” değişkenleri için varyansı eşit ve örneklem eşit olmadığı Post-Hoc testlerinden birinin seçilmesi gerekmektedir. Bunlar; LSD, Sidak, Bonferroni, Gabriel, Scheffe, Duncan ve Waller Duncan testleridir (145). Bunlar arasında LSD’nin oldukça esnek olması ve gözlem sayılarının eşit olmamasına rağmen istatistiksel hesaplamalarda oldukça sık görülen Tip-1 hatayı (hatalı pozitif sonuç-Örn. İlişki olmamasına rağmen ilişki varmış gibi göstermesi) tolere edebilmesinden dolayı “yaş” ve “evlilik yaşı” faktörlerinin incelenmesinde bu test tercih edilmektedir. ANOVA testi sonucunda anlamlı farklılığa işaret eden ve varyansları eşit olmayan; evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuk bakımına destek, ev işlerine destek ve cinsel ilişki sıklığı değişkenleri açısından ise literatürde oldukça yaygın biçimde kabul gören Games-Howell testi kullanılmaktadır (138). Games-Howell testi, varyanslar ve örnek boyutlarının eşit olmadığı durumlar için tasarlanmıştır ve q istatistik dağılımını temel alan bir analiz yöntemidir. Bu post-hoc test istatistiği, hem “student t”, hem de genişletilmiş t modülü tabanında çalıştığı için bu test istatistiğine “liberal çoklu karşılaştırma testi” adı verilmektedir ve analizin diğer yöntemlerden (Tamhane’s T2, Tamhanes’s T3, Dunnet’s C ve Dunnet’s T3) üstün yanı bu durum özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu değişkenler (yedi faktör) üzerinden yapılan Post-Hoc

testlerinin sonuçları Tablo 5’de (varyansları eşit olan değişkenler) ve Tablo 6’de (varyansları eşit olmayan değişkenler) verilmektedir.

Tablo 5. Varyansları Eşit Olan Değişkenlerin Post-Hoc Analiz Sonuçları

						%95 Güven Güzeyi Aralığı	
Değişkenler	I	J	Ortalama Farklılık (I - J)	Std. Hata	Sig. (p)	Alt Sınır	Üst Sınır
Yaş	24 yaş ve altı	25-35 yaş arası	-,226	,152	,139	-,5257	,0735
		36-45 yaş arası	-,468	,160	,004*	-,7833	-,1541
		46-55 yaş arası	-,473	,182	,010*	-,8315	-,1159
		56 yaş üzeri	-,902	,398	,024*	-1,6861	-,1184
	25-35 yaş arası	24 yaş ve altı	,226	,152	,139	-,0735	,5257
		36-45 yaş arası	-,242	,073	,001*	-,3879	-,0972
		46-55 yaş arası	-,247	,113	,030*	-,4716	-,0235
		56 yaş üzeri	-,676	,372	,070	-1,4087	,0564
	36-45 yaş arası	24 yaş ve altı	,468	,160	,004*	,1541	,7833
		25-35 yaş arası	,242	,073	,001*	,0972	,3879
		46-55 yaş arası	-,004	,123	,968	-,2487	,2387
		56 yaş üzeri	-,433	,375	,249	-1,1724	,3052
	46-55 yaş arası	24 yaş ve altı	,473	,182	,010*	,1159	,8315
		25-35 yaş arası	,247	,113	,030*	,0235	,4716
		36-45 yaş arası	,004	,123	,968	-,2387	,2487
		56 yaş üzeri	-,428	,385	,267	-1,1868	,3296
	56 yaş üzeri	24 yaş ve altı	,902	,398	,024*	,1184	1,6861
		25-35 yaş arası	,676	,372	,070	-,0564	1,4087
		36-45 yaş arası	,433	,375	,249	-,3052	1,1724
		46-55 yaş arası	,428	,385	,267	-,3296	1,1868
Evlilik Yaşı	15-19 yaş arası	20-24 yaş arası	-,095	,106	,370	-,3048	,1137
		25-29 yaş arası	,089	,102	,384	-,1122	,2912
		30-34 yaş arası	,026	,196	,892	-,3590	,4124
		35 yaş ve üzeri	-,849	,385	,028*	-1,6067	-,0927
	20-24 yaş arası	15-19 yaş arası	,095	,106	,370	-,1137	,3048
		25-29 yaş arası	,185	,068	,008*	,0497	,3205
		30-34 yaş arası	,122	,180	,499	-,2333	,4779
		35 yaş ve üzeri	-,754	,377	,046*	-1,4962	-,0120
	25-29 yaş arası	15-19 yaş arası	-,089	,102	,384	-,2912	,1122
		20-24 yaş arası	-,185	,068	,008*	-,3205	-,0497
		30-34 yaş arası	-,062	,178	,725	-,4139	,2884
		35 yaş ve üzeri	-,939	,376	,013*	-1,6792	-,1992
	30-34 yaş arası	15-19 yaş arası	-,026	,196	,892	-,4124	,3590
		20-24 yaş arası	-,122	,180	,499	-,4779	,2333
		25-29 yaş arası	,062	,178	,725	-,2884	,4139
		35 yaş ve üzeri	-,876	,411	,034*	-1,6862	-,0666
	35 yaş ve üzeri	15-19 yaş arası	,849	,385	,028*	,0927	1,6067
		20-24 yaş arası	,754	,377	,046*	,0120	1,4962
		25-29 yaş arası	,939	,376	,013*	,1992	1,6792
		30-34 yaş arası	,876	,411	,034*	,0666	1,6862

*: $p \leq 0,05$ (%95 güven düzeyi) anlamlı farklılıklar

Tablo 6. Varyansları Eşit Olmayan Değişkenlerin Post-Hoc Analiz Sonuçları

						%95 Güven Güzeyi Aralığı	
Değişkenler	I	J	Ortalama Farklılık (I - J)	Std. Hata	Sig. (p)	Alt Sınır	Üst Sınır
Evlilik Süresi	0-5 yıl	6-10 yıl	-,284	,089	,015*	-,5315	-,0380
		11-15 yıl	-,281	,098	,042*	-,5571	-,0068
		16-20 yıl	-,218	,104	,242	-,5130	,0767
		21 yıl ve üzeri	-,279	,092	,026*	-,5362	-,0222
	6-10 yıl	0-5 yıl	,284	,089	,015*	,0380	,5315
		11-15 yıl	,002	,117	1,00	-,3219	,3276
		16-20 yıl	,066	,122	,982	-,2740	,4073
		21 yıl ve üzeri	,005	,111	1,000	-,3040	,3152
	11-15 yıl	0-5 yıl	,281	,098	,042*	,0068	,5571
		6-10 yıl	-,002	,117	1,00	-,3276	,3219
		16-20 yıl	,063	,129	,988	-,2968	,4243
		21 yıl ve üzeri	,002	,119	1,00	-,3291	,3346
	16-20 yıl	0-5 yıl	,218	,104	,242	-,0767	,5130
		6-10 yıl	-,066	,122	,982	-,4073	,2740
		11-15 yıl	-,063	,129	,988	-,4243	,2968
		21 yıl ve üzeri	-,061	,124	,988	-,4083	,2862
	21 yıl ve üzeri	0-5 yıl	,279	,092	,026*	,0222	,5362
		6-10 yıl	-,005	,111	1,00	-,3152	,3040
		11-15 yıl	-,002	,119	1,00	-,3346	,3291
		16-20 yıl	,061	,124	,988	-,2862	,4083
Çocuk Sayısı	Çocuk yok	1 Çocuk	-,371	,089	,000*	-,6178	-,1255
		2 Çocuk	-,347	,081	,000*	-,5719	-,1239
		3 Çocuk	-,277	,092	,026*	-,5325	-,0218
		4 ve üzeri çocuk	-,271	,141	,342	-,6975	,1542
	1 Çocuk	Çocuk yok	,371	,089	,000*	,1255	,6178
		2 Çocuk	,023	,086	,999	-,2146	,2621
		3 Çocuk	,094	,097	,867	-,1734	,3624
		4 ve üzeri çocuk	,100	,144	,956	-,3317	,5318
	2 Çocuk	Çocuk yok	,347	,081	,000*	,1239	,5719
		1 Çocuk	-,023	,086	,999	-,2621	,2146
		3 Çocuk	,070	,089	,933	-,1772	,3187
		4 ve üzeri çocuk	,076	,139	,981	-,3463	,4989
	3 Çocuk	Çocuk yok	,277	,092	,026*	,0218	,5325
		1 Çocuk	-,094	,097	,867	-,3624	,1734
		2 Çocuk	-,070	,089	,933	-,3187	,1772
		4 ve üzeri çocuk	,005	,146	1,00	-,4301	,4411
	4 ve üzeri çocuk	Çocuk yok	,271	,141	,342	-,1542	,6975
		1 Çocuk	-,100	,144	,956	-,5318	,3317
		2 Çocuk	-,076	,139	,981	-,4989	,3463
		3 Çocuk	-,005	,146	1,00	-,4411	,4301
Çocuk Bakımına Destek Durumu	Çocuk yok	Tek başına ben	-,579	,101	,000*	-,8604	-,2992
		Eşimle birlikte	-,250	,075	,009*	-,4584	-,0436
		Eşim tek başına	,050	,145	,996	-,5004	,6005
		Bakıcımız var	-,282	,095	,030*	-,5462	-,0180

	Tek başına ben	Çocuk yok	,579	,101	,000*	,2992	,8604
		Eşimle birlikte	,328	,094	,006*	,0684	,5892
		Eşim tek başına	,629	,155	,024*	,0859	1,1738
		Bakıcımız var	,297	,111	,061	-,0088	,6043
	Eşimle birlikte	Çocuk yok	,250	,075	,009*	,0436	,4584
		Tek başına ben	-,328	,094	,006*	-,5892	-,0684
		Eşim tek başına	,301	,139	,326	-,2591	,8612
		Bakıcımız var	-,031	,087	,997	-,2735	,2114
	Eşim tek başına	Çocuk yok	-,050	,145	,996	-,6005	,5004
		Tek başına ben	-,629	,155	,024*	-1,1738	-,0859
		Eşimle birlikte	-,301	,139	,326	-,8612	,2591
		Bakıcımız var	-,332	,151	,285	-,8768	,2126
	Bakıcımız var	Çocuk yok	,282	,095	,030*	,0180	,5462
		Tek başına ben	-,297	,111	,061	-,6043	,0088
		Eşimle birlikte	,031	,087	,997	-,2114	,2735
		Eşim tek başına	,332	,151	,285	-,2126	,8768
Ev İşlerine Destek Durumu	Tek başına ben	Eşimle birlikte	,345	,067	,000*	,1721	,5191
		Eşim tek başına	-,013	,390	1,00	-1,4351	1,4082
		Yardımcımız var	,065	,108	,932	-,2190	,3490
	Eşimle birlikte	Tek başına ben	-,345	,067	,000*	-,5191	-,1721
		Eşim tek başına	-,359	,389	,795	-1,7839	1,0657
		Yardımcımız var	-,280	,102	,037*	-,5489	-,0124
	Eşim tek başına	Tek başına ben	,013	,390	1,00	-1,4082	1,4351
		Eşimle birlikte	,359	,389	,795	-1,0657	1,7839
		Yardımcımız var	,078	,398	,997	-1,3320	1,4890
	Yardımcımız var	Tek başına ben	-,065	,108	,932	-,3490	,2190
		Eşimle birlikte	,280	,102	,037*	,0124	,5489
		Eşim tek başına	-,078	,398	,997	-1,4890	1,3320
Cinsel İlişki Sıklığı (Aylık)	En fazla 3	4-7 arası	,446	,091	,000*	,2070	,6858
		8-12 arası	,419	,100	,000*	,1593	,6796
		13 ve üzeri	,577	,137	,000*	,2168	,9390
	4-7 arası	En fazla 3	-,446	,091	,000*	-,6858	-,2070
		8-12 arası	-,026	,070	,981	-,2084	,1545
		13 ve üzeri	,131	,117	,679	-,1817	,4447
	8-12 arası	En fazla 3	-,419	,100	,000*	-,6796	-,1593
		4-7 arası	,026	,070	,981	-,1545	,2084
		13 ve üzeri	,158	,124	,581	-,1700	,4870
	13 ve üzeri	En fazla 3	-,577	,137	,000*	-,9390	-,2168
		4-7 arası	-,131	,117	,679	-,4447	,1817
		8-12 arası	-,158	,124	,581	-,4870	,1700

*: $p \leq 0,05$ (%95 güven düzeyi) anlamlı farklılıklar

Tablo 5’de ve Tablo 6’da evlilik hoşnutsuzluğu bakımından sosyo-demografik faktörlerin farklılık oluşturup oluşturmadığı sonucundan (Tablo 4) yola çıkarak bu farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğu (Post-Hoc testleriyle) araştırılmaktadır. Yapılan bu işlem basit bir anlatımla tüm alt grupların ikili şekilde T-testi yapılması gibidir. Ancak istatistiksel olarak çok daha farklı ve kesin sonuçlar elde edilmektedir. Tablolarda p (sig.) değerlerinin yanı sıra %95 güven düzeyinde alt ve üst sınır değerleri de verilmektedir. Bu değerler sig.(p)

değerlerinde eğer anlamlı bir farklılık tespit edilirse (yani $p < 0,05$ ise), kontrol edilen ikinci sonuçtur. Bu değer aralıklarının içerisinde (yani alt ve üst sınırın arasında) 0 (sıfır) değerinin olmaması gerekir. Eğer bu aralıkta sıfır yer alırsa, incelenen alt gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı öne sürülebilir.

Kadınları yaşı bakımından evlilik hoşnutsuzluğu düzeylerinde farklılıkları belirlemeye yönelik yapılan Post-Hoc testi sonuçlarına (Tablo 5) bakıldığında; beş farklı durum oluşmaktadır. İlk olarak 24 yaş altı kadınlar ile 36-45 yaş aralığındaki kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0,004$). Bu sonuca göre yaşı 24 ve altında olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, yaşı 36-45 arasında olan kadınlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,468$). İkinci olarak 24 yaş altı kadınlar ile 46-55 yaş aralığındaki kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0,010$). Bu sonuca göre yaşı 24 ve altında olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, yaşı 46-55 arasında olan kadınlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,473$). Üçüncü olarak 24 yaş altı kadınlar ile 56 yaş ve üzeri kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0,024$). Bu sonuca göre yaşı 24 ve altında olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, yaşı 56 yaş ve üzeri olan kadınlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,902$). Dördüncü olarak 25-35 yaş aralığındaki kadınlar ile 36-45 yaş aralığındaki kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0,001$). Bu sonuca göre yaşı 25-35 arasında olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, yaşı 36-45 arasında olan kadınlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,242$). Beşinci olarak 25-35 yaş aralığındaki kadınlar ile 46-55 yaş aralığındaki kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0,030$). Bu sonuca göre yaşı 25-35 arasında olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, yaşı 46-55 arasında olan kadınlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,247$). Bu beş farklı sonucun genelinde yaş arttıkça evlilik hoşnutsuzluğunun da arttığı görülmektedir. Tablo 4’de gösterilen kadınların yaşlarına göre evlilik hoşnutsuzlukları düzeylerinin ortalamalarına göre 24 yaş altı olanların evlilik hoşnutsuzlukları en alt seviyede ($Ort.=1,43\pm0,51$), 25-35 aralığındakilerin hoşnutsuzluk düzeyi ikinci sırada ($Ort.=1,65\pm,63$), 36-45 yaş aralığındakiler üçüncü sırada ($Ort.=1,89\pm0,68$), 46-55 yaş aralığındakiler dördüncü sırada ($Ort.=1,90\pm0,62$), son sırada ise 56 yaş ve üzeri olanlar bulunmaktadır ($Ort.=2,33\pm0,45$).

Evlilik yaşı bakımından evlilik hoşnutsuzluğu düzeylerinde farklılıkları belirlemeye yönelik yapılan Post-Hoc testi sonuçlarına (Tablo 5) bakıldığında beş farklı durum oluşmaktadır. İlk olarak 15-19 yaş arası evlenen kadınlar ile 35 yaş üzeri evlenen kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı farklılık vardır ($p=0,028$). Bu sonuca göre

15-19 yaş arası evlenen kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyinin 35 yaş üzeri evlenenlere göre daha düşük olduğu ($I-J=-0,849$) görülmektedir. İkinci olarak 20-24 yaş arasında evlenen kadınlar ile 25-29 yaş arasında evlenen kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,008$). Bu sonuca göre 20-24 yaş arasında evlenen kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyinin 25-29 yaş arasında evlenenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir ($I-J=0,185$). Üçüncü olarak 20-24 yaş arasında evlenen kadınlar ile 35 yaş üzeri evlenen kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı şekilde farklılık vardır ($p=0,046$). Bu sonuca göre 20-24 yaş arası evlenen kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyinin 35 yaş üzeri evlenenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir ($I-J=-0,754$). Dördüncü olarak 25-29 yaş arasında evlenen kadınlar ile 35 yaş üzeri evlenen kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı şekilde farklılık vardır ($p=0,013$). Bu sonuca göre 25-29 yaş arası evlenen kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyinin 35 yaş üzeri evlenenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir ($I-J=-0,939$). Beşinci olarak 30-34 yaş arasında evlenen kadınlar ile 35 yaş üzeri evlenen kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı şekilde farklılık vardır ($p=0,034$). Bu sonuca göre 30-34 yaş arası evlenen kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyinin 35 yaş üzeri evlenenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir ($I-J=-0,876$). Bu beş sonucun dört tanesinde 35 yaş ve üzeri evlenenlerin diğer yaş gruplarına göre evlilik hoşnutsuzluğu bakımından daha hoşnutsuz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Ort.=2,58±0,76). Evlilik yaşı bakımından evlilik hoşnutsuzluğu en düşük olan grup ise 25-29 yaş arasında evlenenler olmuştur (Ort.=1,64±0,63)

Evlilik süresi bakımından evlilik hoşnutsuzluğu düzeylerinde farklılıkları belirlemeye yönelik yapılan Post-Hoc testi sonucuna (Tablo 6) bakıldığında ise üç farklı durum oluşmaktadır. İlk olarak evlilik süresi 0-5 yıl arası olanlar ile 6-10 yıl arası olanlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,015$). Bu sonuca göre evlilik süresi 0-5 yıl arası olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri evlilik süresi 6-10 yıl olanlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,284$). İkinci olarak evlilik süresi 0-5 yıl olanlar ile 11-15 yıl olanlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,042$). Bu sonuca göre evlilik süresi 0-5 yıl arası olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri evlilik süresi 11-15 yıl olanlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,281$). Üçüncü olarak evlilik süresi 0-5 yıl olanlar ile 21 yıl üzeri olanlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,026$). Bu sonuca göre evlilik süresi 0-5 yıl arası olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri evlilik süresi 21 yıl üzeri olanlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,279$). Dolayısıyla 0-5 yıl evlilik süresi dışındaki diğer evlilik süresi gruplarının kendi aralarında

anlamli birer farklılık yoktur. Evlilik süresi grupları itibariyle evlilik hoşnutsuzluğu ölçeğinin ortalama değeri farklılık göstermekle birlikte, bu farklılıklar anlamlı değildir.

Çocuk sayısı bakımından evlilik hoşnutsuzluğu düzeylerinde farklılıkları belirlemeye yönelik yapılan Post-Hoc testi sonucuna (Tablo 6) göre üç farklı durum oluşmuştur. İlk olarak; çocuk sahibi olmayan grup ile bir çocuklu grup arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p=0,000$). Bu sonuca göre çocuk sahibi olmayanların evlilik hoşnutsuzlukları bir çocuğu olanlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,371$). İkinci olarak; çocuk sahibi olmayanlar ile iki çocuklu olanlar arasında da anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p=0,000$). Bu sonuca göre çocuk sahibi olmayanların evlilik hoşnutsuzlukları iki çocuğu olanlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,347$). Üçüncü olarak ise çocuk sahibi olmayanlar ile üç çocuğu olanlar arasında evlilik hoşnutsuzlukları bakımından anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p=0,026$). Bu sonuca göre çocuk sahibi olmayanların evlilik hoşnutsuzlukları üç çocuğu olanlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,277$). Çocuk varlığına ilişkin olarak yapılan t-testi sonucunda da aynı şekilde çocuğu olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmekteydi ($p=0,000$). Dolayısıyla ANOVA ve Post-Hoc testlerinde çocuk sayısının evlilik hoşnutsuzluğu düzeyi bakımından önemli olmadığı sadece çocuğun varlığının etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Tablo 4’de verilen t-testi ve bu post-hoc testi sonuçlarına göre çocuk sahibi kadınların evlilik hoşnutsuzlukları ($Ort.=1,80\pm0,65$), çocuğu olmayanlara ($Ort.=1,46\pm0,59$) göre daha yüksektir.

Çocuk bakımı konusunda kadının almış olduğu desteğe göre evlilik hoşnutsuzluğu düzeylerindeki farklılıkların incelenmesi amacıyla yapılan Post-Hoc sonucuna (Tablo 6) göre beş farklı durum oluşmaktadır. İlk olarak çocuğu olmayan kadınlar ile çocuğuna tek başına bakan kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p=0,000$). Buna göre çocuğu olmayan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu çocuğuna tek başına bakan kadınlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,579$). Yani çocuğuna tek başına bakanlar, çocuğu olmayanlara göre evliliklerinden daha fazla hoşnutsuzdur. İkinci olarak çocuğu olmayan kadınlar ile çocuğuna eşiyile birlikte bakan kadınlar arasında da evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı farklılık vardır ($p=0,009$). Bu sonuca göre çocuğu olmayan kadınların evlilik hoşnutsuzlukları çocuğuna eşiyile birlikte bakan kadınlara göre daha düşüktür ($I-J=-0,250$). Üçüncü olarak çocuğu olmayan kadınlar ile çocuğunun bakıcısı olan kadınlar arasında da evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı farklılık vardır ($p=0,030$). Bu sonuca göre çocuğu olmayanların evlilik hoşnutsuzluğu, çocuğunun bakıcısı olan kadınları göre daha düşüktür ($I-J=-0,282$). Bu üç sonucun tümünde çocuğu olmayanların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri ($Ort.= 1,47 \pm 0,59$) hem çocuğuna tek başına bakan kadınlardan ($Ort.=2,05 \pm 0,71$) hem çocuğuna eşiyile birlikte bakan kadınlardan ($Ort.=1,72 \pm 0,60$) hem de

çocuğunun bakıcısı olan kadınlardan (Ort.=1,76 ± 0,66) daha düşüktür. Yani çocuğu olmayanlar, çocuğu olan ve çocuk bakımında destek alan veya almayan diğer gruplara göre evliliklerinden daha hoşnuttur. Dördüncü olarak çocuğuna tek başına bakan kadınlar ile çocuğuna eşiyle birlikte bakan kadınlar arası evlilik hoşnutsuzlukları bakımından anlamlı farklılık vardır (p=0,006). Bu sonuca göre çocuğuna tek başına bakan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu, çocuğuna eşiyle birlikte bakanlara göre daha yüksektir (I-J=0,328). Beşinci olarak çocuğuna tek başına bakan kadınları ile çocuğuna eşlerinin tek başına baktığı kadınlar arasında da evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık vardır (p= 0,024). Bu sonuca göre çocuğuna tek başına bakan kadınların evlilik hoşnutsuzlukları, çocuğuna eşlerinin tek başına baktığı kadınlara göre daha yüksektir (I-J=0,629).

Ev işlerine destek durumuna göre evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri arasındaki farklılığın belirlenmesine yönelik olarak yapılan Post-Hoc test sonucuna göre (Tablo 6) iki farklı durum oluşmaktadır. İlk olarak ev işlerini tek başına yapan kadınlar ile ev işlerini eşiyle birlikte yapanlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p=0,000). Bu sonuca göre ev işlerini tek başına yapan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu, eşiyle birlikte ev işleri yapan kadınlara göre daha yüksektir (I-J=0,345). İkinci olarak ev işlerini eşiyle birlikte yapan kadınlar ile ev işlerini yapması için yardımcısı olan kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri bakımından anlamlı farklılık bulunmaktadır (p=0,037). Bu sonuca göre ev işlerini eşini eşiyle birlikte yapan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyi ev işleri konusunda yardımcısı olan kadınlara göre daha düşüktür (I-J=-0,280). Her iki sonuca göre kadınların ev işlerini eşleriyle birlikte yaptığı durumlarda (Ort.=1,56±0,58) evlilik hoşnutsuzlukları, hem kadınların tek başına yaptığı duruma (Ort.=1,91±0,66) hem de yardımcıların olduğu duruma (Ort.=1,85±0,69) göre düşüktür, yani evliliklerinden daha hoşnutturlar.

Son olarak eşlerin cinsel ilişki sıklıklarına (aylık) göre kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri arasındaki farklılığın belirlenmesine yönelik olarak yapılan Post-Hoc test sonucuna göre (Tablo 6) üç farklı durum oluşmaktadır. İlk olarak aylık cinsel ilişki sıklığı en fazla üç olan kadınlar ile aylık cinsel ilişki sayısı 4-7 arasında olan kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p=0,000). Bu sonuca göre aylık cinsel ilişki sayısı en fazla üç olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, aylık cinsel ilişki sayısı 4-7 arasında olan kadınlara göre daha yüksektir (I-J=0,446). İkinci olarak aylık cinsel ilişki sayısı en fazla üç olan kadınlar ile cinsel ilişki sayısı 8-12 arasında olanlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p=0,000). Bu sonuca göre aylık cinsel ilişki sayısı en fazla üç olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, aylık

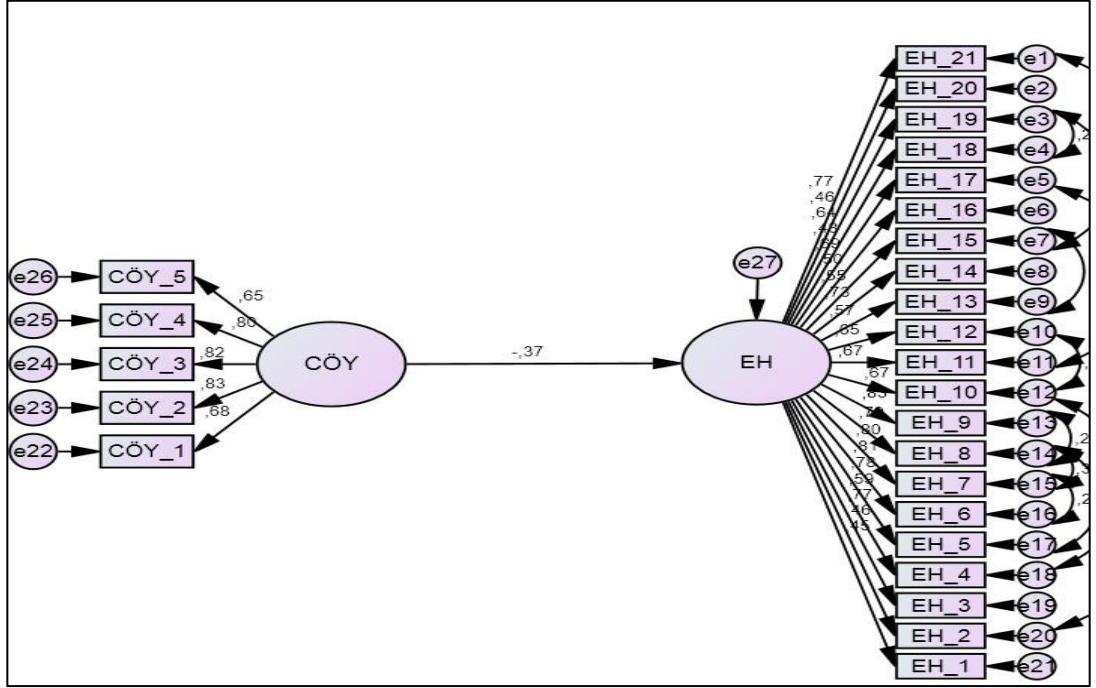
cinsel ilişki sayısı 8-12 arasında olan kadınlara göre daha yüksektir ($I-J=0,419$). Üçüncü olarak aylık cinsel ilişki sayısı en fazla üç olan kadınlar ile cinsel ilişki sayısı 13 ve üzeri olanlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0,000$). Bu sonuca göre aylık cinsel ilişki sayısı en fazla üç olan kadınların evlilik hoşnutsuzluğu düzeyleri, aylık cinsel ilişki sayısı 13 ve üzeri olan kadınlara göre daha yüksektir ($I-J=0,577$). Bu üç sonucun tümünde aylık cinsel ilişki sayısı üç veya daha az olan kadınların, cinsel ilişki sayısı daha fazla olan kadınlara göre evliliklerinden daha hoşnutsuz olduğu görülmektedir.

4.3. Cinsel Öz-yeterlik Algısının Evlilik Hoşnutsuzluğu Üzerine Etkisi

Bu tez çalışmasının temel hipotezi (H1) olan cinsel öz-yeterlik algısının evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkisinin araştırılması, yukarıda yöntem kısmında da belirtildiği üzere regresyon analizi yapılarak test edilmektedir. H1 hipotezinin test edilebilmesinde basit doğrusal regresyon analizinin yapılması yeterli olmaktadır. Ancak çalışmanın bir sonraki aşamasından sosyo-demografik faktörlerin CÖY-EH ilişkisine etkisi araştırılacağı ve bu ılımlaştırıcı etki analizinin AMOS programı ile yapılacak olmasından dolayı, H1 hipotezinin regresyon analizi sonrasında yol analizi (AMOS) ile de test edilmektedir. Böylelikle test edilecek modellerin anlamlılığı uyum iyiliği kriterlerine göre değerlendirilmektedir. Regresyon analizinden elde edilen sonuçlara göre cinsel öz-yeterlik evlilik hoşnutsuzluğunu $p=0,000$ anlamlılık düzeyinde etkilemektedir. Regresyon analizi sonucunda elde edilen bir diğer önemli sonuç β olarak ifade edilen ilişki/etki katsayısı değeridir. Buna göre cinsel öz-yeterlik algısındaki bir birimlik değişim, evlilik hoşnutsuzluğunda zıt yönde 0,32 birimlik bir değişmeye neden olmaktadır. Korelasyon analizlerinde iki değişken arasında negatif yönlü ilişkiye benzer olarak, negatif yönlü bir etkinin varlığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre H1 hipotezi doğrulanabilmektedir.

CÖY'ün EH üzerindeki etkisini incelemek amacıyla AMOS ile yapılan yol analizi ölçüm modeli Şekil 3'de gösterilmektedir. Regresyon analizine göre yol analizi de mantıksal süreçleri itibariyle aynı gözükmeyle birlikte sonuçları itibariyle farklılıklar içermektedir. Yapılan yol analizine ilişkin olarak ölçüm modelinin uyum iyiliği değerleri Tablo 7'de gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre CÖY'ün EH üzerindeki etkisinin araştırıldığı yol analizi modeli istatistiksel olarak kabul edilebilir ölçüm standartlarına sahiptir. Dolayısıyla bu ölçümün vereceği sonuçların doğru olduğu ifade edilmektedir. Yapısal modelin standardize edilmiş kestirim sonuçlarına göre cinsel öz-yeterlik algısındaki 1 birimlik değişim evlilik hoşnutsuzluğu üzerinde zıt yönde 0,37 birimlik bir değişmeye yol açmaktadır (Şekil 3). Bu sonuç da regresyon sonucu gibi $p\leq 0,001$ anlamlılık seviyesinde bir etkinin olduğunu

göstermektedir. Sonuç olarak H1: “Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etkisi vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

Şekil 3. AMOS Yol Analizi Modeli Ölçüm Modeli

Tablo 7. H1 Hipotezi Ölçüm Modeli Uyum İndeksi Sonuçları

Model Uyum Kriterleri	Referans Değerleri		Ölçüm Modeli	Uyum
	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum		
CMIN/DF (X2/df)	0,00 < --- ≤ 3,00	3,00 < --- ≤ 5,00	2,234	İyi Uyum
RMR	0,00 < --- ≤ 0,05	0,05 < --- ≤ 0,08	0,040	İyi Uyum
GFI	0,90 ≤ --- ≤ 1,00	0,85 ≤ --- < 0,90	0,893	K. E. Uyum
AGFI	0,90 ≤ --- ≤ 1,00	0,85 ≤ --- < 0,90	0,870	K. E. Uyum
NFI	0,95 ≤ --- ≤ 1,00	0,90 ≤ --- < 0,95	0,901	K. E. Uyum
IFI	0,95 ≤ --- ≤ 1,00	0,90 ≤ --- < 0,95	0,943	K. E. Uyum
NNFI (TLI)	0,95 ≤ --- ≤ 1,00	0,90 ≤ --- < 0,95	0,935	K. E. Uyum
CFI	0,95 ≤ --- ≤ 1,00	0,90 ≤ --- < 0,95	0,942	K. E. Uyum
RMSEA	0,00 < --- ≤ 0,05	0,05 < --- ≤ 0,08	0,054	K. E. Uyum
AIC	Ölçüm Modeli < Doymuş Model < Bağımsız Model		702 < 769 < 6531	Uyumlu
BIC			1029 < 2128 < 6636	Uyumlu
CAIC			1093 < 2479 < 6662	Uyumlu

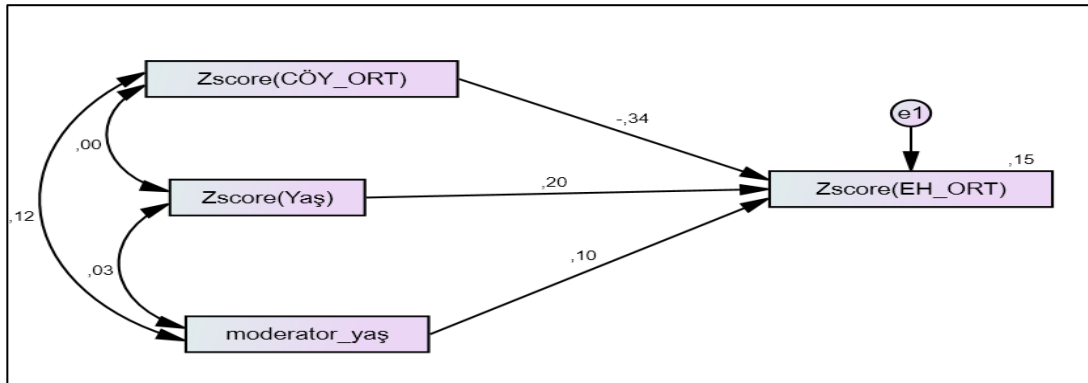
4.4. Demografik Değişkenlerin Düzenleyici (Ilımlastırıcı, Moderatör) Etkileri

Ilımlastırıcı etki analizi bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişkiye (yola) etki etmektedir. Araştırmanın modelinde (Şekil 2) de gösterildiği üzere sosyo-demografik özelliklerin yukarıda analiz edilen yol analizinde ilişki üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Araştırmanın yöntem kısmında da ifade edildiği üzere bu etki analizi ölçüm modelinde (çoklu regresyon analizi) bağımlı değişken, bağımsız değişken ve moderatör değişkenin standardize

edilmiş halleri üzerinden analiz yapılmalıdır. Ayrıca bağımsız değişkenin ve moderatör değişkenin standardize değerlerinin çarpımı sonrasında elde edilen etkileşim modelinin de analize dâhil edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla her bir analizde bir bağımlı değişken üzerinde üç farklı değişkenin etkisi analiz edilmektedir. Bu farklı bağımsız değişkenler arasında ise AMOS ile kovaryans ilişkileri kurulması gerekmektedir.

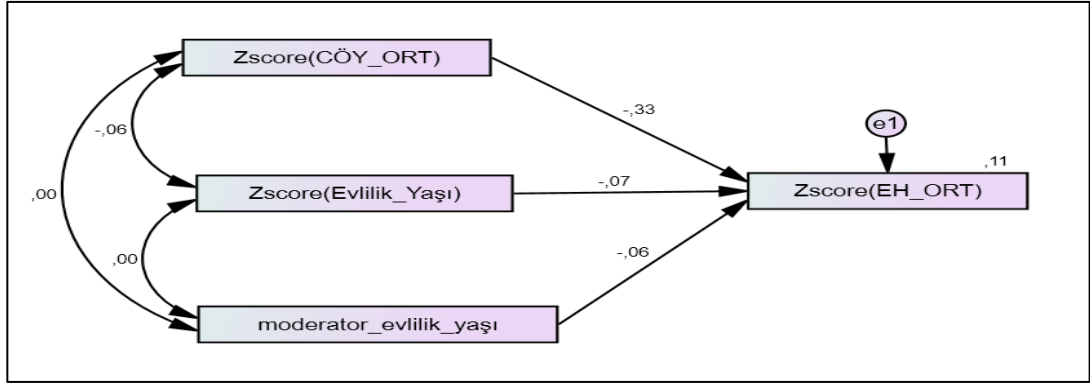
Bu işlem araştırmanın modelinde ifade edilen 12 sosyo-demografik özellik için tekrarlanarak yapılması gerekmektedir. İlk olarak $H1_1$ “Kadınların cinsel öz-yeterlik algılarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki negatif yönlü anlamlı bir etkisinde yaş değişkeninin ılımlaştırıcı bir etkisi vardır.” Hipotezinin test edilebilmesi amacıyla ölçüm modeli oluşturulmuş ve tüm veri seti modele uygun olarak standardize edilerek moderatör değişken (etkileşim faktörü) elde edilmiştir. Şekil 4’de yaş faktörünün ılımlaştırıcı etkisine yönelik ölçüm modeli ve standardize kestirim değerleri yer almaktadır.

Yaş faktörünün ılımlaştırıcı etkisine yönelik modelin standardize kestirim değerleri, modelin anlamlılık düzeyi ve modelde önerilerin etkilerin anlamlılık seviyeleri Tablo 8’de gösterilmektedir. Bu tabloda diğer sosyo-demografik faktörlerin ılımlaştırıcı etkilerinin ölçüm modellerinin kestirim sonuçları da yer almaktadır. Bu sonuçlar tablosunda etkileşim faktörünün bağımlı değişken (EH) üzerinde anlamlı etkisinin olması durumunda ılımlaştırıcı etkinin varlığından söz edilmektedir ($p=0,034$). Bu tablodaki sonuçlara göre yaş faktörü ılımlaştırıcı bir etkiye sahiptir.

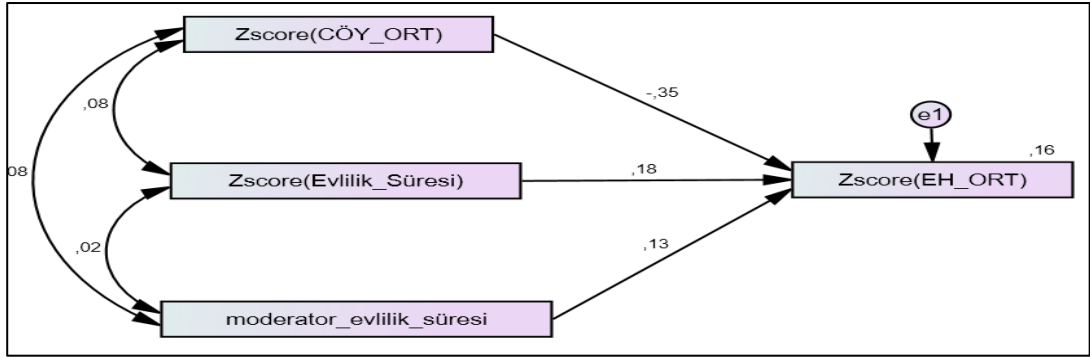
Şekil 4. Yaşın ılımlaştırıcı etkisinin ölçüm modeli

İkinci olarak evlilik yaşının ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 5’de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ($p=0,156$). Dolayısıyla bu hipotez reddedilmiştir.

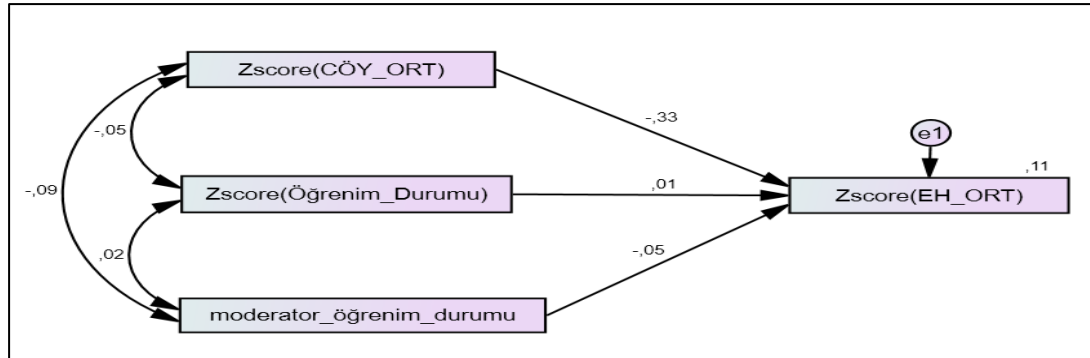
Şekil 5. Evlilik Yaşının İlmılaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Üçüncü olarak evlilik süresinin ılmılaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 6'de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8'de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılmılaştırıcı etkinin olduğu görülmüştür ($p=0,003$). Dolayısıyla bu hipotez kabul edilmiştir.

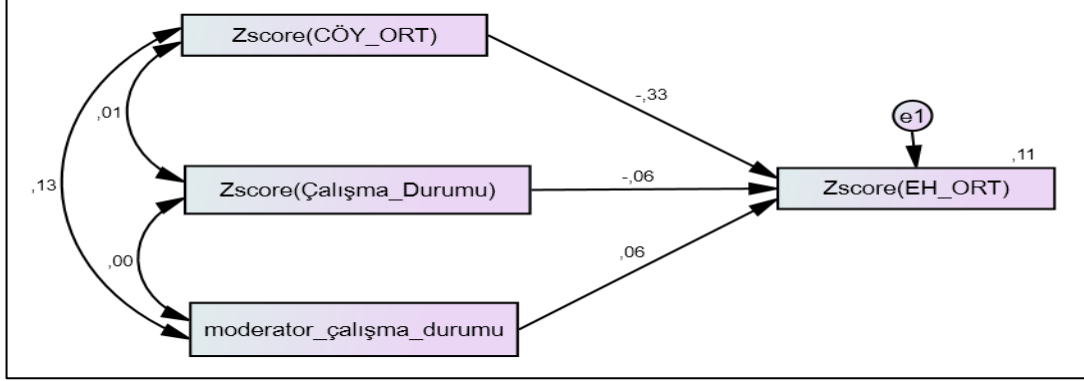
Şekil 6. Evlilik Süresinin İlmılaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Dördüncü olarak öğrenim durumunun ılmılaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 7'de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8'de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılmılaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ($p=0,262$). Dolayısıyla bu hipotez reddedilmiştir.

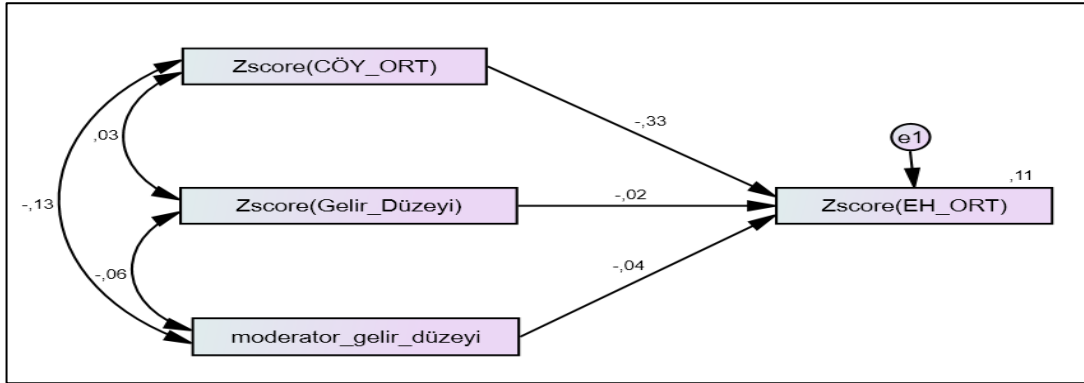
Şekil 7. Öğrenim Durumunun İlmılaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Beşinci olarak çalışma durumunun ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 8’da bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ($p=0,169$). Dolayısıyla bu hipotez reddedilmiştir.

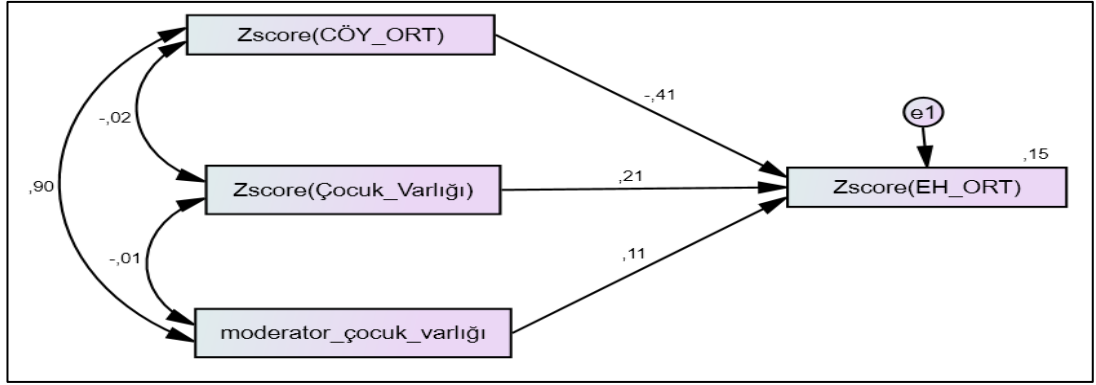
Şekil 8. Çalışma Durumunun İlımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Altıncı olarak gelir düzeyinin ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 9’da bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ($p=0,368$). Dolayısıyla bu hipotez reddedilmiştir.

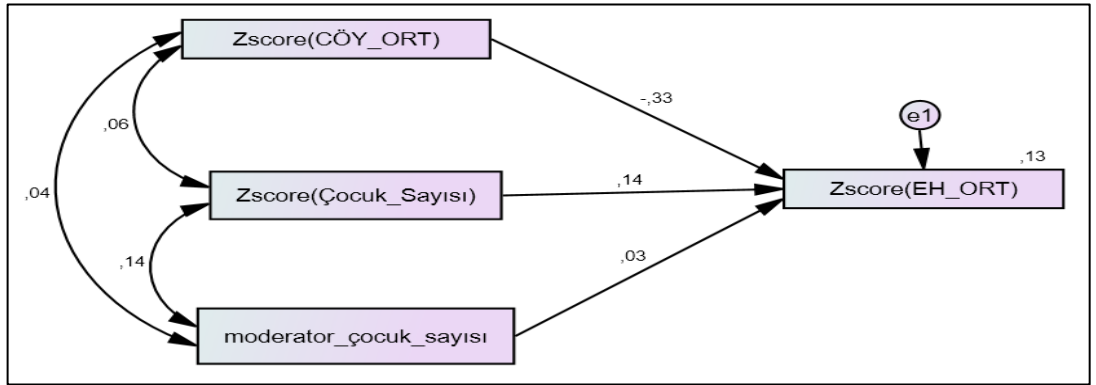
Şekil 9. Gelir Düzeyinin İlımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Yedinci olarak çocuk varlığının ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 10’de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ($p=0,292$). Dolayısıyla bu hipotez reddedilmiştir.

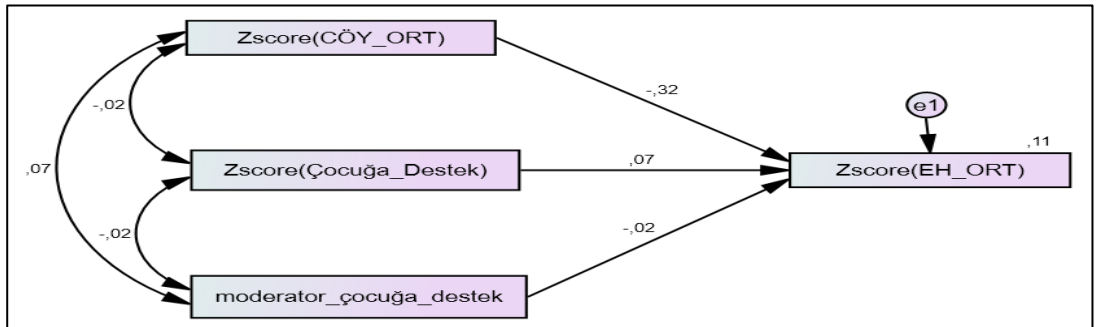
Şekil 10. Çocuk Varlığının İlımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Sekizinci olarak çocuk sayısının ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 11’de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ($p=0,504$). Dolayısıyla bu hipotez reddedilmiştir.

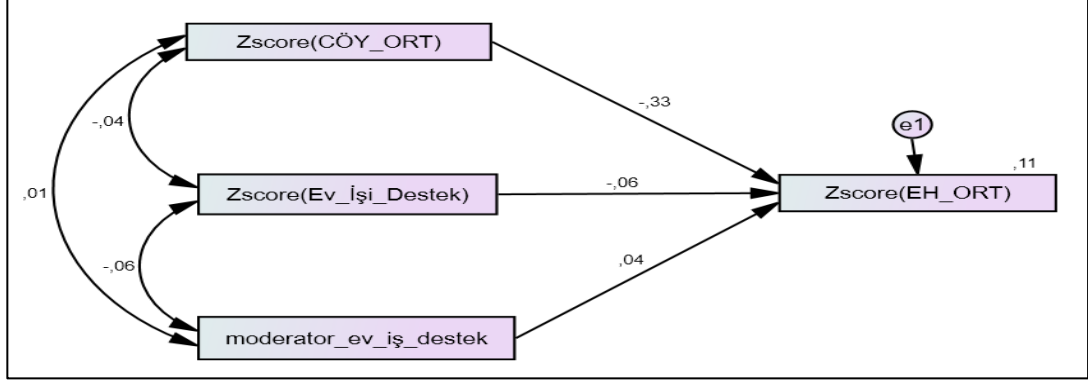
Şekil 11. Çocuk Sayısının İlımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Dokuzuncu olarak çocuk bakımında destek alma durumunun ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 12’de bu etkinin ölçüm modeli ve Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüş ve hipotez reddedilmiştir ($p=0,600$).

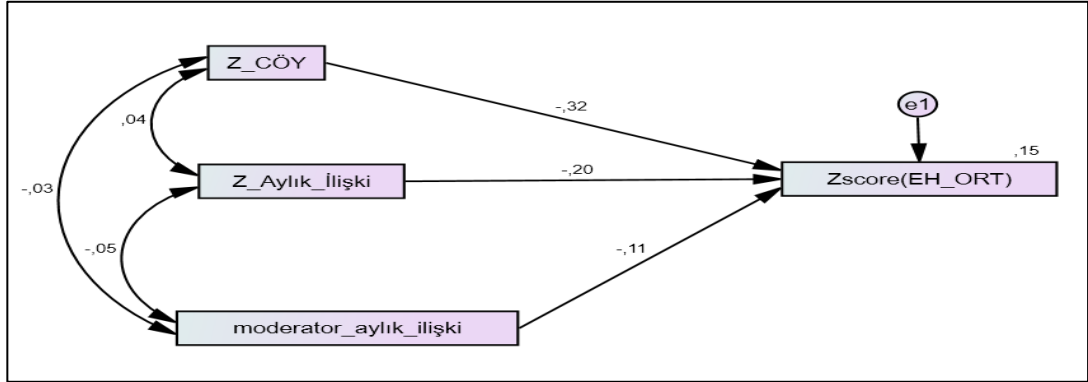
Şekil 12. Çocuk Bakımına Desteğin İlımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Onuncu olarak ev işlerinde destek durumunun ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 13’de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ve bu hipotez reddedilmiştir ($p=0,408$).

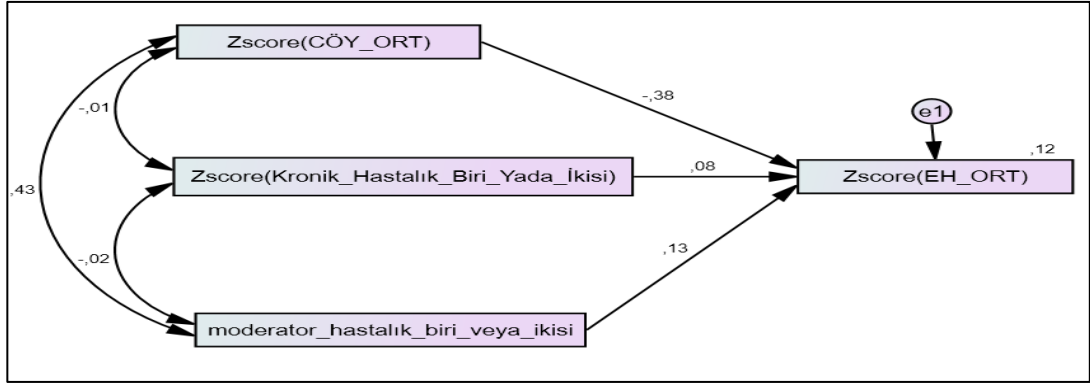
Şekil 13. Ev İşlerine Desteğin İlımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

On birinci olarak cinsel ilişki sıklığı durumunun ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 14’de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olmadığı görülmüştür ve bu hipotez reddedilmiştir ($p=0,10$).

Şekil 14. Cinsel İlişki Sıklığının İlımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

On ikinci olarak kronik hastalık durumunun ılımlaştırıcı etkisi analiz edilmiştir. Şekil 15’de bu etkinin ölçüm modeli verilmektedir. Ayrıca Tablo 8’de kestirim değerleri yer almaktadır. Şekilde gösterilen standardize değerler ve tablodaki kestirim sonuçlarına göre anlamlı bir ılımlaştırıcı etkinin olduğu görülmüştür ve bu hipotez kabul edilmiştir ($p=0,009$).

Şekil 15. Kronik Hastalığın Ilımlaştırıcı Etkisinin Ölçüm Modeli

Tablo 8. Ilımlaştırıcı Etki Analizi Ölçüm Modellerinin Kestirim Sonuçları

Hipotez	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	İlişki Katsayısı (β)	Hata Değeri (S.E.)	T Değeri (CR)	P Değeri	Hipotez Durumu
H1 ₁	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,336	,045	-7,503	***	KABUL
		Yaş	,199	,044	4,487	***	
		Etkileşim-Yaş	,095	,042	2,125	,034**	
H1 ₂	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,327	,046	-7,182	***	RET
		Evlilik Yaşı	-,070	,046	-1,534	,125	
		Etkileşim-Evlilik Yaşı	-,064	,041	-1,418	,156	
H1 ₃	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,349	,045	-7,810	***	KABUL
		Evlilik Süresi	,183	,045	4,112	***	
		Etkileşim-Evlilik Süresi	,133	0,43	2,989	,003**	
H1 ₄	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,327	,046	-7,135	***	RET
		Öğrenim Durumu	,010	,046	,226	,821	
		Etkileşim-Öğrenim D.	-,051	,044	-1,121	,262	
H1 ₅	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,331	,046	-7,214	***	RET
		Çalışma Durumu	-,058	,046	-1,271	,204	
		Etkileşim-Çalışma D.	,063	,044	1,375	,169	
H1 ₆	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,328	,046	-7,123	***	RET
		Gelir Düzeyi	-,025	,046	-,536	,592	
		Etkileşim-Gelir Düzeyi	-,042	,044	-,901	,368	
H1 ₇	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,413	,100	-4,125	***	RET
		Çocuk Varlığı	,209	,045	4,700	***	
		Etkileşim-Çocuk Varlığı	,106	,112	1,054	,292	
H1 ₈	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,333	,045	-7,362	***	RET
		Çocuk Sayısı	,144	,045	3,166	0,002	
		Etkileşim-Çocuk Sayısı	,030	,050	,668	,504	
H1 ₉	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,321	,046	-7,020	***	RET
		Çocuk Bakım Destek	,069	,046	1,515	,130	
		Etkileşim-Çocuk Bakım	-,024	,045	-,524	,600	
H1 ₁₀	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,326	,046	-7,157	***	RET
		Ev İşi Destek	-,064	,046	-1,412	,158	
		Etkileşim-Ev İşi Destek	,038	,045	,827	,408	
H1 ₁₁	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,319	,044	-7,173	***	RET
		Cinsel İlişki Sıklığı	-,197	,044	-4,435	***	
		Etkileşim-Cinsel İlişki	-,114	,043	-2,569	0,10	
H1 ₁₂	Evlilik Hoşnutsuzluğu	CÖY	-,379	,050	-7,562	***	KABUL
		Kronik Hastalık	,077	,045	1,709	,087	
		Etkileşim-Kronik H.	,131	,115	2,617	,009	

***p<0.01; **p<0.05

Ilımlaştırıcı etkisi olduğu görülen sosyo-demografik değişkenlerin alt grupları itibarıyla regresyon analizleri yeniden ve bu alt gruplara ayrılarak yapılmıştır. Bu analiz sonuçları Tablo 9’da gösterilmektedir.

Cinsel öz-yeterliğin evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etki ettiği sonucuna ulaşılan üç değişken için, alt grupları itibarıyla yeniden regresyon analizi yapılmıştır. Bu sonuçlar aslında bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkinin sınırlarını daha net biçimde çizmektedir. Böylelikle kuramsal katkısı daha fazla olmaktadır. H1 hipoteziyle önerilen nedensel ilişki aslında Tablo 9’da belirtilen gruplar arasında daha net biçimde görülmektedir.

Yaş faktörü altında; 25-35 aralığındaki kadınlarda CÖY’ün EH üzerinde etkisi vardır ($p=0,000$). Aynı şekilde 36-45 yaş arasındaki kadınlarda CÖY’ün EH üzerinde etkisi vardır ($p=0,006$). Ancak 24 yaş altı kadınlarda ($p=0,461$), 46-55 yaş arasındaki kadınlarda ($p=0,478$) ve 56 yaş üzeri kadınlarda ($p=0,483$) CÖY’ün EH üzerinde etkili olmadığı görülmektedir.

Evlilik süresi faktörü altında ise 0-5 yıl arasında evli olanlarda ($p=0,000$), 6-10 yıl arasında evli olanlarda ($p=0,003$), 11-15 yıl arasında evli olanlarda ($p=0,037$) ve 16-20 yıl evli olanlarda ($p=0,016$) CÖY’ün EH üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Ancak 21 yıl üzeri evliliği olan kadınlarda CÖY’ün EH üzerinde etkisi görülmemektedir ($p=0,774$).

Kronik hastalık faktörü altında ise eşlerde en az birinin kronik hastalığının olması durumunda CÖY’ün EH üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir ($p=0,534$). Eşlerin her ikisinin de kronik hastalığı yok ise CÖY’ün EH üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir ($p=0,000$).

Tablo 9. Ilımlaştırıcı Değişkenlere Göre Regresyon Analizi

Faktörler	Değişkenler	R ²	Düzeltilmiş R ²	F değeri	Std. Hata	β	T değeri	Sig. (p)
Yaş	24 yaş ve altı	,032	-,025	,569	,178	-,180	-,754	,461
	25-35 yaş arası	,170	,167	54,156	,052	-,412	-7,359	,000**
	36-45 yaş arası	,072	,063	7,967	,085	-,268	-2,823	,006**
	46-55 yaş arası	,015	-,014	,515	,125	-,122	-,717	,478
	56 yaş üzeri	,527	,054	1,113	,417	,726	1,055	,483
Evlilik Süresi	0-5 yıl arası	,242	,238	59,722	,056	-,492	-7,728	,000**
	6-10 yıl arası	,102	,091	9,306	,105	-,319	-3,051	,003**
	11-15 yıl arası	,069	,054	4,543	,117	-,263	-2,131	,037*
	16-20 yıl arası	,139	,117	6,301	,126	-,373	-2,510	,016*
	21 yıl ve üzeri	,002	-,018	,083	,103	-,040	-,288	,774
Kronik Hastalık	Yok	,154	,151	62,804	,043	-,392	-7,925	,000**
	Var	,005	,005	,391	,113	-,070	-,625	,534

** $p<0.01$; * $p<0.05$

5. TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında aile hekimliği birimlerinin toplum sağlığı ve düzeni için oldukça önemli görevleri olan evlilik olgusu üzerinde durulmaktadır. Bilindiği üzere T.C. Sağlık Bakanlığı aile hekimliklerinin evlilik öncesi sağlık raporlarının düzenlenmesi ve danışmanlık yapılmasıyla ilgili olarak çeşitli görevler tanımlamıştır. Sağlıklı ve huzurlu bir toplum oluşturabilmenin yolu sağlıklı ve huzurlu bir aile yapısından başlamaktadır. Bundan dolayı ailenin oluşumunu başlatan evlilik olgusundan bireylerin memnun olması, dolaylı olarak toplumsal mutluluğun ve huzurun sağlanabilmesine imkân vermektedir. Evliliklerinden memnun olmayan çiftler kendilerine çeşitli zararları olduğu gibi çocuklarına, ailelerine ve yakınlarından başlayarak tüm topluma yayılan bir hoşnutsuzluk oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir bütün olarak toplumun, özelde ise aile içi bireylerin psikolojik iyi oluşları ve buna bağlı olarak fiziki iyi oluşları aile içerisindeki sorunların çözülebilmesine ve bu sorunlara bağlı olarak kalıcı hoşnutsuzlukların oluşmamasına bağlıdır.

Evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinde sağlık taramasına ilişkin bilgilendirmelerin yanı sıra bireylerin ruh sağlıklarına ilişkin olarak değerlendirmeler ve bilgilendirmeler de yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda bireylerin evlilik olgusuna olan bakış açıları, beklentileri ve evlilikte çıkabilecek sorunlarla başa çıkabilme yeterliliklerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla evliliğin başlangıcından itibaren, çocukların gelişimleri ve çiftlerin ilerleyen dönemlerdeki iyi oluşları açısından evlilik olgusunun üzerinde daha dikkatli biçimde durulması ve bunu olumsuz etkileyen unsurların belirlenmesi gerekir.

Bu tez çalışması kapsamında evlilik hoşnutsuzluğu olgusu üzerinde hem kavramsal boyutlarıyla ve tartışmalarıyla hem de uygulamalı çalışmaların sonuçlarıyla değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca bu kavramsal ve teorik tartışmalardan yola çıkılarak ortaya atılan temel iddialar test edilmiştir. Böylelikle evlilik hoşnutsuzluğuna neden olan faktörler ya da durumlar tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında evlilik hoşnutsuzluğu olgusu üzerinde cinsel öz-yeterlik algısının etkisi araştırılan temel ilişki olmuştur. Literatürde evlilik hoşnutsuzluğu ve cinsel farkındalık, cinsel cesaret, cinsel özgüven gibi konularla arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çok çeşitli çalışmalar yer almaktadır (11, 55, 110, 111, 115, 119, 142). Ancak Çelik (2013) tarafından yapılan bir çalışmada cinsel öz-yeterlik olgusunun evlilik hoşnutsuzluğuyla arasındaki ilişki incelenmesine rağmen bu çalışmaların ölçek geliştirme-uyarlama gibi amaçları olmasından dolayı her iki olguyu da birer istatistik değişkeni olarak ele almanın ötesine geçmemiştir (11). Üstelik iki değişkeni sadece ölçek uyumu için incelemektedirler ve nedensel ilişkilere bakılmamaktadır. Dolayısıyla cinsel öz-yeterlik

algısının evlilik hoşnutsuzluğunu nasıl ve ne yönde etkilediğine yönelik daha öncesinde herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Üstelik bu tez çalışmasında sadece iki değişken arasındaki ilişki incelenmemiş olup nedensel ilişkiye etki edebileceği farklılık analizleri neticesindeki sonuçlara bağlı olarak düşünülen sosyo-demografik faktörlerin etkileri de araştırılmıştır. Dolayısıyla bu tez çalışması kapsamında üç temel araştırma yer almaktadır. Bunlardan ilki evlilik hoşnutsuzluğu olgusunun sosyo-demografik faktörler açısından farklılık oluşturup oluşturmadığının araştırılmasıdır. Toplamda 14 farklı değişken açısından farklılık analizleri yapılmıştır. İkinci olarak cinsel öz-yeterliğin evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkisi incelenmektedir. Üçüncü olarak ise CÖY'ün EH üzerindeki etkisine demografik faktörlerin ılımlaştırıcı etkisi incelenmektedir. ılımlaştırıcı etki analizleri ile değişkenler arasındaki ilişkinin daha güçlü bir şekilde tanımlanmasını sağlamaktadır.

İlk olarak yaş faktörüne göre evlilik hoşnutsuzluğu olgusunda farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bireylerin yaşlarının evlilik hoşnutsuzlukları seviyeleri açısından önemli bir değişken olduğu ve farklı yaş gruplarına göre evlilik hoşnutsuzluğu düzeylerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Literatürde Kavak (2018), Kumcağız ve Ertuğ (2016) ve Aylıkçı (2018) tarafında yapılan çalışmalarda evlilik hoşnutsuzluğu ve yaş değişkeni arasında ilişki olduğu kabul edilmektedir (2, 9, 146). Aynı şekilde Güleç (2014) ve Kumcağız ve Ertuğ (2016) tarafından yapılan çalışmalarda yaş faktörüne göre evlilik hoşnutsuzluğunun anlamlı biçimde farklılaştığı kabul edilmektedir (9, 147). Ergin (2008) tarafından yapılan evlilik doyumuyla ilgili yapılan bir başka çalışmada ise yaş ile evlilik doyumunun olumlu yönde bir ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (148). Bizim tez çalışmamız kapsamında yapılan analizde de yaşın evlilik hoşnutsuzluğu için anlamlı bir farklılığa sebep olan önemli bir değişken olduğu görülmüş (Tablo 4) ve bu önemin farklı yaş grupları açısından farklılıklar oluşturduğu incelenmiştir (Tablo 5). Çalışmamızın sonuçlarına göre 24 yaş altındaki bireylerin evliliklerinden diğer yaş gruplarına göre daha hoşnut olduğu görülmüştür. Üstelik yaş ilerledikçe evlilikten hoşnutsuzluğun giderek arttığı görülmüştür. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar literatür ile uyumludur.

Ayrıca bireylerin kaç yaşında evlenmiş olduklarına bağlı olarak evlilik hoşnutsuzluklarında farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bu şekilde yapılmış bir çalışmaya literatürde rastlanılmamıştır. Bu değişkenin önemli olarak kabul edilmesindeki amaç, bireylerin evliliğe olan bakış açılarının ve beklentilerinin zamanla değişmesinden dolayı, bu değişimin evliliklerde hoşnutsuzluk yaratıp yaratmadığının incelenmesiydi. Yapılan araştırma sonucunda evlilik yaşının evlilik hoşnutsuzluğunda farklılaşmaya neden olan bir faktör olduğu görülmüştür. Hangi yaş grubunda evlenenlerin diğer yaş gruplarına göre hoşnutsuzluğunun

anlamalı biçimde farklılaştığına bakıldığında ise beş farklı durum oluşmuştur. İlk olarak 15-19 yaş arası evlenenler ile 35 yaş ve üzeri evlenenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 35 yaş ve üzerinde evlenen bireylerin evlilik hoşnutsuzluklarının 15-19 yaş grubunda evlenenlere göre çok yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 5). Elde edilen bu sonuç, bireylerin yaşlarının ilerledikçe evlilik olgusuna uyum sağlayabilmesinin ve farklı bir birey ile aynı şeyleri paylaşma durumunun düştüğünü göstermektedir. Ancak bu durum yaş ilerledikçe dalgalı biçimde gelişmektedir. İkinci olarak 20-24 yaş arası evlenenler ile 25-29 yaş arası evlenenler arasında da farklılıklar görülmüştür. Buna göre 20-24 yaş arası evlenenler 25-29 yaş arasında evlenenlere göre evlilik hoşnutsuzlukları daha yüksek olmaktadır. Böyle bir farklılığın oluşmasında, ilgili yaş aralıklarının bireylerin işe girme ve çalışma hayatına ilk atılma dönemlerin olmasından dolayı bir farklılık olduğu düşünülebilir. Üçüncü olarak 20-24 yaş aralığı ve 35 yaş ve üzerinde evlenenler arasında da farklılık vardır. 35 yaş ve üzeri evlenenlerin hoşnutsuzlukları 20-24 yaş arasına göre daha yüksektir. Dördüncü olarak 25-29 yaş arası ile 35 yaş üstü arasında farklılık olup, 35 yaş üstü evlenenlerin hoşnutsuzlukları daha yüksektir. Beşinci olarak 30-34 yaş arası evlenenler ile 35 yaş ve üzerinde evlenenler arasında da farklılık olup, 35 yaş üzeri evlenenler evliliklerinden daha fazla hoşnutsuzdur. İleri yaşlarda evlenen evliliklerde hoşnutsuzluğun olması, evlilik hoşnutsuzluğuyla ilgili olarak yukarıda ifade edilen “bağlanma modeli”ni gündeme getirebilmektedir (81). Bowlby (1969) tarafından ortaya atılan bu modele göre bağlanmanın bebeklik çağından itibaren olabileceği ifade edilmekteydi. Nitekim geç yaşlardaki evliliklerde bireylerin psiko-seksüel gelişimlerinin farklı yönlerde veya boyutlarda olması da bu modele göre evlilik hoşnutsuzluğu yaratmaktaydı. Ampirik olarak yapılan bu çalışmamızın sonuçları da bu modelin iddialarını destekler niteliktedir.

Diğer taraftan evlilik hoşnutsuzluğunun evlilik süresi bakımından farklılık oluşturup oluşturmadığına bakıldığında ise anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (Tablo 4). Farklılık analizi sonuçlarında ortaya çıkan üç farklı durumun üçü de 0-5 yıl evlilik süresindekilerin diğer evlilik süresi daha uzun olanlara (6-10 yıl, 11-15 yıl, 21 yıl ve üzeri) göre evlilik hoşnutsuzluklarının düşük olduğuna ilişkindir. Bu değişkenle ilgili olarak literatürde yapılan çalışmalarda ortak fikir birliği olan bir sonuç yoktur. Taşköprü (2013) tarafından yapılan çalışmada evlilik süresi arttığında evlilik doyumunun azalacağı sonucuna ulaşılmıştır (149). Yalçın (2014) tarafından yapılan çalışmada ise evlilik süresi arttığında evlilik uyumunun artacağı sonucuna ulaşılmıştır (150). VanLaningham ve diğerleri (2001) tarafından yapılan çalışmada ise evlilikten mutluluğun zamanla azalacağı ve belli bir zamandan sonra sabit kalacağı kabul edilmektedir (100). Anderson, Russell ve Schumm

(1983) tarafından yapılan çalışmada ise evlilik kalitesinin evlilik sürecinde zamanla azaldığı daha sonrasında arttığı (parabol bicinde) tespit edilmiştir. Bu parabol önerisine bizim çalışmamızın sonuçları uyum sağlamaktadır (99). Nitekim evlilik hoşnutsuzluğu ilk başta artıyor ve daha sonrasında azalıyor. Ancak evlilikteki belli bir aşamadan sonra tekrar arttığı görülmüştür. Dolayısıyla dalgalı bir süreç izlediği söylenebilir. Bu dalgalı süreçte aile içerisinde yeni kararların alınması veya aileye yeni bireylerin eklenme dönemlerinin etkili olduğu düşünülebilir. Yani evlilik sonrası çocukların olması ve diğer sorumluluklara bağlı olarak hoşnutsuzluk artarken, belli bir süre sonra bu sorumlulukların azalmasına bağlı olarak hoşnutsuzluğun azaldığı, ancak evlilik 21 yılı ve üzerinden sonra tekrar hoşnutsuzluğun artmasında çocukların aileden ayrılması, evlenmesi gibi durumlar etkili olmuş olabilir.

Bunlara ek olarak kadınların öğrenim durumlarının evlilik hoşnutsuzlukları üzerindeki farklılığına bakılmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler neticesinde öğrenim durumunun anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sonucun bu şekilde çıkmasında örneklemin homojenliğinin düşük olmasının etkisi olabilir. Nitekim katılımcıların yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ü lisans veya lisansüstü mezundur. Anket çalışması yapılan aile hekimliği birimlerinin üçünün Atatürk Üniversitesi kampüsü içerisinde yer almasından dolayı, böyle bir durum oluşmuş olabilir. Diğer taraftan açık öğretim olarak üniversite mezunu olanların toplumda oldukça fazla olması da böyle bir etki yaratmış olabilir. Güleç (2014) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları da bizim çalışmamıza benzer yönde çıkmıştır ve evlilik memnuniyeti düzeylerinin öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (147). Diğer taraftan Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan çalışmada eğitim durumu arttığında evlilik doyumunun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (3). Doğan ve Sunal (2011) tarafından yapılan çalışmada ise tam tersine eğitim durumu yükseldikçe evlilik uyumu arttığı görülmüştür (151). Üncü (2007) tarafından yapılan çalışmalarda ise üniversite mezunlarının hoşnutsuzluklarının ilkökul mezunlarına göre daha düşük olduğu görülmüştür (152). Dolayısıyla konuyla ilgili literatürde araştırmanın uygulandığı popülasyonun farklı özelliklerine bağlı olarak eğitim durumunun evlilik hoşnutsuzluğu bakımından kimi zaman farklılık oluşturduğu kimi zaman ise farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Bu tez çalışmamız kapsamında elde edilen bulgular literatürde bu farklı farklı çalışmalarda ortak bir görüş olmamasından dolayı kısmen uyum sağladığı söylenebilir. Farklılık analizi sonucunda anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen Tablo 4'de gösterilen öğrenim durumu alt gruplarına göre evlilik hoşnutsuzluğu düzeyi ortalama değerlerine göre öğrenim düzeyi arttıkça evlilik hoşnutsuzluğu artmaktadır.

Bu çalışmada ayrıca kadınların çalışma durumlarının evlilik hoşnutsuzluğunda oluşturabileceği farklılık araştırılmaktadır. Buna göre yapılan analizlerde çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarda anlamlı farklılıkları olsa bile her ikisine göre de evlilik hoşnutsuzluğunun/doyumsuzluğunun yüksek olduğu çalışmalar yer almaktadır. Aylıkçı (2018) ve Kumcağız ve Ertuğ (2016) tarafından yapılan çalışmalara göre çalışan kadınların evlilik doyumları çalışmayan kadınlara daha yüksek çıkmıştır (9, 146). Üçgül (2019) tarafından yapılan çalışmada ise çalışan kadınların evlilik hoşnutsuzluklarının çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (55). Çakır (2008) tarafından yapılan çalışmada ise bizim çalışmamıza benzer olarak evlilik uyumu bakımından çalışma durumunun herhangi bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır (153). Dolayısıyla literatürde çok çeşitli ve farklı sonuçları olan çalışmaların olduğu görülmektedir.

Çalışmada aylık gelir düzeyi bakımından evlilik hoşnutsuzluğunun farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Bu kapsamda yapılan analizde aylık gelir düzeyi bakımından bir farklılığa rastlanılamamıştır. Sancaktar (2016) ve Üçgül (2019) tarafından yapılan çalışmalarda gelir düzeyinin artması durumunda evlilik doyumunun artacağı ya da hoşnutsuzluğun azalacağı görüşü hakimdir (55, 154). Ancak bu tez çalışması kapsamında böyle bir sonuca ulaşılamamıştır. Nitekim bu çalışmadaki katılımcıların %40'ından fazlasının gelir düzeyinin 10.000 TL ve üzerinde olmasının böyle bir sonucun çıkmasına neden olduğu düşünülebilir.

Ayrıca bu çalışmada çocuk varlığının evlilik hoşnutsuzluğundaki farklılığı araştırılmıştır. Yapılan araştırma ve analiz sonucunda çocuğu olan ve olmayan kadınların evlilik hoşnutsuzlukları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Çocuğu olan kadınların evlilik hoşnutsuzluklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Jose ve Alfons (2007), Twenge ve diğerleri (2003) ve Wendorf ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmalarda da bizim çalışmamıza benzer sonuçlar şekilde sonuçlar elde edilmiştir (92, 95, 96). Dolayısıyla evliliklerde çocuğun olmasının mutluluğu artırması beklenirken tam tersine bir durum meydana gelmektedir. Böyle bir sonuç kadının iş yükünün ve sorumluluklarının artmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Nitekim çocuk bakımına destek faktörünün analizinde de böyle bir durumun olduğu gözlemlenmektedir.

Bunlara ek olarak çocuk sayısının evlilik hoşnutsuzluğu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Ancak bu farklılığın kaç çocuklu bireyler arasında yapıldığını görmek için yapılan post-hoc testi sonucunda sadece çocuğu olmayanlar ile diğer gruplar

(farklı sayıda çocuğu olanlar) arasında farklılık olduğu görülmektedir. Bu sonuç aslında çocuk varlığına ilişkin olarak yapılan analizin doğrulaması gibi olmuştur. Mooney (1980) tarafından yapılan çalışmada çocuk sayısının evlilik doyumu bakımından anlamlı bir farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (97). Wendorf ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmada ise, çocuk sayısının anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır (96). Ayrıca Üçgül (2019) tarafından yapılan çalışmada çocuk sayısından ziyade çocuk varlığının evlilik hoşnutsuzluğunu artıran bir değişken olduğunu öne sürülmektedir (55). Nitekim bu noktada bireylerin sahip oldukları kültürel değerlerin önemi büyüktür (98). Çocuk sayısının bireylerin yaşadığı toplum ya da aidiyet duyduğu aile/grup açısından önemine bağlı olarak, hayatlarındaki diğer konulara etkisi değişim gösterebilmektedir.

Çocukların bakımı konusunda kadınların destek alma durumlarının evlilik hoşnutsuzluklarını anlamlı biçimde etkilediği (farklılık oluşturduğu) belirlenmiştir (Tablo 4). Bu farklılıkların çocuk bakımında destek alma durumlarında hangi gruplar arasında farklılık olduğuna yönelik yapılan analiz neticesinde ise beş farklı durum oluşmuştur. Fakat bunların üçü çocuğu olmayan grup ile diğerleri arasında olduğundan dolayı ve yukarıda ayrıntılı olarak üzerinde durulduğu için daha fazla değerlendirilmemiştir. Bu noktada ortaya çıkan iki önemli farklılık; çocuğuna tek başına bakanlar ile eşiyile birlikte bakanlar arasında ve kadının tek başına baktığı ile erkeğin tek başına baktığı gruplar arasında görülmüştür. Ancak erkeğin tek başına çocuğa baktığını ifade eden gözlem sayısı sadece beş olduğu için analiz sonucunda bunu değerlendirmenin genellebilirlik açısından doğru sonuçlara ulaşmamızı engelleyebilmektedir. Dolayısıyla en önemli ve tek ciddi farklılık kadının tek başına çocuğa bakması veya eşiyile birlikte çocuğa bakmaları arasında görülmektedir. Kadının tek başına çocuğa baktığı durumlarda evlilik hoşnutsuzluğunun birlikte bakmalarına göre çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Çocuk bakımının başlı başına oldukça zor ve zaman alıcı bir iş olmasından dolayı, eşlerin bu oldukça önemli ve yorucu işte birbirlerine destek olması, bireylerin ve dolayısıyla evliliğin mutluluğu açısından oldukça önemlidir. Konuyla ilgili olarak Kumcağız ve Ertuğ (2016) tarafından yapılan çalışmada da bizim çalışmamıza benzer sonuçlar elde edilmiştir (9).

Çocuk bakımı kadar oldukça zahmetli ve yorucu olan ve ortak kullanım alanı olan evdeki işlerin yapılması konusunda kadınların destek alıp almamaları ya da hangi tür destek alınması durumlarında evlilik hoşnutsuzluklarının nasıl etkilendiği araştırılmıştır. Literatürde bu konuda çalışmaya rastlanılamamakla birlikte çocuk bakımıyla benzer bir niteliği olmasından dolayı bu tez çalışması kapsamında araştırılmıştır. Ev işlerine desteğin evlilik hoşnutsuzluğu konusunda anlamlı bir farklılığa neden olduğu (Tablo 4), bu farklılığın ise iki

şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. İlk olarak çocuk bakımında destek konusuyla benzer şekilde kadının tek başına ev işlerine yaptığı evliliklerde evlilik hoşnutsuzluğunun eşlerin birlikte yaptığı evliliklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. İkinci olarak ev işlerinde yardımcı biri çalıştıran kadınların evlilik hoşnutsuzluğunun, eşiyle birlikte ev işlerini yapanlara göre yine yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla eşlerin birlikte ev işleri yapması, her iki duruma göre de evlilik hoşnutsuzluğunda azalmanın olduğunu göstermektedir. Yardımcı çalıştıranlar ile ev işini tek başına yapan kadınların evlilik hoşnutsuzluğunda anlamlı bir farklılık görülmemekle birlikte bu iki grubun ortalamaları (Tablo 4) itibariyle kısmi bir değerlendirme yapıldığında, yardımcı çalıştıran kadınların tek başına ev işi yapanlara göre nispeten daha az evlilik hoşnutsuzlukları vardır. Bu sonuç aile içerisinde sorumlulukların ve işlerin birlikte yapılması durumlarında hem bireyler arası iletişim gelişeceği hem de paylaşılan ortak noktaların artacağına olan inançtan dolayı ortaya çıktığını düşünülebilir. Elde edilen bu sonuç Davey ve diğerlerinin (2001) yüklenme modelini karşılamaktadır. Bu modele göre evlilikte eşlerin sorumlulukları karşı tarafa atması ve sorunları birlikte çözmek yerine karşı taraftan beklemesi evlilik doyumlarını negatif etkilemektedir (87). Dolayısıyla ev işlerinde kadının tek başına kalması sorumlulukları üstlenmesi de böyle bir durum oluşturduğu için evlilik hoşnutsuzluğu eşlerin birlikte iş yaptıkları duruma göre daha fazla çıkmaktadır.

Evlilik ilişkisindeki bireylerin cinsel hayatlarıyla ilgili olarak aylık ortalama cinsel birliktelik yaşadıkları durumların sayısı sorulmuştur. Cinsellik, evlilikte sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve eşler arasındaki uyum, iletişim ve paylaşımın sağlanması noktasında önem taşımaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkılarak bu sayısal değerler belli gruplara ayrılmıştır. Bunlar aylık cinsel ilişki sayısına göre; en fazla 3, 4-7 arası, 8-12 arası ve 13 ve daha fazla şekilde gruplara ayrılmış ve aralarında evlilik hoşnutsuzluğu bakımından farklılıklar araştırılmıştır. Bu gruplar arasından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüş (Tablo 4) ve bu gruplar arası üç farklı durum (Tablo 6) gözlemlenmiştir. Buna göre aylık cinsel ilişki sayısı en fazla 3 olan grup ile diğer üç grup arasında ayrı ayrı farklılıkların olduğu görülmüştür. Dolayısıyla aylık birlikteliği az olan çiftlerin evliliklerinden hoşnutsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca evlilik hoşnutsuzluğu ortalamaları üzerinde bir değerlendirme yapıldığında aylık 13 ve daha fazla birliktelik yaşayanların evlilik hoşnutsuzluğu seviyelerinin diğerlerine göre en az olduğu görülmektedir.

Kronik hastalık durumlarının evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Kronik hastalıkla ilgili üç farklı farklılık analizi yapılmıştır. İlki eşlerden herhangi birinin veya ikisinin de kronik hastalığının olması durumu ile kronik hastalığı

olmayan çiftler karşılaştırılmıştır. İkincisinde kadınlarda kronik hastalık olması durumu karşılaştırılmıştır. Üçüncüsünde ise erkeklerde kronik hastalık olması durumu karşılaştırılmıştır. Her üç farklılık analizine göre de evlilik hoşnutsuzluğu bakımından farklılıklar oluşmamaktadır. Dolayısıyla eşlerin hastalığının olması evliliklerinden hoşnutsuzlukları için bir belirleyici etmenin olmadığı görülmektedir.

Yapılan bu farklılık analizlerinin devamında cinsel öz-yeterlik ile evlilik hoşnutsuzluğu arasındaki ilişki ve cinsel öz-yeterliğin evlilik hoşnutsuzluğuna etkisi araştırılmıştır. Zaten iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu Çelik (2013) tarafından yapılan çalışmada kabul edilmekteydi (11). Dolayısıyla CÖY ve EH arasında yapılan korelasyon analizi sonuçlara literatürdeki çalışmalar ile uyumludur. Bu tez çalışması kapsamında yapılan regresyon analizinde ise cinsel öz-yeterliğin evlilik hoşnutsuzluğunu (zıt yönde) etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan çalışmada cinsel yaşam memnuniyetinin evlilik doyumunu önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (3). Ayrıca Yeh ve diğerleri (2006) tarafından yapılan bir başka çalışmada cinsel yaşam doyumlarının evlilik kalitesi üzerinde önemli düzeyde bir etkisinin olduğu öne sürülmektedir (116). Ancak literatürde cinsel öz-yeterliğin evlilik hoşnutsuzluğunu etkileyip etkilemediğine yönelik çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu yönü itibarıyla bu tez çalışmamızın özgün bir niteliğinin olduğu öne sürülebilir.

Cinsellikle ilgili olan anlaşmazlıklar farklı içeriklere sahip çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Eşler bu anlaşmazlıklarda taleplerini birbirlerine kolayca ifade edebiliyorsa ve bu konularda öz-yeterliklere sahip ise anlaşmazlıkların çözümü kolaylaşmaktadır. Eşlerin talepleri, beklentilerini ve istemedikleri davranışları eşlerine karşı rahatlıkla ve kendilerine güvenecek biçimde söylemeleri durumunda, evliliklerinden alacakları doyumun artacağı kabul edilmektedir (129). Nitekim bu tez çalışmasının sonuçlarında cinsel öz-yeterliği yüksek olan kadınların evlilik hoşnutsuzluklarının daha düşük olduğu görülmüştür. Cinsel öz-yeterlik algıları ne kadar yüksek olursa evlilik hoşnutsuzlukları da buna oranla düşmektedir.

Son olarak literatürde çok fazla üzerinde durulmayan ama nedensel ilişkilerin olduğu bir modelde (örnek: CÖY→EH) farklı değişkenlerin bu ilişkiyi nasıl etkilediği araştırılmıştır. İlişki üzerinde etkilerine bakılmadan önce sosyo-demografik faktörlerin büyük çoğunluğunun evlilik hoşnutsuzluğu bakımından anlamlı farklılıklar oluşturduğu görülmesine bağlı olarak, ılımlaştırıcı etkilerinin de olabileceği düşünülerek, çeşitli analizler yapılmıştır. Bu analizin yapılmasında, iki değişken arasında nedensel ilişkinin hangi durumlarda değiştiğinin analiz edilmesi amacı taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle farklı durumlara bağlı olarak değişkenler

arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Eğer bir değişkenin ılımlaştırıcı etkisinin varlığı çıkması durumunda bu ılımlaştırıcı etkiyi sağlayan her değişkenin alt grupları itibariyle analiz edilen değişkenler arası ilişki yeniden incelenmektedir. Bu çalışma kapsamında yaş, evlilik süresi ve kronik hastalık durumlarının, cinsel öz yeterlik algısının evlilik hoşnutsuzluğu üzerindeki etkisinde anlamlı bir ılımlaştırıcı etkisinin olduğu görülmüştür. Yukarıda Tablo 9’da gösterildiği üzere analizler kapsamında anlamlı nedensel ilişki bulduğumuz bu iki değişken (CÖY ve EH) yaş, evlilik süresi ve kronik hastalık varlığı durumlarına göre ilişkinin varlık durumu değişmektedir. Elde edilen bu sonuç literatüre katkısı itibariyle oldukça önemlidir. Nitekim analiz edilen değişkenlerin hangi durumlarda birbiri üzerinde etkisinin olduğu/olmadığı net biçimde ortaya konulmaktadır. Bir değişkenin ılımlaştırıcı etkisinin olmaması (örn: çocuk varlığı) elbette ki değişkenler üzerinde anlamlı farklılık yaratmaktadır. Ancak sadece nedensel ilişkiye etki etmemektedir. Diğer bir ifadeyle nedensel ilişki açısından farklılık oluşturmamaktadır. Örneğin evlilikte çocuğun olması ya da olmaması, CÖY algısının EH algısı üzerindeki etkisini değiştirmemektedir.

Bu sonuçlara göre orta 25-45 yaş arasında cinsel öz-yeterlik evlilik hoşnutsuzluğunu önemli ölçüde etkilemektedir. Daha genç ve yaşlı gruplarda muhtemelen öz-yeterliğe ilişkin kaygıların olmamasından dolayı evlilik hoşnutsuzluğunu etkilememektedir. Aynı şekilde evliliklerinin ilk 20 yılındaki kadınların öz-yeterlik algıları evlilik hoşnutsuzluklarını etkilerken, evliliğin 21. yılından sonra bu etkileşim olmamaktadır. Muhtemelen evliliğin bu sürecinden sonra kadınların cinsel olarak öz-yeterlik kaygısı taşımamasının bu sonuçta etkili olduğu düşünülebilir. Son olarak evlilik hoşnutsuzluğu bakımından farklılık meydana getirmese bile CÖY’ün EH üzerindeki etkisine etki eden kronik hastalık durumu yer almaktadır. Kronik hastalık yoksa CÖY, EH üzerinde etkilidir, hastalık var ise bu etki ortadan kalkmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın sonuçlarına göre birinci basamak sağlık hizmeti veren aile hekimliği birimlerine başvuran kadınların evlilik hoşnutsuzluklarının hangi durumlarda daha fazla olduğu, cinsel öz-yeterliklerinin evlilik hoşnutsuzluklarını nasıl etkilediği ve son olarak bu etkileşimde hangi faktörlerin, etkiyi artırdığı tespit edilmiştir. Aile hekimliği birimlerinin önemli bir görevi olan evlilik öncesi danışmanlık süreçlerine evlilik hoşnutsuzluğu yaratan bu faktörlerin dahil edilmesi ve hangi yöntemlerle toplum açısından oldukça ciddi olumsuz dışsallıkları olan evlilik hoşnutsuzluğunun azaltılabileceği konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Aile hekimlerine de bu konularda bilgi verilerek kadınları nasıl yönlendirebileceği konusunda bilinçlendirilmelidir. Özellikle kadınların cinsel öz-yeterliklerini artırması konusunda onları bilgilendirmesi sağlanmalıdır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre düşünüldüğünde, evlilik yaşı daha büyük olan kadınların evlilik hoşnutsuzlukları daha fazla olduğu göz önünde bulundurularak evlilik öncesi danışmanlık süreçlerine evlilik yaşı itibarıyla farklı konularda ve kişilerin gereksinimlerine göre danışmanlık verilmesi daha uygun olacaktır. Aynı şekilde evlilikte çocuğun olması durumunda hoşnutsuzlukların arttığı sonucundan hareketle, yeni çocuğu olanların aile hekimliklerine çocuk izlemleriyle birlikte evlilik danışmanlığı birimlerine de yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Dolayısıyla aile hekimlerine bu konuda görev ve sorumluluklar düştüğü kadar, bir bütün olarak aile hekimliği birimlerinde yeniden yapılanmalarının yapılması gerekmektedir. Bu yapılanmaya göre belli bir sayıda kayıtlı nüfusu olan bir veya daha fazla aile hekimliğinin olduğu yere bir aile danışmanını görevlendirilmesi ve bu kişilerin evlilik öncesi ve sürecinde danışmanlık ve takip süreçlerini yapması istenebilir. Böylelikle daha sağlıklı evlilikler, aile yapısı ve toplum elde edilebilir.

Bu danışmanlık hizmetleri sayesinde hoşnutsuzlukları önlenbildiği gibi aile içi şiddetin ve daha kötüsü eşi tarafından öldürülen kadın cinayetlerinin önlenilmesi için imkân elde edilmiş olabilecektir. Evliliklerinde sorun yaşayanların daha erken tespiti ve bunlara yönelik önlemler alınmasıyla beraber bu tür sorunlar yaşanmadan önce çözüme kavuşturulabilecektir. Dolayısıyla hem birey hem de toplum sağlığı açısından oldukça faydalı bir yapı oluşturulabilecektir.

Çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak önerilebilecek bir diğer husus ise kadınların cinsel öz-yeterliklerini artırmaya yönelik olarak farkındalık eğitimlerinin verilmesidir. Kadınların evlilik öncesinde ve evlilikleri sürecinde cinsel konularla ilgili

bilgilendirmelerinin sağlanması gerekmektedir. Bu konuda il sağlık müdürlükleri ya da toplum sağlığı birimleri tarafından toplumun bilgilendirilmesi amacıyla yapılan faaliyetlere kadınların cinsel öz-yeterliklerini artırıcı nitelikte afiş veya bilgilendirme toplantıları yapılması faydalı olacaktır. Ayrıca evlilik süreçlerinde aile hekimliği birimlerine başvuran kadınlara da bu şekilde bilgilendirmeler yapılması faydalı olacaktır.

Sonuç olarak hem evlilik hayatı hem de cinsel hayat ile ilgili olarak danışmanlık ve farkındalık eğitimin verilmesi gerekmektedir. Bu eğitimlerin ya da bilgilendirme faaliyetlerinin bireysel faydalarının yanı sıra aile bütünlüğünün korunması, çocukların sağlıklı gelişimi ve toplumun huzurunun korunması gibi faydaları da bulunmaktadır. Dolayısıyla birey, aile ve toplum sağlığı açısından ve evliliklerin daha mutlu eşlere ve daha mutlu gelecek nesillere vesile olabilmesi açısından bu türden bilgilendirme veya farkındalık faaliyetlerinin yapılması gerekmektedir.

Diğer taraftan bu çalışmanın teorik ve kavramsal açıklamaların yapıldığı genel bilgiler kısmında da üzerinde durulduğu üzere evlilik hoşnutsuzluğu yaşayan bireylerde stres ve duygusal çöküntülere neden olabilmektedir. Üstelik stres davranışsal ve psikolojik olarak birçok hastalığı veya sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Ağır ruhsal bozukluklara yol açabilmesinden dolayı eşler arasındaki sevgi ve saygı yerini şiddete bırakabilmektedir. Üstelik bu tür olumsuz davranışlara maruz kalan eşlerin kendilerine ve/veya çevresine zarar verme eğilimleri de ortaya çıkabilmektedir. Aile içerisindeki hoşnutsuzluğa bağlı olarak ortaya çıkan stres fizyolojik olarak birçok hastalığın tetiklenmesine ya da alevlenmesine de neden olabilmektedir. Cilt sorunları, sindirim sistemi sorunları, depresyon ve anksiyete, uyku sorunları ve hafıza sorunlarına neden olabilmektedir. Bu türden sorunlar ise genel olarak birinci basamak sağlık hizmeti sunmakla görevli olan aile hekimlerinin görev alanına girmektedir. Aile hekiminin evlilik süreçleriyle ilgili olarak doğrudan bir danışmanlık görevi olmamakla birlikte, evlilik sorunlarının ortaya çıkarabileceği sorunlara doğrudan muhatap olmasından dolayı üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Aile içerisinde çocuk ve yetişkin sağlığının korunması açısından hem de bir bütün olarak toplum sağlığı açısından evlilik süreçleri başından itibaren aile sağlığı birimlerinde uzman personel tarafından izlenmesi ve takip edilmesi gerekmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Türk Medeni Kanunu. T.C. Resmi Gazete. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı; 2001.
2. Kavak A. Evli bireylerde çatışma yönetimi ve evlilik doyumu. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2018.
3. Çağ P, Yıldırım İ. Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal. 2013;4(39):13-23.
4. Bedir İ. Evli bireylerde evlilik doyumunu yordayan değişkenlerin incelenmesi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi; 2018.
5. Özügürlü K. Karı-Koca ilişkilerinden doğan sorunlar. In: Yavuzer H, editor. Ana baba okulu. 10. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2003.
6. Kayser K. The Marital Disaffection Scale: An inventory for assessing emotional estrangement in marriage. American Journal of Family Therapy. 1996;24(1):83-8.
7. Güven N, Sevim SA. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2007;3(28):49-61.
8. Pamuk M, Durmuş E. Investigation of burnout in marriage. Journal of Human Sciences. 2015;12(1):162-77.
9. Kumcağız H, Ertuğ K. Relationship between marital disaffection and sociodemographic characteristics. Turkish Studies. 2016;11(19):601-20.
10. Goodwin P. Who Marries and When?: Age at First Marriage in the United States, 2002. Hyattsville, MD: National Center for Health Statistics; 2009.
11. Çelik E. Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması; Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Electronic Turkish Studies. 2013;8(12):249-61.
12. Storaasli RD, Markman HJ. Relationship problems in the early stages of marriage: A longitudinal investigation. Journal of Family Psychology. 1990;4(1):80-98.
13. Budak S. Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları; 2005.
14. Framo JL. A personal retrospective of the family therapy field: Then and now. Journal of Marital and Family Therapy. 1996;22(3):289-316.
15. Service ER. Avcı-toplayıcı toplumlarda evlilik ve akrabalık. Antropoloji. 1980 (12):213-25.
16. Türkaslan N, Demirkan S. Üniversite Gençliğinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını; 2008.
17. Özügürlü K. Evlilik Raporu (Evlilik-Aile ve Yaşam Birlikteliği). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi; 2013.
18. Çelik M. Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması. Adana: Çukurova Üniversitesi; 2006.
19. Özgüven İE. Ailede iletişim ve yaşam. Ankara: Pdrem Yayınları; 2001.
20. Tarhan N. Mutlu Evlilik Psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları; 2018.
21. Cutler HA, Radford A. Adult children of alcoholics: Adjustment to a college environment. The Family Journal. 1999;7(2):148-53.
22. Saxton L. Marriage: the nature of marriage, the individual, marriage, and the family. Belmont: Wadsworth Publishing Company Belmont; 1982.
23. Zhang Z, Hayward MD. Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. Journal of Marriage and Family. 2006;68(3):639-57.
24. Özgüven İE. Evlilik ve aile terapisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2017.
25. Gökçe B. Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. In: Dikeçligil B, Çiğdem A, editors. Aile Yazıları I: Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları; 1991.
26. Budak G. Endüstrileşme Süreci İçinde Ailenin Yeri ve Önemi. I Aile Şurası. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayın; 1990.
27. Sarı E. Aşk ve Sevginin Gücü: Aşkın ve Evliliğin Tarihçesi. Antalya: Nokta Ekitap Yayıncılık; 2016.

- 28.Sungur MA, Duyar N, Yıkılmaz H, Boyacı R, Urhan HM, Çetin G, et al. Evlilik Ve Eş Seçme Tutumuna Kuşakların Etkisi: X Ve Y Kuşaklarının Karşılaştırması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2017;28(1):69-92.
- 29.Maslow A. İnsan Olmanın Psikolojisi. İstanbul: Kuraldışı yayıncılık; 2001.
- 30.Dikeçligil FB. Aileye dair kabullerin ezber bozumu. In: Aydın M, editor. *Aile Sosyolojisi Yazıları*. Ankara: Atılım Kitap; 2014. p. 13-50.
- 31.Canel AN. Evlilik ve aile hayatı. İstanbul: Aile Eğitim Programı; 2012.
- 32.Güleç G. Aile ve Evlilik. In: Yenilmez Ç, editor. *Aile yapısı ve ilişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları; 2012.
- 33.Manap J, Kassim AC, Hoesni S, Nen S, Idris F, Ghazali F. The purpose of marriage among single Malaysian youth. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2013;82:112-6.
- 34.Saran N. Antropoloji. İstanbul1993.
- 35.Khanbani M, Aghaei A, Golparvar M. The Relationship between Dimensions of Psychological Well-Being and Different Kinds of Marriage. *Reef Resources Assessment and Management Technical Paper*. 2014 01/01;40:327-33.
- 36.Winfield H. Marriage: A review of the documented state of the union in England. London: Civitas: Institute for the Study of Civil Society; 2016.
- 37.Yapıcı A. Kimlik, bilinç ve toplumsal cinsiyet bağlamında din ve kadın. Adana: Karahan Kitabevi; 2013.
- 38.Geçioğlu AR. Evlilik uyumu-dindarlık ilişkisi: Adana örneği. Adana: Çukurova Üniversitesi; 2018.
- 39.Altuntek NS. Türkiye üzerine yapılmış evlilik ve akrabalık araştırmalarının bir değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 2001;18(2):17-28.
- 40.Haviland WA, Prins HE, Walrath D. Kültürel Antropoloji. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2002.
- 41.Sezen L. Türkiye'de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 2005;11(27):185-95.
- 42.Erdentuğ A. Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri. In: Dikeçligil B, Çiğdem A, editors. *Aile Yazıları I: Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreci*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları; 1990.
- 43.Güngör Ö. İki dünya bir aile. Ankara: Akçağ Yayınları; 2016.
- 44.Bates DG, Aydın S. 21. yüzyılda kültürel antropoloji: insanın doğadaki yeri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi; 2009.
- 45.Kottak CP. *Anthropology: The exploration of human diversity*. London: McGraw-Hill; 2000.
- 46.Tüzemen A, Özdağoğlu A. Doktora öğrencilerinin eş seçiminde önem verdikleri kriterlerin analitik hiyerarşi süreci yöntemi ile belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2007;21(1):215-32.
- 47.Balaman AR. Evlilik akrabalık türleri: Sosyal antropolojik yaklaşımla. Ankara: TC Kültür Bakanlığı; 2002.
- 48.Tamgoç Yıldız S. Kadına yönelik şiddetin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Iğdır: Iğdır Üniversitesi*; 2019.
- 49.Bozkurt V. Sosyolojiye giriş. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi; 2013.
- 50.Fitzpatrick MA. *Between husbands & wives: Communication in marriage*. Newbury Park: Sage Publications, Inc; 1988.
- 51.Noller P, Hiscock H. Fitzpatrick's typology: An Australian replication. *Journal of social and personal Relationships*. 1989;6(1):87-91.
- 52.Tekin Çatal M, Kalkan M, Vural-Batık M. Evlilik tipleri ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 2018;9(16):498-523.
- 53.Tekin Çatal M, Kalkan M. Evli bireylerin evlilik değerleri evlilik doyumu ve evlilik tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*. 2019;3(6):179-86.

54. Başaran E. Ailenin İşleyişi ve Gerçekleştirimi. In: Aydın M, editor. Sistematiik aile sosyoloji. Konya: Çizgi Kitabevi; 2016. p. 121-44.
55. Üçgöl Ş. Evlilik beklentisinin ve evlenme türlerinin evlilik hoşnutsuzluğuna etkisi: Konya örneği. Konya: Selçuk Üniversitesi; 2019.
56. Kersten KK. The process of marital disaffection: Interventions at various stages. *Family Relations*. 1990;39(3):257-65.
57. White JM, Klein DM. *Family theories*. California: Sage Publications, Inc; 1996.
58. Barry RA. Romantic disengagement as a developmental process that contributes to marital distress and decline. Iowa: The University of Iowa; 2010.
59. Abbasi Asfajir AA, Ramezani L. The relationship between family function and marital satisfaction with marital disaffection of married teachers in Behshahr. *Sociological Studies of Youth*. 2017;8(24):9-22.
60. Liceaga MD. You stay, no matter how bad: Women voice the trajectory of marital disaffection. Kaliforniya: San Diego State University; 2013.
61. Kayser K, Rao SS. Process of disaffection in relationship breakdown. In: Finch MA, Harvey JH, editors. *Handbook of divorce and relationship dissolution*. Mahwah, NJ: Psychology Press; 2013. p. 217-38.
62. Westman M, Vinokur AD, Hamilton VL, Roziner I. Crossover of marital dissatisfaction during military downsizing among Russian army officers and their spouses. *Journal of Applied Psychology*. 2004;89(5):769-79.
63. Anthony MJ. The relationship between marital satisfaction and religious maturity. *Religious Education*. 1993;88(1):97-108.
64. Ward PJ, Lundberg NR, Zabriskie RB, Berrett K. Measuring marital satisfaction: A comparison of the revised dyadic adjustment scale and the satisfaction with married life scale. *Marriage & Family Review*. 2009;45(4):412-29.
65. TDK. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Türk Dil Kurumu; 2018 [10.12.2018]. Available from: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts.
66. Bahr SJ, Chappell CB, Leigh GK. Age at marriage, role enactment, role consensus, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*. 1983;795-803.
67. Keleş S. Aile yaşam döngüsü içerisinde evlilik doyumunun incelenmesi: İstanbul örneği. Yalova: Yalova Üniversitesi; 2019.
68. Roach AJ, Frazier LP, Bowden SR. The marital satisfaction scale: Development of a measure for intervention research. *Journal of Marriage and the Family*. 1981;43(3):537-46.
69. Farah LK, Shahram V. The effect of sexual skills training on marital satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2011;30:2581-5.
70. Canbulat N, Çankaya ZC. Evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin yordanması. *Ege Eğitim Dergisi*. 2014;15(2):556-76.
71. Spanier GB. Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*. 1976;38(1):15-28.
72. Amalia RM. Correlation Between Love And Chastity On Marital Satisfaction Among Long Distance Marriage Couples In Indonesian Muslim Population. University of Indonesia. 2013;1(1):1-34.
73. Demirtaş E. Evli bireylerde eş desteği, evlilik doyumu, sorun çözme becerileri ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi. İstanbul: İstanbul Kent Üniversitesi; 2021.
74. O'Leary KD, Smith DA. Marital interactions. *Annual Review of Psychology*. 1991;42(1):191-212.
75. Keskin A. Bireylerin evlilik doyumu ego durumları ve benlik algılarının incelenmesi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi; 2021.
76. Black MJ, Mitchell SA. Freud ve Sonrası: Modern Psikanalitik Düşüncenin Tarihi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; 2012.
77. Kervancıoğlu H. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların evlilik doyumunu yordama gücü. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi; 2016.

- 78.Hovardaoğlu S. Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 1996;11(36):12-24.
- 79.Curun F. Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2006.
- 80.Lenthall G. Marital satisfaction and marital stability. *Journal of Marital and Family Therapy*. 1977;3(4):25-32.
- 81.Bowlby J. Attachment and loss. USA: Basic Book Publishers; 1969.
- 82.Bradbury TN, Fincham FD. Individual difference variables in close relationships: A contextual model of marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1988;54(4):713.
- 83.Sternberg RJ. A triangular theory of love. *Psychological review*. 1986;93(2):119-35.
- 84.Rusbult CE, Buunk BP. Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of social and personal relationships*. 1993;10(2):175-204.
- 85.Öztürk N. Evli bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri yüklemeleri ile evlilik doyumu ve depresyon arasında ilişkinin incelenmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2020.
- 86.Davila J, Karney BR, Bradbury TN. Attachment change processes in the early years of marriage. *Journal of personality and social psychology*. 1999;76(5):783.
- 87.Davey A, Fincham FD, Beach SR, Brody GH. Attributions in marriage: Examining the entailment model in dyadic context. *Journal of Family Psychology*. 2001;15(4):721-34.
- 88.Litzinger S, Gordon KC. Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of sex & marital therapy*. 2005;31(5):409-24.
- 89.Ger S. Hatırlanan anne-baba kabul ve reddi ile ebeveyn öz yeterliği, evlilik doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide temel psikolojik ihtiyaçların aracı rolü. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi 2021.
- 90.Spanier GB, Lewis RA. Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*. 1980:825-39.
- 91.Fowers BJ. His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*. 1991;24(3-4):209-21.
- 92.Jose O, Alfons V. Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy*. 2007;33(1):73-85.
- 93.Schumm WR, Bollman SR, Jurich AP. Gender and marital satisfaction: A replication using a seven-point item response version of the Kansas Marital Satisfaction Scale. *Psychological Reports*. 1997;81(3):1004-6.
- 94.Jackson JB, Miller RB, Oka M, Henry RG. Gender differences in marital satisfaction: A meta-analysis. *Journal of marriage and family*. 2014;76(1):105-29.
- 95.Twenge JM, Campbell WK, Foster CA. Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of marriage and family*. 2003;65(3):574-83.
- 96.Wendorf CA, Lucas T, Imamoğlu EO, Weisfeld CC, Weisfeld GE. Marital satisfaction across three cultures: Does the number of children have an impact after accounting for other marital demographics? *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2011;42(3):340-54.
- 97.Mooney Marini M. Effects of the number and spacing of children on marital and parental satisfaction. *Demography*. 1980;17(3):225-42.
- 98.Onyishi EI, Sorokowski P, Sorokowska A, Pipitone RN. Children and marital satisfaction in a non-Western sample: having more children increases marital satisfaction among the Igbo people of Nigeria. *Evolution and Human Behavior*. 2012;33(6):771-4.
- 99.Anderson SA, Russell CS, Schumm WR. Perceived marital quality and family life-cycle categories: A further analysis. *Journal of Marriage and the Family*. 1983;45(1):127-39.
100. VanLaningham J, Johnson DR, Amato P. Marital happiness, marital duration, and the U-shaped curve: Evidence from a five-wave panel study. *Social forces*. 2001;79(4):1313-41.
101. Eskin M. Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri*. 2012;15(1):226-37.
102. Holmes SL. Executive perceptions of corporate social responsibility. *Business horizons*. 1976;19(3):34-40.

103. Archuleta KL, Britt SL, Tonn TJ, Grable JE. Financial satisfaction and financial stressors in marital satisfaction. *Psychological reports*. 2011;108(2):563-76.
104. Sokolski DM, Hendrick SS. Fostering marital satisfaction. *Family Therapy*. 1999;26(1):39.
105. Clements R, Swensen CH. Commitment to one's spouse as a predictor of marital quality among older couples. *Current Psychology*. 2000;19(2):110-9.
106. Bouchard G, Lussier Y, Sabourin S. Personality and marital adjustment: Utility of the five-factor model of personality. *Journal of Marriage and the Family*. 1999;61(3):651-60.
107. Fisher TD, McNulty JK. Neuroticism and marital satisfaction: The mediating role played by the sexual relationship. *Journal of family psychology*. 2008;22(1):112-22.
108. Brezsnyak M, Whisman MA. Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power. *Journal of Sex & Marital Therapy*. 2004;30(3):199-217.
109. Roediger E, Behary W, Zarbock G. Demek ki Oluyormuş: Şema Terapi İle Eşler Arası Anlaşmazlıkları Anlamak ve Çözmek (Çev. Nihan Azizerli). İstanbul: Psikonet Yayınları; 2018.
110. Erdiñ İ. Evli çiftlerde, evlilik uyumu, cinsel yaşam doyumu ve yaşam doyumu arasında ki ilişkinin incelenmesi. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi 2018.
111. Gülsün M, Ak M, Bozkurt A. Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2009;1(1):68-79.
112. Mustapa MC, Ismail KH, Mohamad MS, Ibrahim F. Knowledge on sexuality and reproductive health of Malaysian adolescents—A short review. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2015;211(1):221-5.
113. CETAD. Cinsel Yaşam ve Sorunları: Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk. İstanbul: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği; 2020.
114. Sentilhes N. Cinsel Eğitim Klavuzu. İstanbul: Milliyet Yayınlar; 1972.
115. Begdeş KK. Evli kadınlarda cinsel doyum, evlilik doyumu ve somatizasyon düzeyi arasındaki ilişki. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi; 2021.
116. Yeh H-C, Lorenz FO, Wickrama K, Conger RD, Elder Jr GH. Relationships among sexual satisfaction, marital quality, and marital instability at midlife. *Journal of family psychology*. 2006;20(2):339-43.
117. Benabou R, Tirole J. Self-confidence and personal motivation. *The quarterly journal of economics*. 2002;117(3):871-915.
118. Çelik E. Development of a sexual self-confidence scale and its psychometric properties. *Hacettepe University journal of education*. 2015;30(1):48-61.
119. Küt D. Genç yetişkin kadın bireylerin bağlanma stilleri ile cinsel yaşam kalitesi düzeyleri, cinsel özgüven ve psikolojik belirtilerinin incelenmesi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi; 2018.
120. Armeli S, Gunthert KC, Cohen LH. Stressor appraisals, coping, and post-event outcomes: The dimensionality and antecedents of stress-related growth. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 2001;20(3):366-95.
121. Miller SA. Training psychologists to address clients' sexual concerns and problems. Canada: University of New Brunswick; 2008.
122. Brafford LJ, Beck KH. Development and validation of a condom self-efficacy scale for college students. *Journal of American College Health*. 1991;39(5):219-25.
123. Bandura A. Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*. 1977;84(2):191-215.
124. Andrew S, Vialle W. Nursing students' self-efficacy, self-regulated learning and academic performance in science. *Nursing Times*. 1998;76(10):427-32.
125. Marcus BH, Selby VC, Niaura RS, Rossi JS. Self-efficacy and the stages of exercise behavior change. *Research quarterly for exercise and sport*. 1992;63(1):60-6.
126. Coulter A. Sexual sensation seeking and self-efficacy's relationship to sexual risk taking behavior. California: Humboldt State University; 2007.

127. Bailes S, Creti L, Fichten CS, Libman E, Brender W, Amsel R. Sexual self-efficacy scale for female functioning. In: Davis C, Yarber WL, Bauserman R, Shreer G, Davis SL, editors. Handbook of sexuality-related measures: Routledge; 2013. p. 573-82.
128. Reissing ED, Lalibert  GM, Davis HJ. Young Women's Sexual Adjustment: The Role of Sexual Self-schema, Sexual Self efficacy, Sexual Aversion and Body Attitudes. Canadian Journal of Human Sexuality. 2005;14(3-4):78-85.
129. Dokur M, Profeta Y. Aile ve Cift Terapisi, Psikoloji Dizisi. İstanbul: Morpa K lt r Yayınları; 2006.
130. Rosen-Grandon JR, Myers JE, Hattie JA. The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. Journal of counseling & Development. 2004;82(1):58-68.
131. Talha M, Oktay K. Evaluation of Sports Trainers Perceptions on Computer Aided Education Related to the Attitudes toward Learning. Universal Journal of Educational Research. 2016;4(2):416-21.
132. Kalaycı Ş. SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım; 2010.
133. Bryman A, Cramer D. Quantitative data analysis with IBM SPSS 17, 18 & 19: A guide for social scientists. United Kingdom: Routledge; 2012.
134. Pallant J. SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi. Ankara: Anı Yayıncılık; 2017.
135. Büyüköztürk Ş. Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi. 2002;32(32):470-83.
136. Tabachnick BG, Fidell LS. Using multivariate statistics. USA: Pearson education limited; 2001.
137. Heiman G. Basic Statistics for the Behavioural Sciences. Stamford, USA: Cengage Learning; 2013.
138. Lorc  F.  rneklerle Veril Analizi SPSS Uygulamalı. Ankara: Detay Yayıncılık; 2015.
139. Baron RM, Kenny DA. The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of personality and social psychology. 1986;51(6):1173.
140. Meydan CH, şeşen H. Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık; 2015.
141. Bayram N. Yapısal eşitlik modellemesine giriş amos uygulamaları. İstanbul: Ezgi Kitabevi; 2010. 174 p.
142.  elik E. Cinsel  z-yeterlik  l eğinin Türk k lt r ne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik  alışması. Journal of European Education. 2013;3(2):1-10.
143. Humphreys TP, Kennett DJ. The reliability and validity of instruments supporting the sexual self-control model. The Canadian Journal of Human Sexuality. 2010;19(1-2):1-3.
144. Mlodinow L. The Drunkard's Walk-How Randomness Rules Our Lives. New York: Random House LLC; 2008.
145. Kayrı M. Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik  oklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2009;19(1):51-64.
146. Aylıkçı  . Evli bireylerin probleml  internet kullanımı ile evlilik doyumunu arasındaki ilişki. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi; 2018.
147. Güleç S. Evlilik memnuniyetini yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi; 2014.
148. Ergin N. Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2008.
149. Taşköprü M. Evlilik doyumunu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi; 2013.
150. Yalçın H. Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik  zellikler Arasındaki İlişki. Eğitim ve  ğretim Araştırmaları Dergisi. 2014;3(1):250-61.

151. Doğan ÖA, Sunal AB. Evliliklerde Olumlu Yanılsama: İlişki Bağlanımı ile Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemleri Arasındaki İlişkiler. Turk Psikoloji Dergisi. 2011;26(67):70-82.
152. Üncü SY. Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2007.
153. Çakır S. Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2008.
154. Sancaktar N. Yeni evlenen ve uzun süredir evli olan çiftlerin evlilikte problem çözme becerisi düzeylerinin öznel iyi oluş ve evlilik doyumu düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. İstanbul: Beykent Üniversitesi; 2016.

8. EKLER

EK-1. Etik Kurul Kararı

	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
Bölümü : Dekanlık		
Servisi : Klinik Araştırmalar Etik Kurulu		
Sayı : B.30.2.ATA.0.01.00/456		
Konu : Etik Kurul Kararı		
04.11.2021		
Sayın:Arş. Gör. Zeynep Nur KARATAŞ		
Aile Hekimliği Anabilim Dalı		
Araştırma Görevlisi		
Değerlendirilmek üzere Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'na başvuruda bulunduğunuz "Aile Hekimliği Birimlerine Başvuran Kadınların Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Cinsel Öz-Yeterlik Alguları Arasındaki İlişkinin Araştırılması" isimli bilimsel <u>tez</u> çalışmasına ait Kurul Kararı ekte sunulmuştur.		
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.		
  Prof.Dr.Mustafa GÜL Etik Kurul Başkanı		
<u>Eki</u> :		
1 Adet Etik Kurul Kararı		
<u>Sorumlu Araştırmacı</u> :		
1. Doç. Dr. Kenan TAŞTAN		
2.		
<u>Yardımcı Araştırmacı</u> :		
1. Arş .Gör. Zeynep Nur KARATAŞ		

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TIP
FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU**

KARAR

ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
	AÇIK ADRESİ:	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı
	TELEFON	+90 442 234 65 11
	FAKS	+90 442 236 09 68
	E-POSTA	atatipetikkurul@gmail.com
SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI		Doç. Dr. Kenan TAŞTAN
ARAŞTIRMACININ AÇIK ADI		Aile Hekimliği Birimlerine Başvuran Kadınların Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Cinsel Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması
KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 07 Karar No: 06	Tarih: 04.11.2021
	Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve çalışmanın bütçesinin Kendisi tarafından karşılanması koşulu ile yapılmasında bilimsel ve etik açıdan sakınca olmadığına oy birliği ile karar verildi. Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan araştırmalar/çalışmalar için Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'ndan izin alınması gerekmektedir. Araştırmacıya çalışmalarında başarılar dileriz.	

Prof.Dr.Zekai HALICI
Üye

Prof.Dr.M.Hamidullah UYANIK
Üye

Prof.Dr.Mustafa GÜL
Etik Kurul Başkanı

Prof.Dr.Yasemin ÇAYIR
Üye

Prof.Dr.Sera DERELİOĞLU
Üye

Doç.Dr.Ali AHISKALIOĞLU
Üye

Doç.Dr.İlker İNCE
Üye

Doç.Dr.Ayşenur AKSOY
Üye

Doç.Dr.Zeynep KARAMAN ÖZLÜ
Üye

Doç.Dr.İbrahim KARABULUT
Üye

Dr.Öğr.Üy. Esra KALOĞLU
Üye

Dr.Öğr.Üy. Sinan YILMAZ
Üye

Dr.Öğr.Üy. Mehmet GÖDEKLİ
Üye

Emrah MELETLİOĞLU
Üye

EK-2. Erişkin Hastalar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Atatürk Üniversitesi
Tıp Fakültesi

GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

ERİŞKİN HASTALAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Araştırma Projesinin Adı: Aile Hekimliği Birimlerine Başvuran Kadınların Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Cinsel Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması

Sorumlu Araştırmacının Adı: Doç. Dr. Kenan TAŞTAN

Diğer Araştırmacıların Adı: Arş. Gör. Dr. Zeynep Nur KARATAŞ

Destekleyici (varsa):

“Aile Hekimliği Birimlerine Başvuran Kadınların Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Cinsel Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması” isimli bir çalışmada yer almak üzere davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu çalışma, araştırma amaçlı olarak yapılmaktadır ve katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışmaya katılma konusunda karar vermeden önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Çalışma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer katılmak isterseniz sizden bu formu imzalamanız istenecektir. Bu araştırma, Aile Hekimliği Anabilim Dalında, Doç. Dr. Kenan TAŞTAN sorumluluğu altındadır.

Çalışmanın amacı nedir; benden başka kaç kişi bu çalışmaya katılacak?

Bu çalışma kapsamında Atatürk Üniversitesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı'na bağlı Aziziye Saltuklu Eğitim Aile Sağlığı Merkezi ve Üniversite Kampüs Eğitim Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı kadınların evlilik hoşnutsuzlukları araştırılacaktır. Araştırma kapsamında yer alan kadınların evlilik hoşnutsuzluk algıları üzerinde cinsel öz-yeterlilik düzeylerinin etkisi incelenecektir. Ayrıca bu iki değişken arasındaki ilişki/etki varlığı araştırılırken sosyo-demografik değişkenlerin hem bu ilişki özelinde hem de evlilik hoşnutsuzluğu değişkeni üzerinde farklılık meydana getirip getirmediği araştırılacaktır.

Yaklaşık 400 kişi ile anket çalışması yapılması planlanmaktadır

Bu çalışmaya katılmamı mı? (Bu bölüm aynen korunacaktır)

Bu çalışmada yer alıp almamak tamamen size bağlıdır. Şu anda bu formu imzalarsanız bile istediğiniz herhangi bir zamanda bir neden göstermeksizin çalışmayı bırakmakta özgürsünüz. Eğer katılmak istemez iseniz veya çalışmadan ayrılırsanız, doktorunuz tarafından sizin için en uygun tedavi planı uygulanacaktır. Aynı şekilde çalışmayı yürüten doktor çalışmaya devam etmeniz sizin için yararlı olmayacağına karar verebilir ve sizi çalışma dışı bırakabilir, bu durumda da sizin için en uygun tedavi seçilecektir.

Bu çalışmaya katılırsam beni ne bekliyor?

Bu başlık altında aşağıdaki bilgiler yer almalıdır:

- Katılımcılar tarafından anket formu doldurulacaktır.
- Anket formu doldurma süresi yaklaşık 5 dk'dır.

Çalışmanın riskleri ve rahatsızlıkları var mıdır?

Çalışmanın herhangi bir tıbbi riski yoktur

BGOF-Girişimsel olmayan-Erişkin

Rev. Tarihi / No.su:	Sayfa
21.11.2019/01	1/3

GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Örnek:

1.
2. Araştırmadan dolayı göreceğiniz olası bir zararda gerekli her türlü tıbbi girişim tarafımızdan yapılacaktır; bu konudaki tüm harcamalar da tarafımızdan karşılanacaktır

Çalışmada yer almamanın yararları nelerdir?

Araştırma kapsamında yer alan kadınların evlilik hoşnutsuzluk algıları üzerinde cinsel öz-yeterlilik düzeylerinin etkisi incelenecektir. Böylelikle bireylerin evlilik hoşnutsuzlukları belirlenebilecektir. Dolayısıyla toplumsal huzursuzluklara ve mesleki olumsuzluklara yol açabilen evlilik hoşnutsuzluğu belirlenebilecektir.

Bu çalışmaya katılmamanın maliyeti nedir? (Bu bölüm aynen korunacaktır)

Çalışmaya katılmakla parasal yük altına girmeyeceksiniz ve size de herhangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Çalışma kapsamına sadece sarf malzeme kullanılacaktır. Bu malzemeler yaklaşık 400 TL olacağı planlanmaktadır.

Kişisel bilgilerim nasıl kullanılacak? (Bu bölüm aynen korunacaktır)

Çalışma doktorunuz kişisel bilgilerinizi, araştırmayı ve istatistiksel analizleri yürütmek için kullanacaktır ancak kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır. Yalnızca gereği halinde, sizinle ilgili bilgileri etik kurullar ya da resmi makamlar inceleyebilir. Çalışmanın sonunda, kendi sonuçlarınızla ilgili bilgi istemeye hakkınız vardır. Çalışma sonuçları çalışma bitiminde tıbbi literatürde yayınlanabilecektir ancak kimliğiniz açıklanmayacaktır.

Daha fazla bilgi için kime başvurabilirim?

Çalışma ile ilgili ek bilgiye gereksiniminiz olduğunuzda aşağıdaki kişi ile lütfen iletişime geçiniz.

ADI : Arş. Gör. Dr. Zeynep Nur KARATAŞ
GÖREVİ : Hekim- Araştırma Görevlisi
TELEFON : 0539 235 09 28

(Katılımcının/Hastanın Beyanı)

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ AİLE HEKİMLİĞİ Anabilim dalında, Doç. Dr. Kenan TAŞTAN tarafından tıbbi bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı ve ilgili metni okudum. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya "katılımcı" olarak davet edildim.

Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Eğer katılmayı reddedersem, bu durumun tıbbi bakımına ve hekim ile olan ilişkiye herhangi bir zarar getirmeyeceğini de biliyorum. Projenin yürütülmesi sırasında herhangi bir neden göstermeden araştırmadan çekilebilirim. (Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemim uygun olacağının bilincindeyim). Ayrıca tıbbi durumuma herhangi bir zarar verilmemesi koşuluyla araştırmacı tarafından araştırma dışı da tutulabilirim.

Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da bir ödeme yapılmayacaktır.

BGOF-Girişimsel olmayan-Erişkin

Rev. Tarihi / No.su:	Sayfa
21.11.2019/01	1/3

Atatürk Üniversitesi
Tıp Fakültesi

GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Araştırmadan elde edilen benimle ilgili kişisel bilgilerin gizliliğinin korunacağını biliyorum.

Araştırma uygulamasından kaynaklanan nedenlerle meydana gelebilecek herhangi bir sağlık sorunumun ortaya çıkması halinde, her türlü tıbbi müdahalenin sağlanacağı konusunda gerekli güvence verildi. (Bu tıbbi müdahalelerle ilgili olarak da parasal bir yük altına girmeyeceğim).

Araştırma sırasında bir sağlık sorunu ile karşılaştığımda; herhangi bir saatte, Dr Zeynep Nur KARATAŞ, 0539 235 09 28 Atatürk Üniversitesi, Aile Hekimliği ABD 'ten arayabileceğimi biliyorum. (Doktor ismi, telefon ve adres bilgileri mutlaka belirtilmelidir)

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu koşullarla söz konusu klinik araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın, gönüllülük içerisinde katılmayı kabul ediyorum.

İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

Tarih:

Görüşme tanığı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

Tarih:

Katılımcı ile görüşen hekim

Adı soyadı, unvanı: Arş. Gör. Zeynep Nur KARATAŞ

Adres: Atatürk Üniversitesi, Aile Hekimliği ABD Morfoloji Binası

Tel: 0539 235 09 28

İmza:

Tarih: 22/10/2021

**AYDINLATMA ve KATILIMCININ BEYANI KESİNLİKLE BİRBİRLERİNİN DEVAMI
ŞEKLİNDE OLACAKTIR. AYRI AYRI SAYFALARDA YER ALMAYACAKTIR.**

BGOF-Girişimsel olmayan-Erişkin

Rev. Tarihi / No.su:	Sayfa
21.11.2019/01	1/3

EK-3. Anket Formu

Aile Hekimliği Birimlerine Başvuran Kadınların Evlilik Hoşnutsuzluğu ve Cinsel Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması

Yapılan bu anket çalışması **tamamen bilimsel amaçlıdır.**

Anket sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için lütfen soruları **samimi ve doğru** olarak yanıtlayınız.

Lütfen anketlerin üzerine **isim belirtmeyiniz.**

Lütfen tüm soruları cevaplandırınız.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

*Doç. Dr. Kenan TAŞTAN
Dr. Öğr. Üyesi Suat SİNCAN
Arş. Gör. Dr. Zeynep Nur KARATAŞ*

Yaş	25 yaş altı ()	26-35 yaş arası ()	36-45 yaş arası ()	46-55 yaş arası ()	56 yaş üzeri ()
Evlilik Yaşı	15 – 19 yaş ()	20 – 24 yaş ()	25 – 29 yaş ()	30 – 34 yaş ()	35 yaş ve üzeri ()
Evlilik Süresi	0 - 5 yıl ()	6 - 10 yıl ()	11 - 15 yıl ()	16 - 20 yıl ()	21 yıl ve üzeri ()
Öğrenim Durumu	Okuma Bilen ()	İlkokul Mezunu ()	Lise Mezunu ()	Üniversite Mezun ()	Lisansüstü ()
Çalışma Durumu	Çalışıyor ()	Çalışmıyor ()	Emekli ()		
Aile Gelir Düzeyi Aylık	3.000 TL altı ()	3.000-5.000 TL ()	5.000-8.000 TL ()	8.000-10.000 TL ()	10.000 TL üzeri ()
Çocuk Sayısı	Yok ()	1 Çocuk ()	2 Çocuk ()	3 Çocuk ()	4 ve üzeri çocuk ()
Çocuk Bakımında Destek Alma	Çocuk Yok ()	Tek Başına Ben ()	Eşimle Birlikte ()	Eşim Tek Başına ()	Bakıcı ()
Ev İşlerinde Destek Durumu	Tek Başına Ben ()	Eşimle Birlikte ()	Eşim Tek Başına ()	Yardımcı ()	
Cinsel İlişki Sıklığı	Aylık yada Haftalık				
Kronik Hastalık	Kadın	Yok () Var ()	Erkek	Yok () Var ()	

Lütfen aşağıdaki soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda;

1-Doğru Değil, 2-Çok Doğru Değil, 3-Biraz Doğru, 4-Çok Doğru seçeneklerinden birini işaretleyerek cevaplandırınız.

SORU NO	SORULAR	Doğru Değil	Çok Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru
1	Eğer eşimle hiç tanışmasaydım kendimi çok mutsuz hissederdim.	1	2	3	4
2	Eşime birçok konuda güvenmekte çok zorlanırım.	1	2	3	4
3	Eşimle birlikte vakit geçirmekten hoşlanıyorum.	1	2	3	4
4	Eşimle olduğum zaman bile kendimi genellikle yalnız hissedirim.	1	2	3	4

5	Eşimle birkaç gün ayrı kalsak bile onu özlerim.	1	2	3	4
6	Çoğu zaman eşime kendimi çok yakın hissedirim.	1	2	3	4
7	Sadece eşimle olmuş olmaktan bile zevk duyarım.	1	2	3	4
8	Gün sonunda eşimi görmeyi dört gözle bekliyorum.	1	2	3	4
9	Zaman geçtikçe eşime olan aşkım gittikçe artıyor.	1	2	3	4
10	Gün geçtikçe kendimi eşimden uzaklaşmış gibi hissediyorum.	1	2	3	4
11	Kişisel bir problemim olduğu zaman ilk başvuracağım kişi eşimdir.	1	2	3	4
12	Eşime karşı duygularımı en iyi ifade eden kelimeler ilgisizlik ve duyarsızlıktır.	1	2	3	4
13	Eşimle cinsel ilişkiye girmeyi çok az isterim.	1	2	3	4
14	Eşime ihtiyacım olduğu zamanlarda o hep yanımdadır.	1	2	3	4
15	Eşimle daha az vakit geçirmek isterdim.	1	2	3	4
16	Eşimle ilgili olumlu düşüncelerim, olumsuz düşüncelerimden daha fazladır.	1	2	3	4
17	Eşime karşı çok fazla öfkeliyim.	1	2	3	4
18	Evliliğimde sorumluluk ve yükümlülüklerimi yerine getirme konusunda evlilik öncesi kadar ilgili değilim.	1	2	3	4
19	Eşimle vakit geçirmekten kaçınıyorum.	1	2	3	4
20	Eşime karşı çok büyük etkileşim ve aşk hissetmediğim zamanlar olur.	1	2	3	4
21	Eşimle duygularımı paylaşmaktan zevk alırım.	1	2	3	4

1	Beni rahatsız eden cinsel davranışlarla başa çıkabilirim	1	2	3	4
2	Benim istemediğim cinsel yaklaşımlarda kontrol tamamen bendedir	1	2	3	4
3	İstemediğim cinsel davranışlarla başa çıkarken kendimi rahat hissedirim	1	2	3	4
4	İstemediğim cinsel davranışlara karşı hiçbir kontrolüm yoktur	1	2	3	4
5	İstemediğim cinsel davranışlar karşısında çok kötü hissedirim	1	2	3	4

EK-4. Ölçekteki Her İfadenin Normal Dağılım Testi Sonuçları

	Çarpıklık		Basıklık		Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
	İstatistik	Std. hata	İstatistik	Std. hata	İstatistik	Sig.	İstatistik	Sig.
EH_1	,135	,118	-1,457	,235	,194	,000	,836	,000
EH_2	1,419	,118	1,312	,235	,434	,000	,602	,000
EH_3	1,411	,118	1,395	,235	,395	,000	,661	,000
EH_4	1,133	,118	-,049	,235	,348	,000	,716	,000
EH_5	1,227	,118	,226	,235	,368	,000	,699	,000
EH_6	1,091	,118	,026	,235	,321	,000	,744	,000
EH_7	1,095	,118	,127	,235	,317	,000	,749	,000
EH_8	1,041	,118	-,063	,235	,317	,000	,754	,000
EH_9	,760	,118	-,653	,235	,257	,000	,801	,000
EH_10	1,315	,118	,299	,235	,390	,000	,662	,000
EH_11	1,193	,118	,129	,235	,346	,000	,711	,000
EH_12	1,191	,118	-,093	,235	,378	,000	,677	,000
EH_13	,887	,118	-,562	,235	,318	,000	,760	,000
EH_14	1,025	,118	-,034	,235	,306	,000	,762	,000
EH_15	1,163	,118	,637	,235	,458	,000	,527	,000
EH_16	1,410	,118	,736	,235	,379	,000	,668	,000
EH_17	1,206	,118	,137	,235	,350	,000	,705	,000
EH_18	1,339	,118	,503	,235	,382	,000	,675	,000
EH_19	1,332	,118	,831	,235	,464	,000	,516	,000
EH_20	,275	,118	-1,348	,235	,208	,000	,838	,000
EH_21	1,229	,118	,313	,235	,360	,000	,707	,000
CÖY_1	-1,205	,118	,407	,235	,344	,000	,725	,000
CÖY_2	-1,194	,118	,529	,235	,329	,000	,737	,000
CÖY_3	-,955	,118	-,041	,235	,297	,000	,777	,000
CÖY_4	-1,448	,118	1,461	,235	,437	,000	,587	,000
CÖY_5	-,534	,118	-,874	,235	,250	,000	,827	,000

EK-5. İntihal Raporu

AİLE HEKİMLİĞİ BİRİMLERİNE BAŞVURAN KADINLARIN EVLİLİK HOŞNUTSUZLUĞU VE CİNSEL ÖZ-YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ARAŞTIRILMASI

ORJİNALLİK RAPORU

% 8	% 7	% 1	% 3
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikerisim.gelisim.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
2	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
3	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	<% 1
4	ijoess.com İnternet Kaynağı	<% 1
5	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1
6	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	<% 1
7	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	<% 1
8	acikarsiv.aydin.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1